

ŽIVOT

KULTÚRNO SPOLOČENSKÝ ČASOPIS • MAREC • BŘEZEN • MARZEC 1987 (ČÍSLO 346) CENA 10 ZŁ

POD TÝM
NAŠIM OKIENECKOM
BÝVA VELKÝ MRÁZ...

2 x *folklór*

Michail Gorbačov počas prejavu na mierovom fóre

Mierové fórum Moskva '87

K najdôležitejším politickým udalostiam posledného obdobia patria nepochybne medzinárodné mierové fórum Za svet bez jadrových zbraní, za prežitie ľudstva, ktoré sa konalo v Moskve 14.–16. februára t.r. za účasti skoro 1500 významných vedcov, politikov, hospodárskych, spoločenských, kultúrnych a náboženských činiteľov, v tom vyše 900 hostí z 80 krajín sveta.

Učastníci fóra prišli do hlavného mesta ZSSR, aby si vymenili názory na najdôležitejšie otázky dneška, akými sú obrana svetového mieru, zabrdenie pretekov v zbrojení a možnosti odstránenia jadrovej katastrofy. Rokovania, prebiehajúce za zavretými dverami, mali formu diskusie „za okruhlymi stolmi“, čo prospelo otvorenosti a úprimnosti výpovedí diskutujúcich. Cieľom fóra totiž nebolo schválenie spoločných vyhlásení, rezolúcií či výziev. Hlavnou úlohou, ktorú si položili účastníci, bolo predovšetkým stretnúť sa, podiskutovať, lepšie sa navzájom pochopiť, aby sa v budúcnosti mohli spoločne a účinne postaviť na obranu ľudstva a záchrancu jeho civilizačných výsledkov.

V Moskve sa stretli ľudia s rôznymi politickými, ideologickými či náboženskými názormi. Avšak napriek týmto rozdielom sa všetci zhodli v tom, že nad svetom visí reálna nukleárna hrozba, ktorá v prípade konfliktu môže spôsobiť záhubu ľudstva. Jediným rozumným východiskom je teda zabrdenie pretekov v nukleárnom zbrojení, potom ich významná redukcia ako prechodné štádium k dosiahnutiu konečného cieľa, akým je úplné odstránenie jadrových zbraní. Tým zároveň vyjadrielo plnú podporu návrhu Michaila Gorbačova z 15. januára min. roku o postupnej likvidácii jadrových zbraní do roku 2000.

V poslednom dni rokovania sa v kremelskom Zjazdovom paláci stretol z účastníkmi fóra generálny tajomník ÚV KSSZ Michail Gorbačov, ktorý vo svojom prejave o.i. pripomienul sovietske mierové iniciatívy, ešte raz potvrdil stabilitu zakraničnej politiky ZSSR a poukázal na jeho úsilie pri hľadaní cest smerujúcich k vytvoreniu sveta bez jadrových zbraní. Zároveň zdôraznil: „Clovek v predeľ 21. storočia vie a môže veľmi veľa. Práve preto jeho povinnosťou je uvedomiť si nutnosť demilitarizácie sveta. Verime, že takýto svet je možný a budeme robiť všetko pre zaistenie konečného úspechu tohto vari najväčšieho spoločenského predstavzatia súčasného sveta.“

V ČÍSLE:

40 rokov KSSČaS	6
Kráľovská cesta	7
Osobnosti —	
J.A. Komenský	8
Píšu nám študenti	10–11
Emil Holub	12
Naše odmeny v	
súťaži kresieb '86	24

2x folklór
str. 16–17

VARŠAVA. Na februárovom zasadani Konferencie OSN o obchode a rozvoji (UNCTAD) vo Varšave, za účasti vládnych predstaviteľov z 19 krajín a pozorovateľov z RVHP a EHS, boli prerokované viačeré otázky medzinárodného obchodu a rad návrhov na VII. Konferenciu UNCTAD v Zeneve. Dôležité miesto v týchto návrhoch má o.i. problém medzinárodnej bezpečnosti, najmä v kontexte ekonomickej stability, rovnosti a univerzálnosti celého systému medzinárodného obchodu. Vo všetkých týchto procesoch — ako sa zdôrazňovalo — môže UNCTAD zohrať významnú úlohu. Na snímke: záber zo zasadania.

PRIMÁTOR NEW YORKU Edward Koch prijel do Polska na súkromou návštěvu. Hosta přijal minister zahraničních věcí PLR Marian Orzechowski. Seznámil E. Kocha se směry společenskohospodářského rozvoje Polska a s polským stanoviskem v klíčových mezinárodních problémech a v otázkách dvoustranných styků mezi PLR a USA. Hosta přijal na varšavské radnici prezident Varšavy Jerzy Bolechowski. Na snímku: Edward Koch a Jerzy Bolechowski.

V MOSKVE dlel na pracovní návštěvě ministr zahraničních věcí PLR Marian Orzechowski. Na setkání s ministrem zahraničních věcí SSSR Eduardem Sevardnadzem si obě strany vyměnily informace o průběhu realizace úkolů v urychlování společenskohospodářského rozvoje PLR a SSSR a vyjádřily uspokojení s dynamickým rozvojem přátelských vztahů a spolupráce mezi oběma státy. Na snímku: Polští sovětské rozhovory na Kremlu. Zleva ministr zahraničních věcí PLR Marian Orzechowski, zprava ministr zahraničních věcí SSSR Eduard Sevardnadze.

Snímky: CAF a TASS

SNÍMKY NA OBÁLKE: Hore — primáš Jozef Bonk a huslista Jozef Kapušák z Podhradia; dole — krajan František Vengrín z Dolnej Zubrince so svojimi dcérmi počas prehliadky koledníckych súborov v Oravke

Spoločná politika – spoločná zodpovednosť

Uplynuli štyri roky od spoločného, XI. pléna národného zasadnutia ÚV PZRS a HV ZES, keď obe spojenecké strany schválili uznesenie, ktoré malo vytvoriť podmienky pre prekonanie stagnácie v poľnohospodárstve a na vidieku a zaistenie krajinie potravinárskej sebestačnosti. Je to sice príliš krátke obdobie pre podstatné zmeny v poľnohospodárstve a nadobenie zanedbanosti narastajúcich celé desaťročia. Ale dosiahnuté výsledky dokazujú, že sa urobilo veľa.

Poľnohospodárstvo je nepochybne najlepšie fungujúcim odvetvím poľskej ekonomiky. Svedčia o tom objektívne kritériá — ukazovatele. Pripomeňme, že národný dôchodok vypracovaný v poľnohospodárstve dosiahol už v roku 1983 úroveň z predkrízového roku 1978, kým v celom národnom hospodárstve bol nižší o viac ako 19 percent.

Posledných päť rokov dosahovalo poľnohospodárstvo dobré výsledky. Vlaňajšie výsledky sa hodnotia ako najlepšie v povojunových dejinách. Hodnota poľnohospodárskej výroby sa zvýšila o 5 percent, živočíšnej asi o 4 percent. Hodnota výroby netto stúpla o 5 percent.

Iba dve úlohy neboli splnené: výroba a výkup mlieka a vajec. Sú tiež ľažkosti so splnením plánovaného výkupu obilia, hoci už vo štvrtom štvrtroku minulého roku bol vyšší ako v tom istom období 1985. Po kles produkcie vajec vyplýva medziiným z veľkej disproporcii v cenách kontraktovaných vajec z veľkých fariem v neprospech nekontraktovaných vajec, hlavne od súkromných roľníkov.

Zasa príčinou slabšieho tempa výkupu obilia je nedostatok jaderných krmív zo štátnych zásob. Vlani opäť neboli splnený plán dovozu vysokobielkovicových krmív a napriek tomu produkcia jatočného dobytka stúpla o vyše 13 percent, hoci dodávky jaderných miešaniek klesli o 7 percent v porovnaní s predošlým rokom.

Stále najväčším ohrozením realizácie dnešnej poľnohospodárskej politiky sú nedostatky v dodávkach moderných výrobných prostriedkov. Sice výrazne sa zlepšilo zásobovanie strojmi a poľnohospodárskym náradím, ale naďalej chýbajú špeciálne stroje, technicky zložitejšie, ako napr. kombajny, postriekavacie, privesy, traktory a náradie pre komplexné obrábanie pôdy, umožňujúce zavádzanie nových technológií. Zvlášť znepokojuje nedostatok takých prostriedkov ako hnojivá, pesticídy a hnojivové vápno, hlavne dolomitové. Veľmi pomaly prebieha meliorácia a zásobovanie vidieka vodou. Zase na druhej strane si naša spoločnosť začína zvykať, že poľnohospodárska výroba z roka na rok stúpla. Čo sa však stane keď zlyhá počasie?

Znepokojujúcim javom je aj zhoršovanie sa hmotnej situácie vidieka. Klesajú príjmy roľníkov, hoci stúpa produkcia a predaj všetkých plodín. Prečo? Nie je ziadnym tajomstvom, že došlo k veľkej disproporcii medzi cenami priemyselných výrobkov pre poľnohospodárstvo a poľnohospodárskych produktov, samozrejme, v neprospech vidieka. Zdá sa, že rast cien na tovary, ktoré kupuje vidieka, nikoho nezaujíma. Tlač, rozhlas a televízia o nich spravidla hanbivo mlčia. Zato veľa sa hovorí o zvyšovaní výkupných cien na poľnohospodárske plodiny, hoci sú iba následkom rastu výrobných nákladov, spôsobeného častým a vysokým zvyšovaním cien výrobných prostriedkov.

Teda roľníci vydávajú z roka na rok stále viacej peňazí na hnojivá, stroje, stavebné materiály, ktoré, na investície a spotrebú im zostáva stále menej peňazí. Zato mzdy v socialistickom sektore hospodárstva rastú oveľa rýchlejšie.

Poľnohospodárstvo je dnes na takej etape, že sama angažovanosť roľníkov, pracovníkov št. majetkov a družstevníkov už nestačí. Aby udržalo tempo rastu a rozvoja, musí ho viac než doteraz podporiť celé národné hospodárstvo. Už sa to odzrkadluje v Národnom spoločensko-hospodárskom pláne, napr. v ukazovateľoch rastu dodávok niektorých výrobných prostriedkov. Len ich plná realizácia môže zaistiť plnenie uznesení X. zjazdu PZRS v tejto oblasti.

ZBIGNIEW RUTA

Mysliet' hospodárne

Terén vyzerá ako po solidnom bombardovaní... Ale spomedzi vykopávok, kopy dosiek a betónu „vyrastá“ nová, pekná budova. Pracuje v nej medziiným správa Družstva roľníckych krúžkov (SKR) v Jablonke.

Každému vadí tento domnevý neporiadok — povedal predseda družstva Antoni Karlak. — V skutočnosti je to stavenisko našej novej základne. Stavebné náklady dosiahnu okolo 140 mil. zl.

Samozrejme, starostí s výstavbou základne je veľa. Predovšetkým chýbajú stavebné materiály. Prekvapuje aj fakt, že toto družstvo roľníckych krúžkov sa nenachádza v rozdeľovníku a je opomínané v prideloch cennemu a iných materiálov. Preto neprekvaňuje, že práce neprebiehajú rytmicky a odráža sa to na terminoch odovzdávania do prevádzky jednotlivých objektov.

V gmine Jablonka je vyše 16 000 hektárov ornej pôdy. Ale miestne DRK vykonáva polné práce iba na 20 percentoch. — Prečo tak

málo? — „Nuž preto, že roľníci majú už pomerne veľa vlastných traktorov a iných poľnohospodárskych strojov a zmenšuje sa dopyt na služby pri poľných práciach“ — hovorí predseda Antoni Karlak.

— Aké teda vykonávate služby?

— Na objednávku roľníkov vykonávame orbu, plytkú orbu, frézovanie, kosenie trávy, vyvážanie fekálií a hnojovky, výplnenie pôdy, zber obilia a okopanín. Z tých všetkých služieb najčastejšie vykonávame kosbu trávy a vyvážanie fekálií a hnojovky. Najmenej kosíme obilie a vykonávame zber okopanín.

Ako povedal predseda, v tejto gmine majú roľníci veľa vlastného náradia a preto by družstvo na mechanizačných službách veľa nezarobilo. A dáva vyše 6 mil. 600 tis. zl čistého zisku. Predseda preto navrhuje rozšíriť služby, samozrejme v prospech družstva, ako aj roľníkov.

Družstvo má vlastnú opravárensko-stavebnú brigádu, ktorá zatiaľ buduje základňu, aby sa znížili náklady. Po skončení tejto výstavby, brigáda bude vykonávať služby roľníkom a na tieto služby sú veľmi veľké požiadavky. Ale už uskutočňujú spracovanie dreva pre

stavebnictvo a okrem iného vyrábajú dvere, obloky, obkladanie pre socialistický sektor a aj pre súkromných roľníkov. Z tohto zisku časť peňazí odovzdávajú roľníckym krúžkom, ktoré zasa tieto peniaze vydávajú na výstavbu cest, či dokonca na osvetu.

Po odovzdaní základne do užívania — okrem mechanizačných služieb — cheú sa zaoberať tradičnými službami: kováčstvom, kachliarstvom, obuvníctvom, ktoré tiež v tejto oblasti chýbajú. Okrem toho cheú otvoriť závod materiálového zásobovania, čiže dodávať roľníkom všetky náhradné súčiastky pre traktory a poľnohospodárske stroje. V neďalekej budúcnosti bude zorganizovaný závod pre opravu traktorov a strojov, ako aj diagnostická dielňa, predovšetkým pre osobné automobily.

Plány Družstva roľníckych krúžkov v Jablonke sú chvályhodné. Verím, že so strojmi a materiálmi nebudú mať ľažkosti. Ale čo bude s odborníkmi? Dnes zamestnávajú 100 osôb. Priemerná mzda je okolo 15 000 zl. Mzda nie je teda povzbudivá... A preto má družstvo neľahký problém na vyriešenie — ako získať odborníkov pre zavádzanie rôznych nových služieb?

Z.R.

Pol'ská Niké

lanu, konopi, hovädzu a vlny. Poľská Niké, veľmi vhodná pre naše pôdno-klimatické podmienky, je odolná proti chorobám a poľahnuťiu, dáva výbornú úrodu s vysokým obsahom vlákien, najmä dlhých. Zaujímajú sa o ňu dokonca Holanďania — najlepši v tejto oblasti, od ktorých kupujeme osivový materiál na pestovanie lanu. Či si nový druh lanu získa uznanie poľského priemyslu, to ukáže najbližšia budúcnosť. Tento rok sa siatie, ešte pod prísnym dozorom vedcov, uskutoční na ploche 86 ha. Tri tony semien obdrží pre svoje plantáže priemysel. Plánuje sa úroda okolo 127 ton semien. (BM)

Ewa Rutkowská a Zdzisława Kowalińska predvádzajú vláknitý lan Niké. Zlava — Niké a odrody lanu, z ktorých tento druh vznikol (holandský druh Natasia a sovietsky Oršansky III.).

Snímky: CAF

AFGHÁNSTÁN. 15. ledna ústřední výbor Lidově demokratické strany Afghánistánu, Revoluční rada a vláda ohlásily zastavení palby a všech vojenských operací v souladu s prohlášením o národním usmíření v Afghánistánu, schváleném na zasedání Revoluční rady. Revoluční rada přijala opatření usnadňující návrat uprchlíků. Všechny tyto kroky směrují k vyřešení situace kolem afghánského problému. Na snímku: Do Kábulu se vrátila další skupina vzbouřenců, kteří na výzvu k usmíření složili zbraně.

MANAGUA. Široký ohlas vo svete má naďalej aféra týkajúca sa predaja amerických zbraní do Iránu. Ako prednedávnom oznamila predstaviteľka federálnej prokuratúry USA, jej úrad má aspoň 700 tajných dokumentov týkajúcich sa predaja zbraní do Iránu a odovzdávania prostriedkov získaných týmto spôsobom na pomoc nicaraguajským kontrarevolucionárom. Na snímke: vojaci sandinovskej nicaraguajskej armády v dobytom tábore „kontras“ v La Union.

MANILA. Hoci od zvrhnutia diktátorskej vlády Ferdinanda Marcosa uplynul už rok, Filipíny naďalej nie sú pokojnou krajinou. Prednedávnom sa prívrženci F. Marcosa pokúsili o štátny prevrat, ktorý sa nevydaril. Uskutočnené v napätej politickej situácii ústavné referendum prineslo úspech prezidentke Corazon Aquinovej. Filipínci totiž hlasovali nie na novú ústavu, ale predovšetkým na Aquinovú, ktorá týmto spôsobom získať „osobitný mandát“ vládnut do roku 1992. Na snímke: filipínski vojaci obklúčujú súkromnú televíznu stanicu, obsadenú vzbourencomi.

BEJRÚT. Mimo-riadne dramaticky sa vyvíja situácia v Libanone. Ostro sa bojuje najmä okolo bejrútskych palestínskych utečeneckých táborov Satila a Burdž Baražná, ktoré blokuje a ostreľuje už niekoľko týždňov šíitské hnutie Amal. Desaťtisíce palestínskych utečencov, ktorým znemožnili prisun potravin, trpí hladom a žije v otriasných neludských podmienkach. Situáciu zhoršujú vybuchajúce nálože, izraelské letecké bombardovanie a nové lokálne konflikty medzi stúpencami jednotlivých palestínskych hnutí. Napätie v libanonskom hlavnom meste ešte viac vzrástlo po únose štyroch profesorov Bejrútskej univerzity — troch Američanov a jedného India tzv. Organizačiou islamskej svätej vojny pre oslobodenie Palestíny. Neznámy je aj osud osobitného vyslanca — anglikánskeho arcibiskupa Terry Waita, ktorý rokoval o prepustení unesených cudzincov (na snímke hore — jedna z jeho posledných snímok pred odchodom na rokovanie v spoločnosti drúzskych strážcov; dole — prof. Robert Polhill).

LONDÝN. Začal sa čínsky Rok králika. Oslavy sa konali nielen v Štáte prostredka, ale aj v čínskych spoločenských roztrúsených po celom svete. Na snímke: novoročné oslavu v londýnskej súvrate Chinatown. Rok králika má vraj byť pokojný. Kiežby tak skutočne bolo.

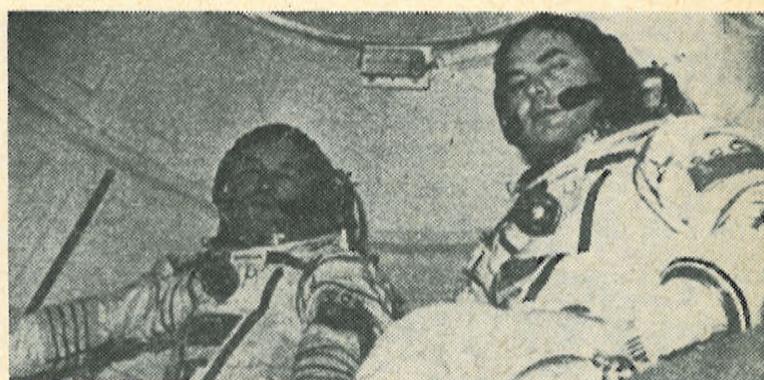

Snímky:
CAF, AP, Reuter,
TASS a archív

KRONIKA V OBRAZECH

USA. V Atlante sa konali slávnosti na počesť bojovníka za občianske práva čiernoškého obyvateľstva Martina Luthera Kinga, zavraždeného v apríli 1968. Slávnosti sa zúčastnil štátny tajomník George Shultz (druhý sprava) a vdova Coretta Scott Kingová (v strede).

MOSKVA. Z kozmodrómu Bajkonur vyštartovala do vesmíru kozmická loď Sojuz TM 2 s dvomi kozmonautmi — veliteľom Jurijom Romanenkom a palubným inžinierom Alexandrom Lavejkinom (na snímke), ktorá sa po niekoľkých hodinách letu spojila s orbitálnym vedeckovýskumným komplexom Mir-Progress. Tým ZSSR začal novú etapu v mierovom výskume vesmíru, etapu vedeckých modulových laboratórií na obežnej dráhe okolo Zeme. Ide o trvalé striedanie posádok na komplexe, v ktorom sa budú vymieňať moduly vybavené potrebnou technikou k riešeniu rôznych úloh pre potreby vedy a rozvoja národného hospodárstva. K terajšej posádke sa neskôr pripoja ďalší sovietski kozmonauti a sýrsky kozmonaut.

ANTHONY QUINN, známy americký herec mexického pôvodu obdržal prednedávnom osobitnú cenu — Zlatý glóbus za svoju mnohoročnú hereckú činnosť vo filme. Pripomeňme, že tento znamenitý herec hrával nielen v amerických, ale aj v európskych filmoch a bol viackrát vyznamenaný Oscarom. K najznámejším filmom, v ktorých hral A. Quinn, patrí najmä Grék Zorba, Cesta (réžia Fellini), Cesta do Singapuru, Posledný vlak z Gun Hillu, Čierna Orchidea, Stratená hliadka, Návšteva, Námorník Sindbad a Sanchezove deti.

STOKHOLM. Pátranie po vrahoch bývalého švédskeho ministerského predsedu Olofa Palmeho, vedené policajným komisárom Hansom Holmerom, neprineslo doposiaľ žiadne výsledky medziiným pre nezhody s hlavným štokholmským prokurátorom Claesom Zeimom, ktorý nechce uznati jeho pátraciu hypotézu, že za vraždou stojí kurdijská strana, uznávaná vo Švédsku za terroristickú. Na miesto Holmera vymenovali nového policijného komisára Holgera Romandera. Na snímke: predseda švédskej vlády Ingvar Carlsson (zľava), tajomník Socialdemokratickej strany Bo Toresson a pokladník socialdemokrátov Nils Damberg vzdávajú hold tragickej zomrelému Olofovi Palmemu v deň 60. výročia jeho narodenia.

SARAJEVO. Takto efektne jazdí sovietska športová dvojica Valovová-Vasiliev z Leningradu. Napriek tomu nedokázala obhájiť maj strovský titul na tohtoročných Majstrovstvach Európy v krasokorčuľovaní v Sarajeve a obsadila druhé miesto za párom Seleznevová-Makarov. Na šampionáte rozhodne dominovali sovietski krasokorčuliari: v súťaži mužov zvíťazil Fadejev (štvrty bol G. Filipowski), v tanecpár Bestemianovová-Bukin, a len v súťaži žien prvé miesto obsadila K. Wittová z NDR po tvrdom boji s K. Ivanovovou (ZSRR).

V ČESKOSLOVENSKOM KULTÚRNOM A INFORMAČNOM stredu vo Varšave sa konal zaujímavý literárny večierok, ktorého hlavnou hrdinkou bola znamenitá slovenská herečka a súčasne spisovateľka Milka Zimková (na snímke). Napsala dve knihy poviedok Pásla kone na betóne a No čo. Na motívoch tej prvej napísala i scenár pre film, v ktorom zahrala hlavnú úlohu. Hráva v divadle jedného herca, medziiným aj svoje monodramy, napr. Nevelo nás idze, nevelo nám treba, Sojka a pod. Jednu z nich predviedla M. Zimková aj účastníkom večierka, ktorí odmenili umelkyniu búrlivým aplauzom.

Sance pre všetkých

Po celé roky existencie našej Spoločnosti sa hovorí o potrebe tvorenia podmienok pre rast jej členskej základnej. Otázka bezpochyby dôležitá a aktuálna aj dnes, hoci zároveň veľmi zložitá. Preto v tomto prispevku chcem poukázať iba na niekoľko jej aspektov. Totiž aj počet členov svedčí o význame, autorite a silu každej organizácii. Písem „aj“, lebo tak isto, ba snáď i dôležitejšia je ich aktivita a organizačná pružnosť.

Do Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku patrí ok. 3200 členov, teda asi 10 percent obyvateľstva českej a slovenskej národnosti. Možno diskutovať, či je to veľa alebo málo. Je to vec názoru. Diskutovať však treba skôr o príčinách, prečo sa nie všetci Slováci hlásia k organizácii, ktorá predsa bráni ich životné záujmy a navonok ich aj reprezentuje.

Príčiny sú akiste rôzne. Často vyplývajú z nedoceňovania národnostných otázok, z ľahostajnosti a pohodlnictva ľudí nezáčastnených. Často je to aj „strach“ o svoj životný prospech, ktorý pramení z poznania: keď sa otvorené neprihlásim, neutrpm a nič nestratím. Príkladom tu môžu byť krajania pracujúci v Československu, ktorí svoju pasivitu vysvetľujú obavou o stratu prieplustok. Časť týchto nezáčastnených vyjadruje svojim postojom nechut k forme organizovania sa. Zasa iní

kladú si otázky: Čo z toho budem mať, či sa mi to vyplatí?

Keď v prvých povojnových rokoch vtedajšie Spolky Čechov a Slovákov urobili sčítanie obyvateľstva slovenskej národnosti na Orave a Spiši, ukázalo sa, že vo viacerých obciach, ako napríklad v Krempachoch vyše 90 percent obyvateľov bolo slovenského pôvodu. Dnes sa tento počet určite zmenil v naš neprospech, ale sú to zákonitosti života, ktoré súvisia s procesmi asimilácie, miešania sa obyvateľstva. Čudné však, že svoju národnosť zmenili aj niektorí domorodí obyvatelia. Ba stáva sa, že deti slovenských rodícov sú dvoch národností — slovenskej a poľskej. A to je iba znamenie nedostatku národného uvedomenia. Dnes predsa už aj deti vedia, že štátne hranice nie sú dôvodom pre zmenu národného presvedčenia; svoju národnosť vycieľajú spolu s matkinkom mliekom. Posúžim si tu príkladom dolnozemských Slovákov, ktorí sa vysťahovali z vlasti pred vyše 200 rokmi. Napriek tak dlhému obdobiu a pohnutým dejinám novej vlasti — Juhoslávie, Maďarska alebo Rumunska jednako vytvali a naďalej zostali Slováki. Ba, začali sa združovať, zakladali krajanské organizácie, ktoré sú veľmi aktívne a pôsobia podnes.

Obyvatelia Spiša a Oravy najmä mladí si často mylia pojmy občianstva a národnosti.

Mal som sa možnosť o tom presvedčiť počas novinárskych potuliek. Je to možno smiešne v dvadsiatom storočí, ale taká je pravda. V čom je teda chyba? Zdá sa, že vo výchove, doma, v rodine. Od útleho veku treba svojim deťom prizvukovať na každom kroku ich slovenský pôvod, o to viac, že sa naši krajania dorozumievajú spišským bud' oravským nárečím, ktoré veľmi zvádzajú.

Ako som už na začiatku spomínał, význam a sila organizácie nespôsobujú len v počte členov, ale predovšetkým v ich aktivite. Sme si vedomí, že v KSSČaS máme veľa pasívnych členov. Samozrejme nikto nežiada, aby všetci boli hned aktívistami. Veď nie každý má k tomu vlohy, alebo čas a chúť spoločensky pracovať. Je to predsa dobrovoľná organizácia. Ostatne v celej krajine pozorujeme akúsi ľahostajnosť, nechuť k spoločenským prácam a akciám. No zdá sa mi, že na začiatok by stačilo, aby si každý člen našej Spoločnosti čestne plnil svoje povinnosti, zaplatil členské príspevky, zúčastňoval sa členských schôdzí a organizovaných podujati. Nakoniec — a práve v tom je podľa mňa možnosť realizácie všetkých pasívnych členov — mali by venovať svoje úsilie predovšetkým národnnej výchove svojich ratolestí v rodinách. Na prvy pohľad sa to zdá ľahké a bezvýznamné. V skutočnosti každodenná národná výchova je zložitá a súčasne mimoriadne dôležitá. Všade okolo nás obklopuje a aj ovplyvňuje poľská kultúra, jazyk a vôbec celé dianie. Preto o seba a našich nástupcov sa musíme staráť sami. Je to možné a potrebné.

DOMINIK SURMA

Darček k jubileu Spoločnosti

O vyučovaní slovenčiny v školách na Spiši a Orave sme v poslednom období písali dosť často. Niet sa čomu diviť, veď je to otázka, ktorá by každého krajanu mala najviac zaujímať. Vraciame sa k nej aj dnes, a to z dvoch príčin. Jednou z nich je to — ako to vidno zo správy vedľa — že sa blíži obdobie zápisov na slovenský jazyk, ktoré by mali využiť všetci krajanskí rodičia.

Rozmýšľam, aké by som mal uviesť argumenty, ktoré by presvedčili rodičov, mám na mysli krajanských rodícov, o význame a potrebe výuky materinského jazyka v školách. Ale či vôbec treba argumentovať a kokholvek presvedčovať o tom, čo je — a aspoň by malo byť — pre každého pochopiteľné? Či treba presvedčovať krajánov, že sú krajani? Zdá sa mi, že netreba, lebo kto sa naozaj cíti byť Slovákom, toho netreba presvedčovať, ten vie, čo je jeho povinnosťou. Kto to nevie, ten medzi krajánov nepatri, aj keď si možno v duchu myslí, že ním je. A sú aj takí, ktorí — keď je to pre nich výhodné, — dokonca verejne hovoria, že sú Slováki, ale keď majú toto tvrdenie dokázať konkrétnym skutkom, čiže napr. posielaním detí na vyučovanie slovenčiny, vtedy vysvitne, že ich deklarácie boli falóšné. Možno si ani neuvedomujú, že ich za takých dvojtvárov považujú aj ich susedia a iní spoluobyvatelia, ktorí sú svojej národnosti skutočne verní. Možno s takýmto postojom vzbudzovať úctu, autoritu a dôveru?

Viem, že sú to príliš ostré a trpké úvahy, ale, žiaľ, pravdivé a mali by nutiť k reflexiam. Naďalej vzťahujú sa na ojedinelé prípady, ktoré nemajú vplyv na činnosť miestnych skupín, aj keď im kazia dobrú povest. Väčšina krajanských rodícov doceňuje význam výuky materčiny v škole. Najlepším dokazom toho je stály rast počtu žiakov navštuvujúcich hodiny slovenčiny, ktorých je dnes vyše 700.

Samozrejme, tento počet by mohol byť značne väčší, keby si všetci, ktorí sú zodpovední za náležitý priebeh vyučovania tohto predmetu, riadne plnili svoje povinnosti. Patrí k nim i Kuratórium osvety a výchovy v Nowom Sæczi, ktoré v tejto veci prejavilo — hovoriac mierne — veľkú neschopnosť. Akože ináč nazvať situáciu vo Veľkej Lip-

nici-Skočíkoch, kde sa pred troma rokmi prihlásilo na slovenčinu 16 žiakov. Keďže ich nemal kto učiť, až niekoľko týždňov po začiatku školského roku prijali „šalamúnské“ rozhodnutie, že miesto dochádzky jedného učiteľa do školy v Skočíkoch, má celá skupina žiakov cestovať do Privarovky vzdialenej niekoľko kilometrov. Nečudo, že sa postupne všetci žiaci vzdali výuky slovenčiny. Podobne je v Podškali, kde sa na slovenský jazyk zapísalo vyše 20 žiakov, ale školské orgány už tretí rok nedokážu (či nechcú?) zaviesť jeho vyučovanie. Zase v Podviku, kde zo školy č. 1 odišla slovenčinárka pracovať do inej školy, Kuratórium takéto nebolo schopné vybaviť náhradného učiteľa, lebo predsa ľahšie je zrušiť vyučovanie slovenčiny!!! A zrušilo! To je iba niekoľko príkladov nevhodného prístupu k národnostnému školstvu a neschopnosti školských orgánov v Nowosæczańskom vojvodstve. To už dlhšie nemožno tolerovať! Všetky takéto prípady musia byť raz vyriešené.

Písem o tom aj preto, že hoci spomínané prípady (a predsa bývajú aj iné prekážky v niektorých školách) znechucujú rodicov, ale aj žiakov, jednako nemali by ich celkom odraziť od slovenskej výuky. Verím, že napriek všetkému mnohí rodičia využijú tohtoročné obdobie zápisov a prihlásia svoje deti na vyučovanie rodinného jazyka. A mali by to urobiť ešte raz aj v spomínaných školach v Skočíkoch, v Podškali a Podviku a dokázať, že žiadne protivenstvá či čiasu neschopnosť nedokážu zlomiť národné povedomie krajánov.

Mali by si to uvedomiť aj krajanskí rodicia v Tribši buď Fridmane, ktorých je tam predsa veľa, že môžu kľudne zapisať svoje deti na slovenčinu a nemusia sa obávať ani o ich prospech, ani o to, že budú perzekvované. Je na Spiši a Orave hodne škôl, kde sa vyučovanie slovenského jazyka pekne rozvíja. Sú však aj také, kde napriek dobrým podmienkam je počet žiakov na slovenčine veľmi nízky. Platí to medziiným o Nedeci, kde je vysokokvalifikovaná učitelka, akých máme málo, alebo v Harkabuze, kde sa po vybudovaní novej školy generálne zlepšili podmienky. Ale aj v ďalších obciach napr. v Privarovke, Podsrni, Lapšanke, Dolnej i Hornej Zubrici, v Chyžnom, Ciernej Hore či Jablonke-Matonogoch, kde žijú veľké skupiny krajánov, je tých žiakov málo. Treba teda využiť obdobie zápisov, práve teraz, aby ich bolo viac.

Písem „práve teraz“, lebo to je vlastne druhá príčina, o ktorej som spomínał na začiatku, prečo sa vraciám v tomto čísle k problematike vyučovania slovenčiny. Totiž, ako je známe, tento rok naša Spoločnosť oslavuje 40. výročie svojej pôsobnosti. Je to teda znamenitá príležitosť osláviť toto významné krajanské jubileum práve našou aktívou pri zápisoch detí na slovenčinu. Neraz v minulosti krajania dávali pekný príklad v podobe verejnoprospešných spoločenských prác, keď si to vyžadovali potreby ich obci. Dajme si takýto záväzok aj dnes, že k štyridsaťročiu Spoločnosti zapíšeme 400 nových žiakov na vyučovanie slovenského jazyka. Bol by to pekný dar svojej organizácií a súčasne prejav uvedomelého krajanského postoja.

JAN ŠPERNOGA

ZÁPISY NA SLOVENČINU

Pripomíname všetkým rodicom, že v dňoch od 15. apríla do 31. mája t.r. sa vo všetkých školách na Spiši a Orave konajú zápisu na vyučovanie slovenského jazyka. Zápisu sa týkajú len žiakov, ktorí sa tento predmet začinajú učiť po prvý raz, a uskutočňujú sa rôznymi formami, o.i. na základe písomných prihlášok podpísaných rodicmi a donesených do školy prostredníctvom žiakov buď zapísania žiaka priamo v škole a pod. Všetci záujemci, tak v obciach, kde sa slovenčina vyučuje, ako aj tam, kde sa ešte nevyučuje, mali by využiť možnosť výuky rodnej reči v školách, teda tam, kde sú k tomu najlepšie podmienky.

Národní kulturní památka Karlův most

KRÁLOVSKÁ CESTA

Tuto cestu nenajdete na žádném plánu hlavního města Československa. Zná ji však každý Pražan a je tradičním cílem turistů. Královská cesta prochází srdcem Prahy a byla odědávna spojnicí mezi královským městským sídlem, tzv. Královským dvorem, který stál na pravém břehu řeky Vltavy na místě dnešního secesního Obecního domu a Pražským hradem. Název „Královská cesta“ ji připadl proto, že se po ní ubíraly korunovační průvody českých panovníků. Jako první doprovázela po této cestě korunovační průvod českého krále Jana Lucemburského (1296–1346) a jeho manželku Elišku Přemyslovnu v roce 1311.

Zastavme se nyní na některých historických místech této nejvýznamnější komunikace pražské památkové rezervace. Její začátek najdeme pod obloukem Prašné brány na Starém Městě. Dále začíná historická Celetná ulice, která ústí na Staroměstském náměstí. Toto náměstí bylo od počátku 13. století místem všech důležitých pražských společenských a politických událostí. Teprve na počátku 18. století mu začal konkurovat nově postavený tzv. Koňský trh, nynější pražské centrum, Václavské náměstí.

Ze Staroměstského náměstí pokračuje Královská cesta klikatými uličkami Starého Města do Karlovy ulice. Její domy jsou ještě starobylejší než první pražský kamenný most, který dala postavit Judita, manželka českého krále Vladislava II., kolem roku 1160. Juditin most byl poškozen velkou vošrou v roce 1342 a na jeho místě dal zbudovat český král a římský císař Karel IV. (1316–1378) nový most, nynější Karlův.

Karlův most je národní kulturní památkou a znají ho všichni návštěvníci Prahy. Je 516 m dlouhý, 10 m široký a stojí na 16 pilířích. Mezi autory řady barokních sousoší, které Karlův most zdobí, najdeme známá jména jako Matyáš Bernard Braun, Johan Brokoff a další. Staroměstská mostecká věž i most jsou dílem stavitele Petra Parléře (1330–1399).

Na levém břehu Vltavy pokračuje cesta Mosteckou ulicí na Malostranské náměstí a dále vzhůru Nerudovou ulici na Pražský hrad, sídlo českých králů.

Po mnohá staletí byla Královská cesta životně důležitým spojením obou vltavských břehů. Je centrem turistického ruchu a jako takovou ji Národní výbor hlavního města Prahy zahrnul do generálního programu úprav pražského historického centra. První etapa obnovy Královské cesty bude dokončena v roce 1988.

O jaké změny konkrétně pojde, jsme se dozvěděli od náměstka primátora hl. města Prahy ing. Josefa Cempera:

„Rekonstrukce Královské cesty zahrnuje nejen opravy fasád a střech budov, ale i výměnu inženýrských sítí v ulicích. Renovaci prodélá rovněž veřejné osvětlení, historická svítidla však zůstanou zachována. Ke změnám dojde i v poskytování obchodních slu-

žeb. Veškerý prodej se uskuteční uvnitř budov, případou provozy rychlého občerstvení a zmizí nevkusné stánky se suvenýry.“

Práce začnou v Celetné ulici, čímž se naváže na právě dokončenou pěší zónu v centru města. V další etapě, tedy v letech 1988–1991, pokročí úpravy Královské cesty do Karlovy ulice, na Karlův most, Malostranské náměstí a do Nerudovy ulice.

Nejbližším cílem rekonstrukce je tedy Celetná ulice a Staroměstské náměstí. V budoucnu sem kromě zásobování nebude mít auto přístup. Dojde zde k výrazným změnám v síti obchodu a služeb, zejména v zajištění špičkového výběrového zboží, zvýšeného prodeje suvenýrů, rychlého občerstvení, zkvalitnění služeb restauračního stravování. V tomto období by také měly být dokončeny práce na rekonstrukci Týnského chrámu ze strany Staroměstského náměstí (celkové opravy překročí rok 2000), takže zde zmizí nehezká, Pražany tolik kritizovaná lešení. Další velkou starostí bude dostavba Staroměstské radnice, poškozené během druhé světové války. Na její řešení bude vypsána architektonicko-urbanistická soutěž. Na Staroměstském náměstí počítáme se zlepšenou parkovou úpravou a novými odpočinkovými prostorami.“

Všechny úkoly, o kterých ing. Josef Cemper hovořil, zajišťují organizace řízené Národním výborem hl. m. Prahy. Na této akci však spolupracuje i obvodní národní výbor Praha 1, na jehož území úpravy probíhají. Celková investice dosáhne v první etapě asi 60 milionů korun, bude opraveno 52 domů, komunikace, chodníky a inženýrské sítě.

Centru Prahy je v poslední době věnována zvýšená pozornost; vždyť také hlavní město je vizitkou celé země. Postupná regenerace Královské cesty v srdci Prahy je příkladem, jak je možné uchovat dílo předešlých generací a zároveň je obohatit vlastním přinosem. Vytvořit lidem, kteří zde žijí, příjemné prostředí pro práci i odpočinek.

ZUZANA RÖSSLEROVÁ
T.A. Orbis

V letech 1988–1991 se úpravy dotknou i Mostecké ulice na Malé Straně. V pozadí chrám sv. Mikuláše

Snímky T.A. Orbis

JAN AMOS KOMENSKÝ (1592–1670)

V holandském Naardenu je na hřbitově hrobka se třemi nápisy: latinským, holandským a českým. Odpocívá v ní veliký Čech a zároveň veliký evropský pedagog Jan Amos Komenský, od jehož narození uplyvá 28. března 1987 395 let. Po dlouhých životních strastech a po obrovské pedagogické práci našel asyl v Holandsku a dožil svůj život v Amsterodamu.

Narodil se 28.III.1592 v Nivnici u Uherského Brodu. Teprve v roce 1608, tedy v šestnácti letech, se začal vzdělávat na latinské škole českých bratří v moravském Přerově. Ve studiích pokračoval v nassavském městě Herbornu a na Akademii v Heidelbergu, která byla známá svou vynikající knihovnou. Studijní cesta do země, v níž o 60 let později skončil jeho život, do Holandska, předběžně vzdělání mladého vědce ukončila. Bylo to v roce 1613 a poprvé tehdy uviděl Amsterdam.

Vrátil se domů na Moravu a již v roce 1614 se ujal správy latinské školy v Přerově, kde byl původně vychován. Později spravoval školu ve Fulneku, kde prožil čtyři snad nejšťastnější léta svého života. Prožil je zde s první manželkou a dětmi. Krátké štěstí zakončil však rok 1620, v němž vyvrcholily staleté boje mezi katolíky a protestanty v Čechách v bitvě na Bílé Hoře, která se stala první bitvou třicetileté války. Na tři století připravila Čechy o národní samostatnost i další svobody.

Za odboj nekatolických českých stavů proti katolickému králi Ferdinandovi II. z rodu rakouských Habsburků byl potrestán nemilosrdně celý národ, z devíti deseti nekatolický. Tři čtvrtiny českého majetku byly tehdy zabaveny a prodány dobrodružným zahraničním šlechtickým rodinám, které Habsburkům pomáhaly proti právoplatným dědicům země. Na 36 tisíc nejlepších českých rodin opustilo vlast i své domovy, aby jejich členové nemusili zapírat český původ a své protestanství.

Také Komenský odešel do polského Lešna, které se stalo hlavním střediskem českých bratří. Lešno proslulo bratrskou školou a gymnasiem; na tomto gymnasiu začal Jan Amos v roce 1628 učit a po několika letech se stal jeho správcem. Na Komenského návrh dostalo gymnasiu zeza nový pracovní program.

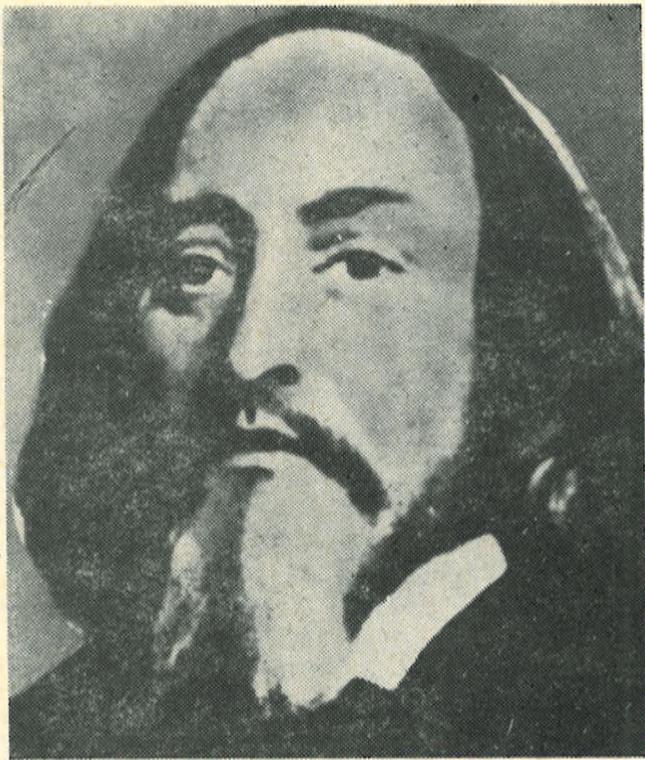
Hlavním výsledkem Komenského pobytu v Polsku byla řada pedagogických spisů, z nichž snad nejznámější je „Didaktika veliká“ aneb všeobecné umění, jak všecky všemu učiti.

Didaktika obsahuje nejdůležitější Komenského zásadu, která také svého autora nejvíce proslavila, a to požadavek všeobecného vzdělání, vzdělání i pro chudé, neurozené i pro dívky. Tento Komenského požadavek byl vysloven více než sto let před napsáním Rousseauovy „Společenské smlouvy“.

Komenský měl také již jasný názor na to, jak uspořádat školství; jednotlivé školy měly naplnit čtyři první šestiletí lidského života.

Do šesti let se měly děti učit ve škole mateřské. Tou rozuměl Komenský vychování v rodině. Ve druhém šestiletí měla následovat škola obecná, kde by se naučily základy všeho vědění — číst, psát, počítat, a zároveň

Portrét Jana Amose Komenského

se seznámily s přírodou kolem sebe. Ve třetím období měly nadané děti navštěvovat školu latinskou, jako přípravu pro vyšší povolání. Ve věku od 18 do 24 let měla následovat škola vysoká neboli akademie.

Dobrodiním pro mládež se stala zásada názorného vyučování. Komenský začíná vyžívat ve škole rozmanité obrazy věcí, ale i živé květiny, minerály, ovoce... Učení, dříve sušé, nabývá na zajímavosti. Již od dětství vstěpuje lidem zásadu „Věřte jen tomu, co můžete prozkoumat a o čem se můžete přesvědčit.“

Jinou velkou zásluhou Komenského je, že vyslovil a skvěle odůvodnil požadavek, aby mládež byla ve školách vzdělávána svým mateřským jazykem. Káral zakořeněný zlozvyk, že mnozí posílají své děti do škol cizích. Zadal, aby se při vychovávání nezapomínalo při cvičení ducha také na tělo; byl totiž přesvědčen, že jen ve zdravém těle může sídlit zdravý a ušlechtilý duch. Proto se také snažil, aby mládež byla ve škole vedena k ručním pracem, k praktickým životním zaměstnáním.

Učební plán rozšířil Komenský o řadu předmětů, zvláště o zeměpis, dějepis, přírodopis a přirodopis. Doporučoval, aby mládež byla již ve škole obecné poučována o státním zřízení i o základech hospodářství. Škola měla být podle něho v živém styku se životem, aby z dětí mohli být po jejím absolvování dobrí, informovaní občané.

Vynikajícím způsobem přistupoval Komenský k vyučování cizím řečem. Napsal a tiskem vydal poprvé v Lešně v roce 1631 svůj latinský spis „Brána jazyků otevřená“. Urovnal v něm 8000 slov do tisíce vět, počítaje větami krátkými a konče rozvíjími a složitými.

„Brána jazyků“ neučila jen slovům, ale zároveň věcem. Obsahovala problematiku přírodovědeckou, učení o člověku, rěmeslech, poučení o školství, vědách a umění až k pojednání o smrti a pohřbu. Její úspěch byl neobyčejný. Hned po svém vydání byla přeložena do švédštiny, holandštiny, italštiny, španělštiny a řečtiny. Do svých škol ji zaváděli i Jezuité. Když byla potom ještě přeložena do arabštiny, turečtiny, mongolskiny a perštiny, bylo možné o ní trvát, že byla ve 17. století vedle bible nejrozšířenější knihou na světě.

V Lešně začala užívat v hlavě Komenského myšlenka na sepsání „Vševedy“, tedy jakési encyklopédie. Jeho plánem bylo sebrat veškeré známé vědomosti v jeden celek, v němž by se mládež naučila zkoumat vedle vnějšku také vnitřek věcí. Snaha napsat encyklopédii vzbudila ve světě pozornost. Zejména Samuel Hartlib, významný činitel v

kulturních a politických stycích Anglie s evropským kontinentem, podporoval vydání Komenského spisu v Anglii a zval zároveň jejich autora do Londýna. Po třináctiletém pobytu opustil Komenský Lešno, ale jeho pobyt v Anglii se v důsledku občanské války zkrátil jen na deset měsíců. Do Komenského cesty vstupuje po dlouhé době opět Holandsko v osobě Ludvíka de Geera, usazeného ve švédském městě Noorköpingu. Marné však byly Komenského představy, že by mohl na své encyklopédii pracovat pro Švédy. Třicetiletá válka nebyla ještě skončena, nebyl tedy čas na vědu a múzy. Komenský začal psát pro Švédy jen nové latinské učebnice. Pro své uspokojení se pak věnoval spisu „O nápravě věci lidských“, a němž vyzýval lidskovo, aby zapomnělo na své hněvy a záště a staralo se především o mír tolik potřebný, má-li se zrodit jakýkoliv pokrok.

Mír se dostavil v roce 1648. Ale jakým zklamáním byl tento věstfálský mír pro Komenského. Očekával, že smlouva zaručí českým exulantům návrat domů a svobodné vyznávání Boha. Očekávání jej zklamalo. Exulantů už neměli nikdy spatřit svou vlast. Znovu musil hledat své místo v cizině. Našel je v Uhrách u knížete Zikmunda Rákoczyho, jako rektor nové školy v Sarišském Potoku.

Zde vznikla řada nových Komenského spisů a bylo realizováno mnoho jeho nápadů. Veliký pedagog se zabýval v té době vždy otázkou, co si počít s lenivostí žactva. Rozhodl se podávat školákům vědu zvláště působivě — divadlem. Na počátku roku 1654 se hráli žáci potocké školy na jevišti před velkým shromážděním prvních dvacet kapitol Komenského „Brány jazyků“, které byly právě pro divadlo upraveny. Úspěch pokusu byl skvělý. Komenský proto v krátké době rozvedl obsah „Brány“ na osm divadelních her. Hru vydal s předmluvou a vzniklou knihu nazval „Schola ludus“ (Škola hrou). Zvědavost dětí a jejich chuť k učení měla povzbuzovat ještě další knihu, proslulý „Orbis pictus“ (Malovaný svět), v němž byla znázorněna řada věci skutečných i abstraktních, aby mohly být snáze pochopeny.

V roce 1659 pozval Komenského syn bývalého ochránce Vavřinec de Geer do Amsterodamu. Zde se dal Komenský znovu do práce a nový spis za spisem vycházel z jeho pera. Starší spisy latinské a české byly v Holandsku znova tištěny.

Amsterdam byl Komenskému domovem až do jeho smrti v roce 1670. Naarden se pak stal místem jeho posledního odpočinku. I když velký vědec odpočíval daleko od vlasti, leží přece jen v půdě jemu přátelské.

JAN PLÁTEK
Pragopress

Jaro v rybářské síti

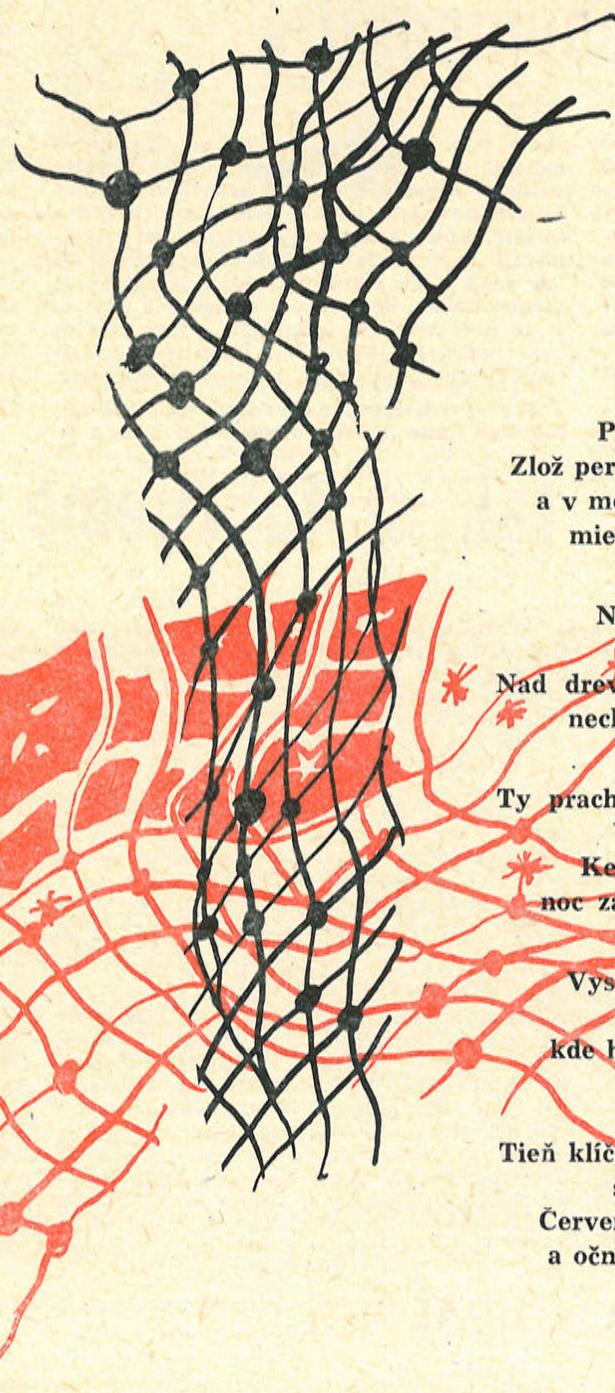
V rybářské síti s korky na pokraji je jaro. Zoubky poupaték se na nás stromy usmívají, když ohlédnem se nazpátek.

V rybářské síti s korky na pokraji a ještě trojmo složené jsou také hvězdy; ty mne znají, vždycky si jedna vzpomene

a svítí mi, když chodím domů a ve tmě hledám milý práh. To podaří se málokomu, mít přítelkyně ve hvězdách.

V rybářské síti s korky na pokraji se chytí vitr. Jeho smích, toť smích, jež všechny ženy znají, když mluví spolu o mužích.

V rybářské síti s korky na pokraji za drápky uvíz něžný strach. To je ten strach, jež muži znají, když spolu mluví o ženách.

SLOVNÍK ŽIVOTA (144)

Celkom som bol zdrvený, keď som pod Tatrami na Spiši počul zvrat: Už je zima, musíme zatopiť! Sprvu som vôbec nerozumel, lebo „zatopiť“ po slovensky znamená niečo celkom zaplaviť, zaliať. Pri povodni zatopilo nižšie položené usedlosti. No náš hovoriaci mal na mysli, že treba „zakúriť“ do pece, vykúriť byt, aby bolo teplo. V danom prípade je vplyv češtiny málo blahodárny, skôr naopak. A tak prikladov by sa dalo uviesť ešte veľa: preplácame, miesto platime, alebo uhradzujeme. Všetko prevádzame (maľovanie, natieranie, čistenie, šitie, atď.), miesto toho, aby sme pekne a zrozumiteľne povedali: maľujeme, natierame, čistíme, šijeme, športujeme, atď., atď.

POĽSKY

maselko
maselniczka
maska
maskarada
maskaradowy
maskotka
maskować
bal maskowy
masło
masło śmiertankowe
masło maślane

SLOVENSKY

masielko
maselnica
maska; kapota (na aute)
maškarný ples
maškarný
maskot, talizman
maskovať, zastierať
maškarný ples
maslo
čajové maslo
čert ako diabol

ČESKY

máslíčko
nádoba na máslo
maska; kapota
maškaráda
maškarní
maskot, talisman
maskovať, zastírat
maškarní ples
máslo
čajové máslo
jedno a totéž

kwas maslowy
mason
masoneria
masoński
masować
masowy
produkcia masowa
masówka
masyw
maszerować
maszkara
maszt
masztab
masztalerz
masztowiec
maszyna
maszyna do pisania
maszyna do szycia
maszyna parowa
maszyneria
maszynista
maszynistka
maszynka
maszynka do mielenia mięsa
maszynka gazowa
maszynopis
maszynownia
maszynowo

kyselina maslová
slobodomurár
slobodomurárstvo
slobodomurársky
masirovať
masový, hromadný
veľkovýroba
verejné zhromaždenie
masív
pochodovať
maškara, strašidlo
stožiar
mierka
stajnik
lod' so stožiarom
stroj
pisací stroj
šíjaci stroj
parný stroj; rušeň
mašinéria
strojvodca
pisárka na stroji
strojček
strojček na mletie mäsa
plynový varič
strojopis
strojovňa
strojovo, strojom

kyselina máslová
svobodný zednář
svobodné zednářství
zednářský
masirovať
masový, hromadný
velkovýroba
masové shromáždění
masív (horský)
pochodovať
maškara, ohyzda
stožár, stéžen
měřítka
podkoní
lod' se stěžněm
stroj
psací stroj
šíjci stroj
parní stroj; lokomotiva
mašinérie
strojvedoucí
pisařka na stroji
strojek
strojek na mletí
masa
plynový vařič
strojopis
strojovňa
strojové, strojem.

Tehotná

Prífažlivá je zem, z farchy bolia kľby.
Zlož perlef pod mesiac, nech evengne do šupín
a v mene chleba nech nad zbožím azúr hľbi,
mies cesto rukami a dýchaj silný plyn.

Na slnečníku si kedysi k lune vzlietla.
Dnes ucho na srdce, brána sa otvorí.
Nad drevom trúchlivým utrúsiš krízik svetla,
nech znova zatúži, nech vzbľknú fosfory.

Ty prach, ty červený, vrúcný, ba do krvava!
Vajce sa gúľalo, až k zemi zablysklo.
Keď oči prižmúriš, nech vonia celá káva,
noc zamkní do fľaše a trešti hviezdne sklo.

Vystúp dnes na hory, do luny zuby zatni,
stvor oči belasé a siahni na blankyt,
kde hviezdy praskajú jak na žeravej platni,
pre syna musíš si pár komét uchytíť.

Tieň klíčil v hodinách, kým prach si bozkávala
spánok prichádzal jak okrídlený sneh.
Červeno vykríkni vlčí mak v bielych skalách
a očné bielka dnes a prach a dym a smiech.

Naše študijné povinnosti

Počas pobytu v Bratislave možno stretnúť v tomto meste študentov vysokých škôl zo spišských a oravských obcí. Väčšina študuje na Univerzite J.A. Komenského (po 5 na filozofickej a lekárskej fakulte), ďalší na Slovenskej vysokej škole technickej, v tom na elektrotechnickej fakulte 2 a na architektúre 1. Spolu je nás v Bratislave trinásť. V rámci lekárskej fakulty študujú všeobecné lekárstvo a jeden stomatológia.

V tomto stručnom príspivku by som chcel oboznámiť čitateľov s našimi študijnými povinnosťami v rámci týždňa a s našim študentským i krajaninským životom v prekrásnej slovenskej metropole a hlavnom kultúrnom, historickom a politickom centre Slovenskej socialistickej republiky.

Naše študijné povinnosti počas semestra na lekárskej fakulte predstavujú prednášky, cvičenia a stáže (vo vyšších ročníkoch). Cez letné prázdniny absolvujeme ošetrovateľské a iné nemocničné práce a letné telovýchovné sústredenia. V prvom ročníku v zime sa zúčastňujeme na zimnom telovýchovnom sústredení. Je to všetko povinné, aby sme dostali zápočet, ktorý je podmienkou dopustenia k skúške resp. postupu do vyššieho ročníka. Teda musíme sa zúčastniť všetkých týchto študijných povinností a na cvičeniaci a stážach byť pripravení. Tam sa totiž píšu testy a skúša sa. Skolský rok je rozdelený na dva semestre, zimný a letný. Po každom semestri nasleduje pre študentov fažké obdobie skúšok. V tom čase sa preverujú naše znalosti jednak teoreticky a jednak prakticky.

Okrajovo by som sa chcel dotknúť najdôležitejších predmetov v jednotlivých ročníkoch. V prvom ročníku je to predovšetkým anatómia — základ lekárskeho štúdia, pojednávajúca o jednotlivých orgánoch a systémoch zdravého človeka. Ďalším dôležitým predmetom je histológia — veda o mikroskopickej stavbe jednotlivých tkanív a orgánov. V druhom ročníku k dôležitým predmetom patria: 1) fyziológia — veda, ktorá hovorí o normálnej funkcií ľudského organizmu a jeho systémoch; 2) biochémia, ktorá vytvára predstavu o metabolických procesoch v ľu-

skom tele. V treťom ročníku sú to: mikrobiológia — veda o mikroorganizmoch vyvolávajúcich ochorenia, interná propedeutika, ktorá predstavuje základ internej medicíny, patológia, ktorá spolu s patofyziológiou pojednávajú o jednotlivých chorobách a príčinách ich vzniku. Vo štvrtom ročníku je základom farmakológia, čiže veda o liekoch. V piatom je to predovšetkým neurológia, ktorá sa zaoberá nervovým tkanivom. Dôležitým medziročníkovým predmetom je interné lekárstvo.

Ako vyzerá denný režim študenta lekárskej fakulty. Ráno vstáva obyčajne o 6.00 hod.,

aby stihol raňajky a prednášky, ktoré sa začínajú o 7. hod. Tieto končia o 13. hod. Po obede sú niekedy cvičenia, inokedy telesná výchova. Medzitým sa študent musí stihnuť naobedovať. Poobede asi o 16. hod. začína príprava na ďalší deň, ktorá končí s preštávkami okolo 24. hod. Na klinikách sú od 7. do 9. hod. prednášky a potom od 9. do 13. hod. stáže, poobede od 14. hod. ďalšie prednášky. Výuka trvá do 16. a niekedy až 18. hod.

Napriek všetkým týmto povinnostiam si nájdeme chvíliku času na naše krajaniske stretnutia. Na nich je vždy veselo. Zaspievame si a diskutujeme o strastiach a slastiach študentského života. Na tieto stretnutia sa vždy všetci tešíme, lebo nám pripomínajú domov, naše rodné obce.

J.K.

Tak si tu žijeme

Uplynulo už pár mesiacov odvtedy, ako som pricestoval do Bratislavu. Hlavné mesto Slovenska sa pre mňa stalo na päť rokov druhým domom, pretože som začal študovať na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského. Fakulta v porovnaní s inými je pomerne mladá a pôsobí 65 rokov. Avšak na Slovensku je najstaršou.

Počas cesty do Bratislavu som rozmyšľal o tom, čo ma tu čaká, aké bude prostredie a aký život. Myslel som tiež na svojich krajanov, ktorí tu študujú a na stretnutie s nimi. Ved som očakával od nich pomoc a rady pri prvých stykoch s Bratislavou — mne známy, no nepoznaným mestom na Dunaji.

Na Filozofickej fakulte UK študujú tri dievčatá a dva chlapci. Našimi študijnými odbormi sú slovenčina samostatne alebo kombinované s dejepisom a rušinou a národopisom. My, piati „filozofi“, bývame v študentskom dome Eudovita Štúra v Mlynskej doline v západnej časti mesta, kde má sídlo aj Československá televízia na Slovensku. V areáli vysokoškolského mestečka žije vyše 10 tisíc študentov z troch desiatok krajín Európy, Latinskej Ameriky, Afriky a Ázie. Študentské mestečko je najväčšie v ČSSR. Študenti filozofickej fakulty obývajú 12-poscho-

dovú budovu čiže B-blok. Internát bol postavený pred dvadsaťmi rokmi a je v dobrom stave. Izby sú dvoj — alebo trojposteľové, dosť dobre vybavené. V každej bunke máme telefón, prostredníctvom ktorého sa môžeme kontaktovať len v internáte. K nám môžu voľať aj z mesta. Vo vestibule sú telefónne automaty pre mestské rozhovory.

Stravu si môžeme objednať nielen v jedálni ŠD, ale aj v školských jedálňach na Gondovej ulici a na Šafárikovom námestí. Strava nie je vždy taká, akú by sme si priali. Na sobotu a nedeľu si berieme suchú večeru.

Do školy chodíme skoro každý deň na hod. 7.30. Preto vstávame okolo šiestej hodiny. Aby sme stihli na prvé prednášky, musíme rátať s polhodinovou rezervou na cestu, pretože nie je priamy spoj z internátu do školy. Prednášky a cvičenia máme väčšinou dopoludnia. Popoludní svoj voľný čas môžeme tráviť buďto v knižnici, či v internáte nad knihami, alebo si nájdeme niečo iné. Večer od šiestej hodiny počúvame vysielanie Internátneho rozhlasového štúdia MD-1. IRS dáva nielen pesničky, ale aj besedy s rôznymi zaujímavými a populárnymi osobnosťami. Najväčšej oblube sa teší hitparáda Grand

ĽUDIA • ROKY • UDALOSTI

MAREC — BŘEZEN

1.III.1967. — Vo Varšave bola podpísaná na ďalších dvadsať rokov nová poľsko-československá zmluva o priateľstve, spolupráci a vzájomnej pomoci, ktorá sa stala trvalým medzníkom v povojnových dejinách našich krajín; má základný význam vo vzájomne prospesnej politickej, hospodárskej a kultúrnej spolupráci. (Prvá zmluva bola podpísaná 10. marca 1947 počas pobytu vo Varšave československej vládnej delegácie s predsedom vlády Klementom Gottwaldom).

2.III.1817. — V Nagyszalontu (dnes Salonta v Rumunsku) sa narodil János Arany, významný maďarský básnik, estetik a prekladateľ, účastník povstaleckých bojov v Maďarsku počas Jari národotvor 1848—49. Od r. 1860 odohrával poprednú úlohu v maďarskom literárnom živote. Vo svojej tvorbe zobrazoval život ľudu, vyzýval do boja za slobodu, vystupoval proti útlaku Habsburgovcov. Literárnu tvorbu začal satirickým eposom Az elvezett alkotmány (Stratená ústava 1845). Písal epické básne, historické balady, vlastenecko-revolučné básne, tragickej eposy a lyriku. Jeho najväčším dielom je básnická trilógia Toldi (1846—47) o živote ľudového hrdinu Miklósa Toldiho, rytiera-siláka zo 14. storcia. Podobný ráz má aj nedokončená poéma o historických časoch hanských bojov na Podunajskej nížine (um. 22.X.1882 v Budapešti).

2.III.1931. — V dedine Priviloje v Krasnohvardejskom okrese Stavropolského kraja sa

narodil v rolnickej rodine Michail Gorbačov od 11.III.1985 generálny tajomník ÚV KSSZ a od VII.1985 člen predsedníctva Najvyššieho sovietu ZSSR.

3.III.1847. — V Edinburghu sa narodil Alexander Graham Bell, americký fyzik a fyziológ škótskeho pôvodu, vynálezca o.i. prvého telefónu a tzv. telefónnej sondy pre chirurgické účely (um. 1.VIII.1922 v Baddecku — Nové Škótsko).

3.III.1947. — Osídenci na znovuzískaných Západných a Severných územiaci dostali prvé aktu vlastníctva pôdy.

4.III.1747. — Vo Warke sa narodil generál Kazimierz Pułaski, jeden z najvýznamnejších účastníkov barskej konfederácie. Bojoval pri Berdyczove, Kamieňci Podolskom, v západnom Malopoľsku a bránil kláštor v Čenstochove. Pri Skaryszewie ho rozobil ruské vojsko. Po úpadku konfederácie žil v Sasku, Francúzsku a Turecku. Na jar 1777 vydcestoval do Ameriky, kde velil jazdeckej légii. V marci 1779 zvíťazil nad anglickými vojskami pri Charlestone. Padol 11.X.1799 počas obliehania Savannach. Uznali ho za národného hrdinu Spojených štátov.

5.III.1827. — Umrel Alessandro Volta, taliansky fyzik, profesor fyziky v Como a Pavii, objaviteľ zemného plynu, vynálezca o.i. prvého elektrického článku — tzv. Voltovho článku (nar. 18.II.1745).

6.III.1787. — Narodil sa Joseph von Fraunhofer, nemecký fyzik a astronóm. Prvý začal výskumy v oblasti spektrálnej analýzy. Objavil v spektri Slnka a iných nebeských te-

les tmavé absorbčné čiary (um. 7.VI.1826), výročie UNESCO.

6.III.1937. — Narodila sa Valentina Tereshkovová, sovietska kozmonautka, prvá žena, ktorá sa zúčastnila kozmického letu.

6.III. — 7.IV.1945. — V týchto dňoch sovietske vojská a v ich zložení jednotky 1. armády Poľského vojska zvádzali urputné osloboedenécke boje na poľskom pobreží. 6. marca vojská 1. bieloruského frontu oslobodili staré piastovské mesto Kamieň Pomorski pri Kamieňskom zálive. 18. marca poľské jednotky pod velením div. gen. Stanisława Poplewského za spoluúčasti sovietskych jednotiek 272. pešej divízie oslobodili Kolobrzeg. O desať dní neskôr bola oslobodená Gdynia a 28.—30. marca oslobodili Gdańsk vojská 2. bieloruského frontu, v rámci ktorého bojovala 1. tanková brigáda Hrdinov Westerplatte. 7. apríla kapitulovali Nemci, ktorí sa bránili na Westerplatte. Týmto spôsobom Poľsko znovuzískalo pobrežné pásmo pri Baltickom mori dĺži asi 500 km.

7.III.1857. — Založenie prvej národnej školy v Albánsku; výročie UNESCO.

8—13.III. — V týchto dňoch pri Sokolove na juhu od Charkova zviedli svoj prvý boj vojaci prvého československého praporu pod velením pplk. Ludvíka Svobodu. Prápor vznikol vo februári 1942 v meste Buzuluk nedaleko Kujbysheva. Bolo to ešte tisíce kilometrov od vlasti vydané napospas krutému teroru nemeckého fašizmu. Prápor mal 974 dobre zaškolených a ozbrojených vojakov. Bola to prvá československá vojenská jed-

prix. Do vysokoškolského klubu UNIC chodíme na diskotéky, videofilmov. Taktiež navštievujeme kiná a divadlá. Kultúrny život v Bratislave je vždy bohatý.

V sobotu a nedeľu navštievujeme svojich krajánov na internátoch Družba alebo Mladost. Stretávame sa aj v meste. Organizujeme večierky, na ktorých sa schádzajú všetci krajskí študenti.

Tri mesiace uplynuli rýchlo, ako voda v Dunaji. Ani som sa nenazdala a už nastalo skúšobné obdobie, charakteristické tou pravou študijnou atmosférou, keď študenti začínajú odovzdávať účty zo svojich vedomostí. Aj ja musím začať študovať knihy a skriptá, pretože to budú moje prvé skúšky na vysokej škole. Začiatok je ľahký, no aj od neho závisí, akú cestu si ďalej vyšľapem. Verím však, že aj počas skúšobného obdobia neprestanem mať chut na mimoškolskú aktivity, budem ďalej upevňovať naše vzájomné krajské kontakty, zväzky, ktoré sú veľkým hnacím motorom počas štúdia.

JOZEF BEDNARČÍK

A. Pivočáková Ž. Magerová

MATURITNÝ POZDRAV

Pozdrav zo slávostného odovzdania maturitných stužiek nám do redakcie poslali Žofia Magerová a Anna Pivočáková z Kacviny, študentky 4. A triedy Strednej pedagogickej školy v Turčianskych Tepliciach.

Našim maturantkám želáme veľa úspechov na skúškach a na vysvedčeniaciach samé jedničky.

REDAKCIA

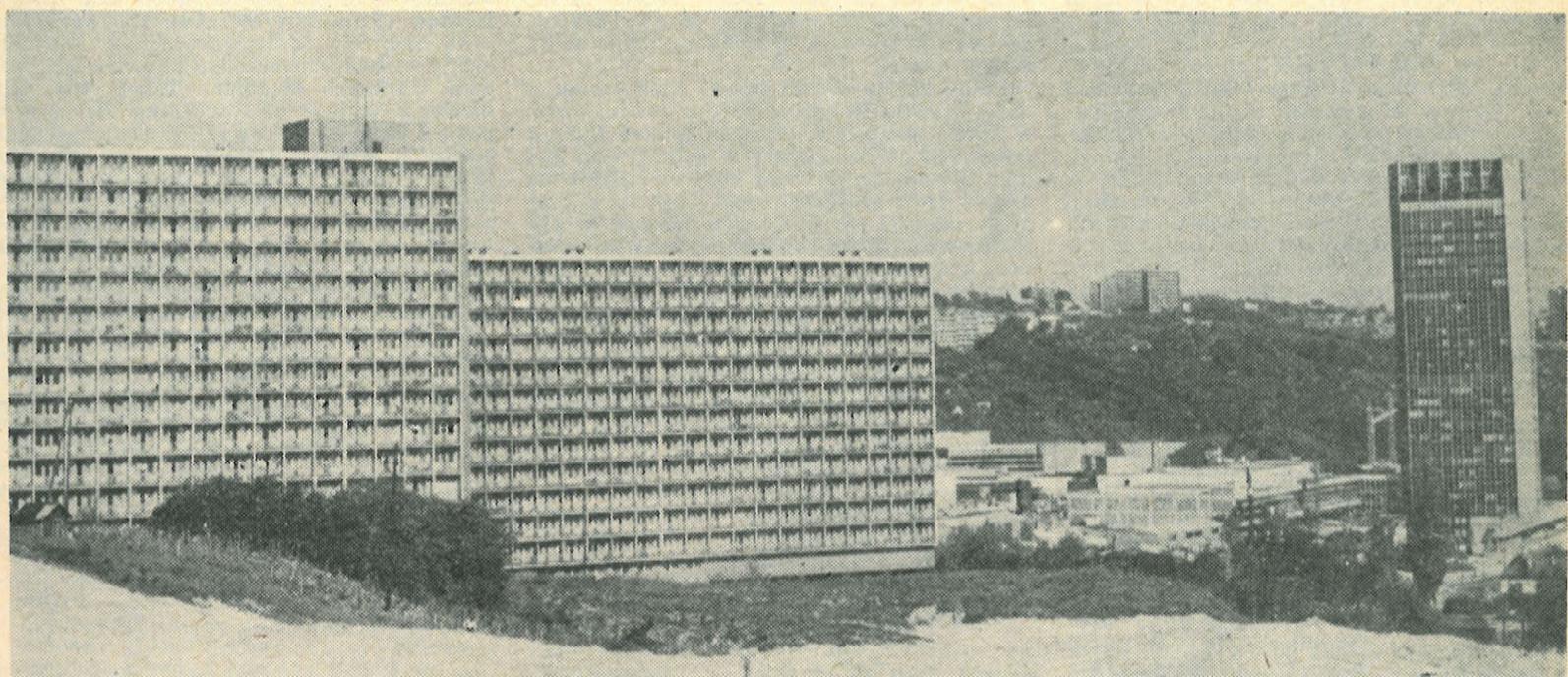
POĎAKOVANIE

Týmto listom chceli by sme vyjadriť slová srdečnej vdăky redakcii Života, Ústrednému výboru KSSČaS a Matice slovenskej za umožnenie nám štúdia na Slovensku. Tento rok je už pre nás významný finišový rok. Caká nás záverečná maturitná skúška, ktorá nám otvorí brány do dospelosti. Za tie štyri roky sme poznali všetky taje žiackeho života, oboznámili sa so Slovenskom, jeho krásami, kultúrou a dejinami. Tu sme si našli veľa priateľov, ktorí nám pomáhali prispôsobiť sa pre nás novým podmienkam.

Rady sa budeme vracať na Slovensko, ktoré je pre nás druhou vlastou, a dľho budeme spomínať na naše študentské roky. Ešte raz srdečne ďakujeme.

ANNA PIVOČÁKOVA
ŽOFIA MAGEROVÁ

Študentský domov L. Štúra v Mlynskej doline. Foto: AMK

notka bojujúca na východnom fronte po bezprávnej anexii a okupovaní Československa v marci 1939. Bojoval v zložení sovietskej 62. divízie gварdejskej pechoty s jednotkami nemeckej divízie SS Das Reich útočiacou na Charkov a získal si bojovú slávu. Nadporučík Otakar Jaroš, ktorý padol v tomto boji, bol rozkazom sovietskoho Hlavného velenia vyznamenaný titulom Hrdinu ZSRR. Veličela praporu plk. L. Svobodu vyznamenali Leninným radom a 87 vojakom udelenili sovietske rady a medaily.

9.III.1937. — V Sovových mlynoch na pražskej Kampe sa narodil Josef Myšlívček, hudobný skladateľ, považovaný za najplodnejšieho českého operného skladateľa (um. 4.II.1978 v Ríme).

9.III.1962. — V Prahe umrel Zdeněk Nejdýl, vynikajúci historik, hudobný vedec, filozof, kultúrno-politickej publicista, bojovník za slobodu a pokrok. Autor mnohých historických a vedeckých diel z oblasti českej minulosti, jej kultúry, filozofie, estetiky, pedagogiky a zo spoločenskovedeckých oblastí. K jeho hlavným dielam patria: Dějiny předhusitského zpěvu v Čechách. Dějiny husitského zpěvu, rozsiahla monografia o tvorovi českej národnnej hudby Bedřichovi Smetanovi (1814–1884) a dva zväzky Dějin národa českého (nar. 10.II.1878 v Litomyšli).

9.–10.III.1957. — V Krakove sa konal zakladateľský zjazd prvej celoštátej organizácie českej a slovenskej národnostnej menšiny v Poľsku, ktorý založil Spoločnosť kultúrno-sociálnu Čechov a Slovákov v Poľsku a

zvolil jej Ústredný výbor so sídlom vo Varšave. Od r. 1961 sa sídlom UV stal Krakov.

12.–17.III.1917. — Pod vedením proletariátu zvíťazila v Rusku buržoázno-demokratická revolúcia zvaná februárovou, ktorá zvrhla cárizmus; bola utvorená buržoázna Dočasná vláda. Niekoľko týždňov neskôr sa zo Švajčiarska vrátil Vladimír I. Lenin a postavil sa do čela revolučného boja.

14. – 16.III.1939. — Po pripojení Rakúska k Tretej riši a po brutálnom mnichovskom diktáte zo septembra 1938 nemecká armáda v dňoch 14.–15.III. začala okupáciu Čiech. Na Slovensku ľudácka vláda vyhlásila 15.III. tzv. nezávislý Slovenský štát, ktorý však bol úplne závislý na Nemecku. 16.III. Hitler vyhlásil likvidáciu Československého štátu a na území Čiech vytvoril tzv. Protektorát Čiech a Mo-

ravy.

17.III.1817. — V Beckove pri Novom Meste nad Váhom sa narodil Jozef Miloslav Hurban, významný slovenský národný buditeľ, spisovateľ a politik. Bol spoluvorcom slovenského spisovného jazyka. Vyvíjal osvetovú a Hudovýchovnu činnosť a podieľal sa na vydani almanachu Nitra, ktorého druhý ročník (1844) bol prvou knihou vytlačenou v spisovnej slovenčine. Bol spoluzakladateľom a členom výboru Matice slovenskej, vydával Slovenskie Pohľadi na vede, umenie a literatúru. Stal sa jedným z osnovateľov verejne vyhlásených Žiadostí slovenského národa, ktoré v tomto čase predstavovali vrchol politického programu slovenského národného hnutia. Aktívne sa zúčastnil všetkých bojových akcií v slo-

venskom povstani v revolučných rokoch 1848–49. K Hurbanovej vlastnej literárnej tvorbe, próze, lyričke a vlasteneckej poézii o. i. patrí: obsiahla stat Slovensko a jeho život literárny (1846), lyriko-epická báseň z veľkomoravského obdobia Osudové Nitry (1842), cestopisná črta Prechádzka po považskom svete (1844), novely Olejkár (1846) a Od Silvestra do Troch králov (1847), rozsiahla próza Slovenskí žiaci (1853), zväzok politických básni pod názvom Piesne nateraz (1861) (um. 21.II.1888 v Hlbokom na západnom Slovensku).

22.III.1832. — Vo Weimare umrel Johann Wolfgang Goethe, významný nemecký básnik, príroovedec, mysliteľ, vrcholný predstaviteľ literatúry z obdobia klasicizmu (nar. 28.VIII. 1749 vo Frankfurte nad Mohanom).

23.III.1887. — V Hronove sa narodil Jozef Čapek, český spisovateľ a maliar, brat spisovateľa Karola Čapka. Zahynul v koncentračnom tábore Bergen-Belsen ok. 10.IV.1945; výročie UNESCO.

26.III.1827. — Vo Viedni umrel Ludwig van Beethoven, nemecký hudobný skladateľ, jeden z najvýznamnejších hudobných tvorcov, majster viedenskej klasiky (nar. 16.XII.1770 v Bonne).

28.III.1592. — V Nivnici pri Uherskom Brode na Morave sa narodil Jan Amos Komenský, veľký český humanistický pedagóg, mysliteľ a spisovateľ, zakladateľ vedeckej pedagogiky, posledný biskup českej Jednoty bratskej, uctievany ako Učiteľ národa, (um. 15.XI.1670 v Amsterdam v Holandsku).

Emil Holub

Devatenácté století můžeme v dějinách zeměpisných objevů označit jako období, kdy z mapy světa zmizela poslední bílá místa. Mezi těmi, kdo se o to zasloužili, patří čestné místo i českému cestovateli Emili Holubovi, jehož výzkumy v jižní Africe došly světovému uznaní.

Dr. Emil Holub se narodil před 140 lety, 7. října 1847 v Holicích u Pardubic, mládi prožil v Pátku nad Ohří a medicínu vystudoval na pražské univerzitě. Zájem o černý kontinent v něm probudila jinošská četba cestopisů nejslavnějšího afrického cestovatele Davida Livingstona. Její vliv na romanticky založeného mladíka byl tak silný, že hned po skončení vysoké školy v roce 1872 se Emil Holub vydal s holýma rukama do jižní Afriky, aby se věnoval výzkumnému cestovatelství. Po krušných začátcích, kdy si vydělával prostředky na uskutečnění svých cílů jako lékař v jihoafrických diamantových polích, podnikl tři výzkumné cesty do afrického vnitrozemí. Nejdělsí a na poznání nejbohatší byla poslední z nich, kdy se Holub dostal až k Viktoriiným vodopádům na řece Zambezi a jen nemoc mu zabránila prozkoumat horní tok této řeky, do té doby ještě neznámý.

Roku 1879 se vrátil Emil Holub do vlasti, aby zpracoval poznatky o africké přírodě a obyvatelstvu, které získal během pobytu na černém kontinentu. Už o rok později se na knihkupeckých pultech objevil jeho cestopis „Sedm let v jižní Africe“, který byl záhy přeložen do němčiny a angličtiny a měl pozoruhodný ohlas nejen mezi prostými čtenáři, ale i u odborné veřejnosti celého světa. Neméně významné pro poznání Afriky byly i Holubovy sbírky přírodnovědné a národopisné, které čítaly na 30 000 kusů. Cestovatel z nich uspořádal výstavu v Praze a ve Vídni a pak je velkoryse rozdal vědeckým ústavům a muzeím.

Ačkoliv získal mnoho poct a uznaní, Holub si uvědomoval, že jeho první cesta byla jen informační, že mu chyběla výzkumnická výzbroj a podrobnější znalosti ze zeměpisu, přírodních věd a etnografie. Věnoval se proto potřebnému studiu, neboť si předsevzal novou cestu, která měla být vyvrcholením jeho životních snah. V roce 1883 odjel do Afriky podruhé, provázen manželkou a šesti průvodci. Cílem výpravy bylo projít Afrikou od jihu k severu, od Zambezi přes Kongo do Súdánu a Egypta. Po překročení Zambezi vstoupila výprava na území Evropanům dosud neznámá, prozkoumala oblast kmene Matoka a dostala se na území kmene Mašukulumbů. Zde došlo 2. srpna 1886 u vesnice Galulongy, ležící v místech dnešního města Lusaky v Zambii, k nešťastnému střetnutí s domácím obyvatelstvem, které zhatilo další cestu. Výprava přišla o všechno vybavení i mimořádně cenné sběry a zbyli účastníci se museli vrátit zpět za řeku Zambezi. Tím sice ztroskotal původní plán výpravy, ale neškončila vědecká a sběratelská činnost dr. Holuba, jejímž výsledkem byla největší sbírka jihoafrických přírodnin a etnografických předmětů, jakou kdy jednotlivec shromázdil.

Začátkem září 1887 se Emil Holub vrátil do Evropy a za dva roky dokázal napsat objemný cestopis o osudech své druhé výpravy, který nazval „Druhá cesta po jižní Africe. Z Kapského Města do země Mašukulumbů“. Podobně jako první dílo obsahuje i tento cestopis velké množství jedinečných etnografických údajů a přírodnovědných pozorování, takže je dodnes zdrojem poučení o jižní Africe druhé poloviny minulého století. Ze sběru druhé cesty uspořádal Emil Holub v roce

1890 velkou výstavu ve vídeňském Prátru a v roce 1892 ji přenesl na výstaviště do Prahy. O jejím rozsahu svědčí skutečnost, že k dopravě bylo zapotřebí plných 72 železničních vagónů. Výstava se setkala s nevidaným zájmem veřejnosti, ale pro velké pořizovací náklady, které Holub platil z vlastní kapsy, skončila nakonec vysokým deficitem, který cestovatele tížil až do konce života. Po skončení výstavy nabídl Emil Holub většinu svých sbírek jako dar Národnímu muzeu v Praze, ale vinou zoologa Antonína Friče, který Holubovi snad ze závisti nepřál, byla jeho velkomyslná nabídka odmítnuta. Zklamaný a roztrpčený cestovatel pak veškeré sbírky, ohodnocené při výstavě na 600 000 rakouských korun, postupně rozdal vědeckým institucím, muzeím a školám po celé Evropě, přestože mu za ně byly ze zahraničí nabízeny vysoké sumy.

Poslední léta života strávil Emil Holub v další usilovné práci vědecké a přednáškové, která mu pomáhala postupně splácat dluhy z jeho výstavy. Navštívil v té době i Ameriku, kam byl pozván na velké turné. Proslovil při něm i řadu přednášek české pro naše krajanů, usazené ve Spojených státech, a výsledky věnoval na dobročinné účely ve prospech krajanstva. V tu dobu však už bylo jeho zdraví podloženo zákeřnou zimnicí, kterou si přivezl z afrických cest a která ukončila 21. února 1902 předčasně jeho život.

Vědecký význam práce Emila Holuba však přetrval jeho smrt a zůstává živý až do dneška. Holub totiž jako první z Evropanů pod-

robně studoval způsob života afrických kmenů, s nimiž se dostal do styku, a výsledky jeho bádání jsou proto dodnes jedním ze základních pramenů pro národopis jižní Afriky. Druhou významnou stránkou Holubovy činnosti byla jeho systematická práce sběratelská, doplnovaná podrobnou dokumentací každého získaného předmětu. Teprve tím totiž nabývají sbírky plné vědecké hodnoty a mohou podávat svědectví o kultuře určitého etnika či o stavu přírody v dané oblasti v té které době. Holubovy zásluhy o poznání jižní Afriky byly vysoko oceněny už za jeho života, Holub byl prvním českým cestovatelem, jemuž se dostalo za jeho činnost mnoha řádů a poct zahraničních vědeckých společností. Proto jeho jméno právem patří do galerie významných českých osobností, které přispěly svou hřivnou do pokladnice světové vědy.

VLADIMÍR ZAHRADNÍČEK

Domorodý
lékař
operující
dítě
(vlastnoruční
kresba
Emila Holuba,
reprofoto
P. Sust)

Uhorské právo v rokoch 1920–1946

(2)

POKRAČOVANIE Z ČÍSLA 1/87

Na novopripojenom území bolo treba zaviesť zvláštnym nariadením rady ministrov všetky tie predpisy uverejnené v Zbierke zákonov Poľskej republiky, ktorých platnosť na Spiši a Orave uznali za účelnú a potrebnú, a ktoré boli uverejnené v orgáne publikácie zákonov medzi 10. augustom 1920 a dátumom zavedenia na Spiši a Orave samého zákona o vydávaní Zbierky zákonov Poľskej republiky, t.j. dátumom 25. novembra 1922. Aby na Spisi a Orave platili zákony, vyhlásené v období od 10. augusta 1920 do 25. novembra 1922, bolo okrem toho potrebné zvláštne, zákonné splnomocnenie. Toto splnomocnenie sa ukázalo iba v zákone zo dňa 26. októbra 1921, ktorého obsah neskôr predstavíme.

Neboli však žiadne prekážky v bežnej zákonodárnej pôsobnosti týkajúcej sa Spiša a Oravy hned po ich začlenení do Poľského štátu. Z tejto bežnej zákonodárnej činnosti treba spomenúť napr. nariadenie ministra financií, ako aj priemyslu a obchodu zo dňa 13. augusta 1920, na základe ktorého Tešínske Slezsko, Spiš a Orava boli zaradené do celého systému Poľskej republiky, alebo zákon zo 7. júla 1921 podľa ktorého na Spisi a Orave platili rakúske predpisy o poistení.

V Prvým zákonným aktom, ktorý generálne riešil právne pomery v Spišsko-oravskom okrese, bol zákon zo dňa 26. októbra 1921 o právnych predpisoach platných na území Spiša a Oravy patriacom k Poľskej republike (Zb. zák. P.R. č. 89, pol. 657). Článok 1. tohto zákona rozhodoval: „Zákony a nariadenia, ktoré platili na území Spiša a Oravy v deň pripojenia tohto územia k Poľskej republike, sú nadálej platné, ak pre zmeneňné právno-štátne pomery, alebo pre neskoršie poľské zákony a nariadenia, neprestali platiť.“ Článok 2. zákona splnomocňoval radu ministrov vydávať nariadenia, ktoré rušili alebo menili maďarské právo a zavádzali na tomto území zákon, ktorý platil v Poľskej republike.

Predpis čl. 1. októbrového zákona mal deklaratívny ráz v časti o d'alej platnosti uhorského práva. Totiž netvoril tuná žiadnen nový stav, lebo aj bez neho uhorské právo — keďže nebolo zrušené — nadálej — platilo tak ako doteraz. Ale čl. 1. mal aj konstitutívny ráz, avšak v časti obmedzujúcej platnosť uhorského práva. V tomto prípade určením pravidel neplatnosti tohto práva, vytváral nový právny stav. Veľku treba považať, že v momente nadobudnutia platnosti zákona zo dňa 26. októbra 1921, nadálej platila väčšina uhorského zákonodarstva (a v prípade, keď chýbali zákonné normy — uhorské zvykové právo), ktoré bolo v platnosti na Spisi a Orave dňa 7. augusta 1920, okrem tých predpisov — podrobne nemenovalých v zákone, — ktoré prestali platiť v „súvislosti so zmenou právno-štátnych pomero“, a v oblasti správneho práva so zmenami určenými v Dočasnej inštrukcii zo dňa 15. októbra 1920.

Už 19. januára 1922 bolo po prvýkrát využité splnomocnenie rady ministrov, o ktorom sme už hovorili. Nariadením vydaným v tento deň rada ministrov rozšírila platnosť zákona o prenajímaní úhorov — spolu s jeho

zmenami, aj ná územie Spiša a Oravy. Nariadením z 26. mája 1922 rada ministrov zaviedla na tomto území zákon o dodávaní dopravných prostriedkov na výstavbu a údržbu ciest a mostov, zákon o výstavbe a údržbe verejných ciest, ako aj poriadkové predpisy o verejných cestách. Nariadeniami rady ministrov z 28. augusta 1922, z 2. júla 1923, z 12. júla 1923, 6. septembra 1923, z 20. septembra 1923 a z 29. októbra 1923 roku na Spisi a Orave nadobudli platnosť ďalšie zákony v poradí: zákony o štátnych priamych daniach, platné na území bývalého rakúskeho záboru; zákony o rybolove; dekrét o nútenej štátnej správe; zákony a nariadenia, ktoré normovali otázky spojené so štatistikou; predpisy o dedičskej dani a o dani z darov; zákony o pracovnom čase v priemysle a obchode.

Výskum mnohých nariadení rady ministrov vydaných v celom medzivojnovom období, ktoré zavádzali na území Spiša a Oravy nové právo, aké tam doteraz neplatilo, nám dovoluje konštatovať, že najintenzívnejšia činnosť vlády v tejto oblasti pripadla na rok 1923.

VI

V oblasti súdneho práva (t.j. občianskeho a trestného, tak materiálneho, ako aj formálneho) malo najväčší význam nariadenie rady ministrov zo dňa 14. septembra 1922 (o ktorom sme doteraz nehovorili) o organizácii súdnictva na Spisi a Orave a zavedení na tomto území platnosti niektorých zákonov a nariadení (Zb. zák. P.R. č. 90, pol. 833). Vyžaduje si to však krátke vysvetlenie. Podobne ako predošlé nariadenia, aj to, o ktorom teraz hovoríme, nariadenie Rady ministrov bolo vydané na základe splnomocnenia obsiahnutého v čl. 2. zákona zo dňa 26. októbra 1921.

Nariadenie (§ 1) začlenilo oravské gminy do okruhu okresného súdu v Čiernom Dunajci a spišské gminy do okruhu okresného súdu v Novom Targu. V súvislosti so zmenou hraníc nasledovali teda značné organizačno-kompetenčné zmeny v súdnictve. Pri pomeňme, že pre spišské gminy bol do roku 1920 okresný súd (Járásbíróság) v Spišskej Staré Vsi (Szepes-Ófalu), potom prechodne okresný súd v Krošcienu, čo vytváralo veľké znepokojenie spišsko-oravského starostu — dr. Jana Bednarského. V správe o aktuálnych pomeroch na Spisi a Orave zo dňa 26. novembra 1920 takto o tom písal: „Otázka súdnictva nie je doposiaľ vyriešená. Krakovská apelácia, ktorá sa nikoho nepáľala o mienku, pridelila Spiš k súdu v Krošcienu, čo vytváralo veľku nespokojnosť ľudí. Toto nariadenie doposiaľ neodvolali napriek ústnym, telefónickým a písomným intervenciám, preto v súdnictve je neobyčajný zmätk.“ Okrem toho nesvedomito advokáti tvrdia, že súd je nekompetentný, v súvislosti s čím žiadna vec nemôže byť vybavená“⁴). Mnohé protesty a intervencie starostu Bednarského museli jednako vytvárať istú reakciu ústredných orgánov. Preto zmena kompetencie súdnictva, prijatá v nariadení rady ministrov zo dňa 14. septembra 1922, je do istej miery výsledkom jeho snáh, teda aj jeho úspechom.

Nariadením nadobudal platnosť na území Spiša a Oravy rad nových zákonov, ktoré tu doposiaľ neplatili, z ktorých jeden mal celopoľský význam (zákon zo dňa 31. júla 1919 vo veci vydávania Zbierky zákonov Poľskej republiky — Zb. zák. P.R. č. 66, pol. 400), a ktoré ostatné doposiaľ platili len v okruhu apelačného súdu v Krakove (§ 2. nariadenia), § 3. nariadenia stanovil o podmienkach platnosti ďalších predpisov na Spisi a Orave (okrem predpisov, o ktorých sa hovorilo v § 2.), ktoré boli v kompetencii apelačného súdu v Krakove.

Nariadenie (§§ 2. a 4.) obmedzovalo platnosť maďarského práva na Spisi a Orave. Anulovanie väčšiny noriem uhorského súdneho práva sa uskutočnilo mlčky, (čiže bez použitia výraznej formulky „ruší sa“) zavedením na území Spiša a Oravy práva, ktoré platilo v okruhu apelačného súdu v Krakove (§ 2., t.j. rakúskeho práva). Tak teda od momentu

nadobudnutia platnosti nariadenia zo dňa 14. septembra 1922 platili v oblasti trestného práva: rakúsky trestný zákoník z roku 1852 a rakúsky zákoník trestného konania z roku 1873 (namiesto doteraz platných uhorských zákoníkov z roku 1878 a 1896). Podobne v oblasti občianskeho práva začal platniť rakúsky Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch z roku 1811 a rakúsky zákoník občianskeho konania z roku 1895 (namiesto poväčšine nekodifikovaného uhorského občianskeho práva a namiesto uhorského zákoníka občianskeho konania z roku 1911).

V oblasti súdneho práva ponechali na Spisi a Orave iba dva uhorské zákony, t.j. zákon č. 31/1894 o osobnom manželskom práve, a č. 33/1894 o štátnych matrikách. Oba zákony nemali platniť ako jediné právo, ale popri rakúskom občianskom zákoníku na dôvodek s celým radom zmien, zavedených nariadením.

Uvedené dva uhorské zákony boli jednou z nemnohých výnimiek moderného uhorského práva kodifikovaného v buržoáznom duchu. Väčšina noriem mala totiž charakter starého písaného alebo nepísaného zvykového práva obsahujúceho veľa feudálnych prežitkov. V tejto situácii hodno venoval niekoľko slov genéze a obsahu týchto zákonov.

Boj o reformu rodinného práva a najmä manželského, ktorý sa začal v osmdesiatych rokoch 19. storočia, dosiahol svoje apogeum na začiatku poslednej dekády 19. storočia. Niehľadiac na rôzne kompromisné názory, došlo tuná k zrážke dvoch rozhodne protikladných koncepcii. Názor, ktorý bránil cirkevný sobáš, bol zdôvodnený tvrdením, že manželstvo je predovšetkým nábožensko-morálnej ustanovizňou a preto patrí do kompetencie cirkevi. Má sa teda uzavrátať posvätným spôsobom, ktorý by zdôrazňoval význam samého sobáša a manželského zväzku. Podľa toho názoru civilný sobáš znamená konkubinát, ktorý nemožno plne akceptovať ani zo sociálneho a spoločenského hľadiska.

Obrancovia civilného sobáša zasa dokazovali, že manželstvo je právny pomerom, ktorý môže vzniknúť iba slobodne, na ceste civilno-právnej dohody, uzavretej podľa platného právneho poriadku.

Už v osmdesiatych rokoch získal prevahu postoj priaznivcov civilného sobáša. Medzi nimi od počiatku prevažoval smer, ktorý bránil najpokrokovejšie riešenie, t.j. systém povinného civilného sobáša. V jeho prospech sa jednoznačne vyslovil zjazd právnikov, ktorý sa konal v roku 1870. Pritom rozhodovali ani nie tak pokrovová orientácia patričných buržoáznych kruhov ako fakt, že vo Francúzsku, Belgicku, Holandsku, Taliansku a v niektorých nemeckých štátach tento systém platil už skôr a že v pruských a iných nemeckých návrhoch pripravovali jeho schválenie. Najrozchádzajúcejším momentom bolo však to, že pri zavedení fakultatívneho sobáša by sa pluralizmus deviatich sobášnych poriadkov, doteraz platných v Uhorskom kráľovstve, ešte prehľbil. Zatiaľ systém obligátneho civilného sobáša znamenal plnú likvidáciu tejto neróznorodnosti.

Takto vznikol zákon č. 31/1894, ktorý zavádzal v zákonnej forme — hoci s istými kompromismi — ustanovizeň — civilného sobáša a rozvodu.

Veľký pokrok znamenalo vyriešenie podľa zákona č. 33/1894 otázky vedenia civilnej matríky. Na základe tohto predpisu matriline knihy mali odteraz viesť orgány štátnej správy, aj keď pre cirkevné účely viedla cirkevná správa matriline záznamy narodení, sobášov a úmrť členov jednotlivých viero-vyznania.

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

JOZEF ČONGVA

POZNÁMKY

4. Sprawozdanie o obecnych stosunkach na Spiszu i Oravie z 26. listopada 1920 roku. AAN, MSW 678, str. 633.

Jiří Marek

Arcivéoda

(2)

POKRAČOVÁNÍ Z PŘEDCHOZÍHO ČÍSLA

Z kavárny se odebrali na menší flám a do rána jim všichni v baru říkali Vaše Veličenstvo. Jeho Výsost Leopold si od jednoho pána, který se rozplakal dojetím, že s ním sedí u jednoho stolu potomek rodu habsburského, vypůjčil dvě stovky. Začátek tedy nebyl špatný. Přizrak starší modistiky byl zažehnán. Leopold svou první noc, totiž spíše první den, strávil v Grandhotelu a cítil, že se před ním otvírá svět.

Ten svět se skutečně otevřel na malém zámečku Auburg v Rakousku, kde knězna Františka Paula Lobkovicová pořádala dvakrát do roka setkání rodiny s dalšími přibuznými. Zde se poprvé objevil mladý Habsburk Leopold, který se srdečně pozdravil se svými strýci a prasestřenicemi a polibil ruku své vzdálenější prastrati Amálii Luise Dorotě Leonťné. Stará dáma se velmi věcně zeptala neznámého Leopolda, proč o sobě nedal tak dlouho vědět.

— Byl jsem v Jižní Americe, tetinko. Myslím, že jediné, co může dnes šlechtic dělat, je cestovat. Miluji dobrodružství.

Arcivéoda nato známenitě líčil svůj zápas se slonem v amazonské džungli a mluvil tak, že knězna z Schönborn-Buchheimu požádala o čichací sůl. Strýc František Salvátor však nedůvěřivě prohlásil, že pokud ví, sloni v Jižní Americe nejsou. V té chvíli sekretář mladého arcivéody požádal svého pána k telefonu. Na chodbě mu řekl: — Poldi, co blbneš, ten starý má pravdu!

— Já si pamatuju šlechtické rody, ale o slonech jsem se nikdy neučil, zděsil se arcivéoda Pergler. — No dobrá, dobrá, já to spravím.

Zatím se v místnosti u krbu společnost tísnila o tom novém prabratranci a prasynovci.

— Nepamatuj se, že bych ho znal, tvrdil urputný strýc František Salvátor. — Ale pamatuji se, že sloni žijí v Africe. Pamatuji se, že jsem je tam jednou střílel, ještě když vládl v Belgii nebožtík Leopold.

— Jestli žijí sloni v Africe, to nevím, ale vím, že ten mladík je tak dokonale podoben nebožtíkovi korunnímu princ Rudolfovi, že se domnívám to nejhorské, pravila knězna.

— Ale přece..., zakoktal František Salvátor.

— Já nejlípe vím, čeho byl schopen! Ostatně jako každý druhý z hlavní habsburské větve, můj milý!

Když se Leopold vrátil, dokončil klidně své vyprávění o zápasu se slonem v pralesích Amazonky: — Ano, byl to skutečný slon, a je pravda, že tam není domovem. Tenhle totiž utekl z cirkusu Sarasani, jenž hostoval v městě San Juan a v džungli zdivočel.

Kněz Josef Karel prohlásil, že tomu věří, neboť jemu jednou utekl lovecký pes a do roka se záral dva adjunkty.

— Bylo ohromně těžké toho slona skolit, dodal Leopold, — jelikož byl cvičený a občas se postavil na zadní nohy a tancoval.

— To jste měl, prabratránku, srdece ho zabit? vypískla pobledlá Amálie Eleonora Luisa Agáta z Toskány.

— Žel bohu, drahá prasestřenice, odvětil dvorně Leopold a upřel na chudokrevnou dívku ohnivý zrak, — on se chystal tancovat po mně. Vpálil jsem do něho pět kulí z jedné pušky. Byla to skvělá opakovačka.

požadavků. Seznámil se nejen s majiteli zbytkových velkostatků a s velkouzenáři, ale i s významnými politiky a posléze obědal i s předsedou vlády. Tento republikán projevil velké porozumění pro požadavky některých šlechtických osobností a tak se Leopold málem zase vrátil do branže: neobchoďoval látkami, ale se slyby a zvučnými jmény. Bylo to velmi výnosné.

Někdy ho přepadl stesk: zatoužil po rodném domě, ale pan Kekule soudil, že na takové hľouposti není ještě čas. Ještě je před nimi mnoho práce. Ještě musí jet do Belgie, neboť tamější panující rod Sachsen-Coburg by se právem cítil uražen, že se mu vyhnuli, když jsou přece právě přes princeznu Stefani, manželku korunního prince Rudolfa, s nimi tak úzce spřízněni! Pan Kekule se správně domníval, že tato návštěva silně podpoří ony nepodložené pověsti o vztahu jeho pána ke korunnímu princovi.

Tím spíše, že se Stefanie dávno znova provdala za maďarského šlechtice Eleméra von Lónya. Belgický panovnický rod, spřízněný s Hohenzollerny, dal Leopoldovi možnost seznámit se s jistým Wilhelmem, knížetem Hohenzollernem, velmi sympatickým chlapíkem, který nejednou v lícení podivuhodných historek získal vrch nad Leopoldem.

Ještě jednou se setkali v Berlině; spolek veteránů své přebytky ukládal do rukou prověřených šlechticů nejvyšších rodů, totiž habsburského a hohenzollernského.

Když jednoho večera pan Kekule usnul, vyzářili si ti dva do hotelu Adlon, aby prověřeli. Hotel Adlon u Brandenburské brány je zcela dokonalý, největší z největších. Majitel si kladl za cest, že se takoví dva páni rozhodli u něho strávit večeř, a překonával se. Sekt byl nedostížný a humří takoví, že i vyběrový Wilhelm Hohenzollern prohlásil: — Magnific!

Francouzský koňak byl nejen francouzský, ale také starý, a Leopolda Modenského rozteskoval.

Když bylo k ránu a oni oba seděli pod stolem, protože nebylo možné se udržet v nepohodlné poloze na židlí, zanáříkal Leopold: — Co je platné, že jsem spřízněn s králem španělským, když se mi stýská po domově.

— A myslíš, že mně ne? Já jsem, kamára, spřízněn s Bourbony a přes Friedericha Eugena a přes ty Bourbony dokonce s Cartoryjskými a to jsou pracháči! Ale rádost z toho nemám.

Leopold se znova napil a jeho duše zjihla ještě víc. Z očí mu vytryskly slzy a on zatoužil mluvit pravdu. Pro jistotu svou palčivou pravdu sdělil tomu Hohenzollernovi česky:

— A víš, že já nejsem vůbec Habsburk? Já jsem Polda Pergler z Brna a fotr má obchod zbožím stříbrným.

— Co břečíš, vole, odvětil kníže Wilhelm Hohenzollern také česky, — můj táta má hospodu v Pardubicích a já se jmenuju Karel Petrásek.

A oba se dlouho smáli.

Nicméně od té doby se Leopold Modenský zásadně vyhýbal stykům s jakýmkoli Hohenzollernem, což starý hrabě Thurn-Taxis hodnotil z hlediska politického jako krajně prozírávý čin a tvrdil, že když se byl takhle choval František Josef, císař rakouský a král uherský a český, nemuselo to za světové války tak špatně dopadnout.

Arcivéoda Leopold Modenský byl obestřen od té doby pověstí dobrého politika.

Pan Kekule nelhal: roční příjem dosáhl skutečně půl milionu korun, kterážto částka i když se dělí na dva díly — je velmi krásná.

A čas plynul. Před Leopoldem vyvstávaly zcela nečekané obtíže: objevila se řada nevěst s titulem princezen, a on jenom s krajním sebezapřením oddaloval své rozhodnutí. Ne že by ty Adelhaidy, Marie Terezie či Luisy Amálie byly všechny ošklivé. Některé byly dokonce i bohaté. Ale svatba, jež by ho byla do smrti zajistila, vyžadovala platné občanské dokumenty. Pan Kekule mohl vyrobít staré pergameny, ale Leopold měl jenom jediný doklad úřední, cestovní pas na jméno Leopold Pergler z Brna, vydaný Čes-

koslovenskou republikou. A na ten se člověk nemůže oženit s členkou vznešeného rodu.

Proto oba usoudili, že bude dobré se na čas stáhnout do ústraní. Tím spíše, že pan Kekule se necítil zdrav, a když zdědil po tetě ve Vídni nejen malou hotovost, ale i velký byt, pronajímaný slečnám, rozhodl se zůstat u tohoto nového klidného povolání.

Leopold se vrátil do Čech. Ale teprve teď pochopil, jak je těžké být neznámý, když je člověk arcivévodou z Modeny!

Trávil příjemné měsíce u barona Nádherného, na panství Švarcenberků, na zbytkových velkostatcích těch, kdo neměli tituly, ale zato peníze, a jednoho dne se vypravil do Prahy na sjezd bývalých ostrostřelců a vojenských vysloužilek. Pro takové účely měl skvělou uniformu husarského pluku, kterou sehnal pan Kekule někde z divadla, ozdobenou Rádem zlatého rouna i Rádem podvazkovým, jež koupili na aukci ve Vídni.

Netušil, že to bude osudná vycházka.

Zapomněl, že toho dne, kdy on ve své uniformě půjde na slavnost, aby zde převzal větší obnos jako příspěvek na boj za uznání šlechtických výsad, přijede do Prahy egyptský král Fuad.

V republice byla z královské návštěvy veliká radost, jakou pocítí pravé jenom republikáni. To, že pojede ulicemi Prahy po mnoha letech skutečný král, naplnilo i duše předáků sociální demokracie nadšením. Václavské náměstí, kam měl přijet od Wilsonova nádraží kočár tažený trojspřežím běloušem s panem presidentem a králem Fuadem, bylo lemováno vojskem. Na chodnících se tisnili lidé.

Protože všude, kde se tisní lidé, objeví se i kapsáři a jiná sebranka, bylo na Václavském náměstí v tuto chvíli i dost pánu ze čtyřky. Měli skvěle vykartáčované buřinky a pan policejní rada Vacátko musel obléknout nezvyklou uniformu se šavli, jež mu působila neobyčejnou starost, protože o ni zakopával. I páni komisaři byli ve slavnostních uniformách, takže detektivové sami byli z toho užaslí, o kapsářích ani nemluvě.

Jak to vypadalo, pro samou slavnost se ani nic nepřihodí. Ostatně většinu z nich pánové od policie už včera pro jistotu zavřeli. Až král odjede, pustí je zase na svobodu. Takový Dobeš ze Žižkova je schopen ukrást egyptskou královskou korunu panovníkovi s hlavy.

V tuto chvíli stejně slavnostní jako nerovný vyšel z hotelu Šroubek arcivéoda Leopold z Modeny. Jeho skvělá uniforma se velmi hodila do tohoto slavnostního prostředí.

Užasle se zahleděl na nezvyklý ruch, a protože lidé byli zvyklí uhýbat každé uniformě, rozestupovali se před ním ochotně a dívky mu začaly mávat květinami. Leopold, rozjařen poněkud více, než bylo nutné, prošel vojenským kordónem.

V té chvíli ho spatřil jakýsi mladý nadporučík, který velel jedné rotě, a protože si myslil, že ten muž ve skvělé uniformě bude asi královský adjutant, zavelel na svou jednotku:

— Pozor! Vlevo hled! K poctě zbraň!

Rízný povel byl stejně rízně proveden a rota vojáků strnula zírala na Leopolda.

Ten měl ovšem ještě čas pochopit, že se tohle stát nemělo, ještě měl čas stáhnout se zpátky a zmizet v hotelu. Ale jak už byl rozmařlený, zdálo se mu, že to nějak k jeho hodnosti patří, a proto neodešel, ale naopak vypjal prsa a zasalutoval. V té chvíli pochopil velitel sousední roty, že je čas vzdát čest, a zavelel podobně.

Volání „K poctě zbraň!“ postupovalo po Václavském náměstí nahoru, nové a nové jednotky vojáků se stavěly do pozoru a bódaly se třpytily v slunci. Posléze celé Václavské náměstí stálo strnule a hledělo dolů, přičemž ti nahoře už vůbec nevěděli, co se dělá dle děje.

Dole, před hotelom Šroubek, muž v nápadné uniformě konal přehlídku. Salutoval a prosel Václavským náměstím k Vodičkově ulici, mávaje srdečně vojákům i důstojníkům, krásným dámám však především.

Zmatek, který vypukl, byl veliký. Velitel slavnostních oddílů, nějaký tlustý plukovník, vystřídal na koni od Muzea a hnul se dolů,

Kresba: Areta Fedaková

zdešení důstojníci veleli honem „K noze zbraň!“ a páni od policie bděle pozorovali, co se to děje.

Pan vrchní policejní rada, klopýtaje o šavli, spěchal zjistit příčinu rozruchu.

I když to zní podivně, je třeba v zájmu historické pravdy potvrdit, že armáda se svými veliteli dočista ztratila hlavu. Kdo zachoval jasnou mysl a bdělou pohotovost, byla pražská policie.

— Tamhle jde, prosím, řekl nadstrážník panu radovi a ukázal směrem k Štěpánské ulici. Pan rada dal nenápadný pokyn a jeho lidé vyrazili. Byli ve své práci zkušení a hbitě proběhli pasáži, takže jim dotyčný cízinec nemohl uniknout. Obloustlý pan Brůžek běžel tak rychle, že to bylo až neuvěřitelné.

Když se postavil před spěchajícího pána v uniformě, muž zvedl užasle obočí: Co to znamená?

— To znamená, že půjdete s námi, zaznělo za ním, a byl to hlas velmi přísný, při němž i velcí zločinci krotli. Pan rada dovedl promluvit člověku do duše.

— To je omyl... To je skandál! vykřikl muž. — Copak nevidíte...

Pan rada už dal jemný pokyn a za chvíli zde byla drožka, která diskrétně doprováza záhadnou osobnost v záhadné uniformě na nejbližší komisařství do Krakovské ulice.

Na komisařství šly už věci svým pořádkem.

— Tak vy, pane Pergler, tvrdíte, že jste levoboček korunního prince a že máte titul arcivéody. Šlechtické tituly jsou v republice zakázané, takže nás to nezajímá. Nás zajímá vaše povolání. Z čeho jste živ? A co jste dělal nedávno v Belgii a předtím v Rakousku... A v Německu... Kdo vám ty cesty platí?

Zatím zazněl na Václavském náměstí znovu povel: — K poctě zbraň!, tentokrát správně, neboť shora přijížděl kočár tažený bělouši a v něm skutečný král. Pan rada tedy přišel o velkou podivou, zato nepřišel o velký případ.

A on to velký případ byl, to poznal pan rada, jakmile muž začal koktat a odvolávat se na belgickou královnu. Zádal, aby učinili dotaz na belgickém velvyslanectví.

— Pane Pergler, já vás zavřu, až budete černej, a Království belgické se vás rádoval. Kápněte božskou. Vidíte tenhle líste-

ček? To je dálnopis z Brna. A tohle o vás píšou: falešný hráč karet, dvakrát policejně zajištěný, bez pracovního poměru... Toho arcivéodu jste si vymyslel!

— Nikoliv, to zjistili jiní v genealogii habsburského rodu. Já sám jsem žasl. Jsou vám známy rozdíly mezi větví habsbursko-lotrinskou, toskánskou a modenskou? Mohu vám to vysvětlit...

Pan rada si to nepřál a dal odvést arcivéodu Perglera do separace. Mnul si ruce: Ano, bude to velký případ!

Pan Bouše prohlásil, že si musí do smrti klást za čest, že byl při zatčení arcivéody. A protože kýchal, lekl se pan Brůžek. — Člověče, aby to tak bylo pravda!

Pan rada se posupně zasmál, protože nevěřil na pověry. Ještě do večera se přesvědčil, že by na ně trochu věřit mohl. Na policejní reditství přišla první intervence.

Na druhý den deputace válečných vysloužilců zádala o přijetí na předsednictvu vlády

Belgické vyslanectví prohlásilo, že mu jméno Pergler není známo, že však arcivéoda modenský je příbuzný královny-matky.

Pak volal policejního ministra vnitra. Dostal pokyn z ústředí agrární strany...

Pan rada Vacátko měl pocit jako rybář, který vidí, jak jeho štika se vysmekává z háčku a mizí v tůni.

Pan Bouše kýchal a moudře říkal:

— Copak jsem to nevěděl?

Po odpýkání trestu za nošení uniformy v republice zakázané byl tedy pan Leopold Pergler propuštěn.

Dvezli ho ve fiakru do hotelu Šroubek, aby se převlékl a aby zmizel z Prahy. Provázel ho pan Brůžek.

Pan rada v té chvíli chodil po své kancláři, a co říkal nahlas, nikdo neslyšel. Byly to vesměs urážky politických představitelů státu.

Pak šel a zaklapl desky, neboť vysetřování skončilo.

Ale i Leopold Pergler byl nucen sbalit svou neobvyklou živnost. Arcivéoda, jehož může na ulici sebrat kdykoliv policie, je těžko přijatelné pro vládnoucí rody.

A tak ubyl jeden člen rodu modenského. Zato do rodného domu s vybledlou firmou L. Pergler, Jun., obchod zbožím střížním, se vrátil ztracený syn.

Krempašania — František Surma, Karol Slovič a František Kovalčík

Na záver minulého roka bola Horná Zubrica dejiskom prehliadky krajanských ľudových kapiel, ktorú organizuje každoročne naša Spoločnosť. Toto pekné podujatie nazvané Na ľudovú nôtu '86 sa konalo v miestnom kultúrnom dome.

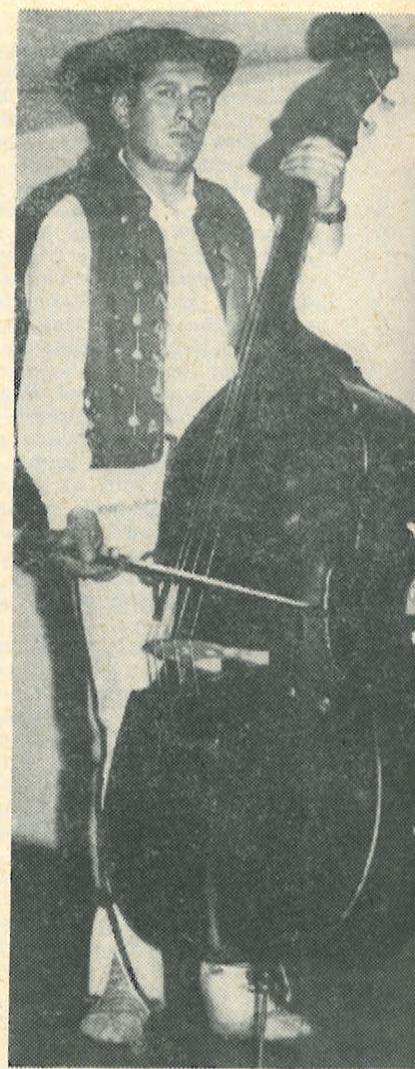
V kultúrnom dome sa v tento deň zisli desiatky milovníkov ľudovej hudby netrpezzivo čakajúcich na autobus, ktorý mal priviesť hlavných aktérov podujatia — kapely zo Spiša a Oravy. Žiaľ, autobus dlho meškal, no nikto sa nečudoval, lebo vonku strašne snežilo. Keď autobus neprišiel ani za dve hodiny, začali sa diváci pomaly rozchádzať, pretože prestali veriť, že vobec dojde. Našťastie prišiel, aj keď o dve a pol hodiny neskôr. Tažko uveriť, že z Nedece do Hornej Zubrice možno cestovať až 6 hodín. Skutočne to bola tažká cesta. Po Spiši bolo ešte ako tak, ale cestou do Harkabuza sme museli cíuať skoro 3 km. Zasa pred Podsrním sme uviazli v záveji a trvalo až 30 minút, kým sme sa z neho dostali. Nakoniec však celí a zdraví sme predsa docestovali do cieľa, kde nás s radosťou vitali ešte mnohí čakajúci diváci a aktívni z Hornej a Dolnej Zubrice.

Ako prví vystúpili Novobelania s rezkými polkami, čardášmi a spišskými pesničkami. Vedúci J. Majerčák a primáš J. Mirga si dali záležať, aby vystúpenie dobre dopadlo. Potom ich vystriedali susedia — Krempašania, ktorí s nimi vždy súperia. Predviedli skutočne pestrú paletu spišských a slovenských melódii. Veľký obdiv vzbudzovala hra primáša V. Lukáša, ktorý je dušou kapely. Na rad prišla kapela z Podsrnia, ktorá popri čardášoch zahrála i viac pôvodných, trochu smutných a clivých melódii, dnes už zriedkavo spievanych. Od vlaňajška sa kapela badateľne zlepšila. Vidieť tu kus práce primáša J. Bonka a ostatných muzikantov. Vystupovali v pekných oravských krojoch, ktoré im kúpil ÚV. Potom sa opäť rozozvučali svižné spišské polky a čardáše v podaní kapely z Nedece. Divákov zvlášť očarila majstrovská hra primáša Marka Ricarda Čureja a basistu Valenta Olejarčíka.

Po vystúpeniach kapiel nasledovala akoby malá súťaž primášov. Boli to vystúpenia veľkých majstrov sláčika, priam virtuózov, odmenené búrlivými ováciami.

Porota udelała každej kapele peňažnú odmenu v hodnote 4 tisíc zl. Zase majstri hušiel dostali odmeny po 1500 zl.: J. Mirga za vytrvalosť a mnohoročnú účasť na podujati;

Basista Alojz Dluhý z Novej Belej →

2 x folklór

Huslista Marek Ricardo Čureja a harmonikár Ján Kužel z Nedece

Koledy a vinše v podaní žien z Podvlka (zľava) a dievčat z Privarovky

J. Bonk za predvedenie pôvodných ľudových melódii; V. Lukáš za vysoký umelecký prednes a M.R. Čureja za majstrovstvo a oživenie pekných spišských melódii.

Skôda, že sa s objektívnych príčin (sneženie) prehliadky nezúčastnili kapely z Harkabuza, Malej a Veľkej Lipnice. Napriek tomu do kultúrneho kalendára môže Spoločnosť zapisať veľmi vydarené podujatie.

ských kolednických skupín, ktorú zorganizovalo Gminné kultúrne stredisko v Jablonke.

Ani veľká zima a fujavica neodstrašila zveravých divákov a účinkujúcich, ktorí sem prišli skoro z celej Oravy. Koledníci z Pekeľnika predviedli starodávne štedrovečerné zvyky, v tom najmä dávnejšie jedlá, koledy, vinše, ba aj štedrovečerné prislovia. Oravské a slovenské koledy pekne zaspieval a zahral krajan František Vengrin z Dolnej Zubrince so svojimi dievčatami. Pestru paletu starých oravských a slovenských kolied predviedol súbor Kordoň z Malej Lipnice pod vedením V. Smrečákovej a súbor KSSCaS z Podvlka pod vedením M. Gribáčovej. Zaujímavý program zložený z kolied popretkávaných vinšom ukázali dievčatá z Privarovky a rodina Antolákovcov z Oravky. Nechýbali ani koledy hrané na husliach členmi súboru L. Mlynarczyka z Kičor. Zase žiaci I. a II.

triely z tejto obce predstavili starý kolednícky zvyk chodenia s „turoňom, smrtkou, čertom a ježibabou“. Ďalšie zvyky — chodenie s betlehedom ukázal detský súbor zo Starého Bystreho a štedrovečernú scénku — súbor z Oravky.

Najmladším účastníkom prehliadky bol päťročný Janko Mlynarczyk z Kičor, ktorý sa predstavil pekným vinšom. Po prvýkrát vystupoval na tomto podujatí súbor Vierchovania z Podsrnia pod vedením krajana J. Bonka. Pršiel s betlehedom a peknými slovenskými koledami. Tohoročná prehliadka mala nepochybne vyšiu úroveň ako predošle. Pestrejší bol repertoár kolied, krajskí spev, lepšie pripravené scénky, zachované krojové úbory. Porota udelila všetkým účinkujúcim diplomy a peňažné odmeny.

Text a foto: ANNA KRIŠTOFEKOVÁ

S betlehedom do Oravky prišiel súbor Vierchovania z Podsrnia

JÁN JONÁŠ

JEDENÁSTE PRIKÁZANIE

(14)

POKRAČOVANIE Z PREDOŠLÉHO ČÍSLA

Zena nemala pravdu; Ignáciu Beňákovi vonkoncom neboli ľahostajný osud jeho najstaršej dcéry. Ludia v Drienkovciach si už privyklí vídať Annu furmančiť, oráť, siat, a privykol aj on. Bývali však dni, kedy ho zožieralo trápenie. Mal vnučku a nemal záta. V takých chvíľach nenachádzal v dome ani na dvore miesta, pod voľajakou zámienkou ušiel radšej do poľa. Tak to bolo aj v ten pondelok, keď Augustín Leština putoval s kozou k Sidónii. Zapriahol trojročky a šiel nakosť mladej dťatiny. Augustína s kozou stretol pred svojou bránou. O prihode nevedel nič. S mliekom v zberni bola Alžbeta. (...)

Práve na tomto hore vyskúšali tejto jari traktory. Minulý rok v jeseni s nimi iba tu i tam „tovarichárali“. Ešte na predjari predsa Lantaj priniesol z okresu prísné nariadenie, že každá siaha ornej pôdy musí byť obrobenná. Národný výbor vzal do hospodárenia všetky úhory v chotári a ešte aj kus poľa, ktoré patrilo kedysi k majeru Panstvo a ktoré družstevníci z majera, bývalí deputátnici, nevyládali obrobiť.

Uhor na Birkovom hore oral Samuel Guban. Pôda bola spustnútá už dávno predtým, ako ju Durík nechal celkom zúhoríť. Hustá burina mala hlboke zapustené hrubé korene, pýr sa prepliel pomedzi ne. Beňák si pamímal, ako sa za trojradličným pluhom traktora ukladali tri hrubé remene zeme. Od úvrate po úvrat sa nepretrhli.

— To som teda zvedavý, kto toto rozrobí, — ukazoval vtedy Augustínovi Leštinovi na oráčinu a kopal špičkou čízmy do zeme, hustoť od koreňov a korienkov ako koberec. — Ani hliny v nej niete!

— Uvidíme, — odpovedal mu Augustín. Občas si zastal na pluh, lebo sa mu videlo, že vylieza zo zeme. Samuel chodil najnižšou rýchlosťou.

Ked' dooral, bolo treba rozrobíť zem.

— Ak zaschnie, jedine dynamitom, — usúdil Beňák.

Chýlilo sa k večeru a chystala sa jasná mesačná noc.

— S kultivátorom neurobím nič, — dumal nahlas Samuel.

Beňák sa zahniezdil na sedadle, pritiahol kone. S úsmevom spominal na chvíľu, ako tak stáli nad čudnou oráčinou. Nevedeli, kam z konopí. Lantaj — tož vedel toho o sedlačení málo; Augustín Leština, dobrý gazda, sa s takým niečim ešte nestrelol.

— Nič jednoduchšie, iba priviazať za traktor na silný pavúz tri najťažšie grimle. Kto má také v dedine...?

Už sa Beňák usmieva. To bol nápad! Trojročky sa ťahajú každá na svoju stranu. Vedia im mladá trávka na okraji poľnej cesty. Beňák na ne emukne, a už aj letia po ceste, šije hrdo zalamené, havranie hrivky rozviate vo vetre. — Traktor je sila, ale aj tuholia treba mať! — Beňák si ťukol koncom bičiska doprostred čela.

Simon sa predsa dočkal, že prišiel poňho Cyprián, aby ho priviedol naspäť na Podkos, nie však po záhumní, ale cestou cez dedinu, ako to prikázala gazdiná. Avšak stretnutie Simona s Helenou iba prehľbilo vzájomné rozpory. V doteraz poslušnom Šimonovi vzkypel vzdor, bol to však už dôsledok jeho rozhovoru s Lantajom, ktorý mu veľa hovoril o budúcnosti. V jednej chvíli mu Helena vyhodila na oči slová, ktoré predtým vypovedal Ludoš Durík. Simon odišiel a ešte v ten istý večer mu Cyprián doniesol tisíckorunáčku ako doplatok za jeho prácu. V Drienkovciach mali už mestny rozhlas, ktorý nahradiel starý bubon. Novotou bola aj zberňa mlieka, v ktorej pracovala manželka Augustína Leština Terezka. Zberňa sa rýchlo stala mestom, na ktorom sa pretriasali všetky spoločenské udalosti Drienkovciac. Z Podkosu chodieval s mliekom starý Vojtech Adamica, ktorý si vždy rád poklebetil. Po Turiciach priniesol starý gazda do zberne novinu, že pred výhňou Hanka Wurm priviazali v noci kozu od Sidónie, ktorej namaľovali kolchozny kantár ako koňovi a napísali na oba boky, že je to kolchozny kôň. Predsedom strojového družstva v Drienkovciach bol Augustín Leština. Za založenie strojového družstva sa na veľké prekvapenie postavil aj Beňák. Avšak, keď za predsedu zvolili Augustína Leština, ochladol nielen voči družstvu, ale najmä voči Augustínovi. Proti družstvu sa postavil cirkevný administrátor Valentovič, ktorý zbožňoval kone. Družstvo však zažili na spoločnej schôdzke chovateľského spolku a národného výboru.

kvičali od hladu. Ani sliepkam sa nechcelo ísi na hradu s prázdnymi zobákmami. Kam sa Augustín pozrel, všade chýbali ruky. Bol by sa najradšej vrátil. Videl, že nepríšiel vo vhodnú chvíľu. Už prekročil prah brány, nedalo sa nič robiť.

Na jeho pozdravie zdvihla stará gazdiná hlavu od vedier, v ktorých miešala šrot s teplotu vodom pre ošípané, a neradostne mu teplou vodom pre ošípané, a neradostne mu odpovedala. Zároveň sa otvorili široké vráta Adamicovojech. Na svoje roky ľahkým a svížnym krokom kráčal smerom k maštali.

— Počkaj... Nehod' mi rovno medzi oči... Nehod'... — Volal do dverí kravskej maštale, skial každú chvíľu vyletela cez dvere na hnojisko veľká hrst mrvy. Helena vyhadzovala hnoj spod kráv. Augustín si s trpkou pomysel, že veru doma to nikdy nerobila. Taká robota ženám u Leštinovcov nepristala.

A pritom mohla Helena hovoriť o šasti. Stalo sa tak ako Šimon Cypriánovi žartom prorokoval: neodviedli ho k vojsku. Cyprián bol z toho veľmi zarmútenej a neukazoval sa vari pol roka medzi mládežou. Helena však bola rada. Kde by vzala paholka, čo by sa bol v každej robe vyznal tak ako domáci? Cyprián stačil v maštali na oba páry koní, a tak starý gazda mohol chodiť s druhým párom do poľa. Tým si Helena zaplátaia veľkú dieru, ktorá vznikla odchodom Simona z Podkosu. Augustín zamieril k nej križom cez dvor. (...)

— Čo si príšiel...? Vrav! Prišiel si mi len výčítat? Za čo... Za totoľha, že tu driem deň čo deň od tmy do tmy! — chvel sa jej hlas.

— Nie, sestra moja. Nemám práva karhaťa. Ty si dobre rozumieš aj sama. Prišiel som ti ponúknúť pomoc. Teraz v žatve...

— Od seba, či od toho vášho spolku... — opýtal sa Ladovco.

— Z družstva. Viacerým budeme žať samicoviazačmi. Máš toho ešte veľa na korení, — striehol, čo mu odpovie.

Odpovedala tak, ako sa obával:

— Nikdy! Radšej nech všetko zrno vyprší na korení. Aspoň budem mať na čom v jeseni kravy popáť!

Augustín bol ako vzácný kov. Trvalo veľmi dlho, kým sa riadne rozzeravil. Ale keď sa rozpálil, len tak ľahko nevyehladol. Helena vedela, že najhoršie bývalo, keď spoplavil; vtedy sa mu aj v detstve brala rýchlo z očí.

— Zhnieje ti na poli. Ukazuje sa dobrá úroda. Na čo sa vyhovoríš, keď budú v jeseni pýtať na kontingent? — dohováral jej tlmene. Nechcel, aby zbadala, že sa mu chvuje hlas.

— Nech vyrabujú vdovu! — odvrkla. Prešadla si pod ďalšiu kravu.

— Aj to, — chytil sa hned Augustín. — Z akého čertovho trucu si ostala takto... Koho si tým chcela vytrestať? — Obzrel sa, či sa náhodou niekto nemotká nablízku. — Ze kvôli nebohému, to mi nepovedz! Videl som všeličo, keď ste sa brali...

Keby ho boli zvolili za predsedu strojového družstva, bol by celkom spokojný. Ale i tak ho škrie posmech, ktorý ktosi z družstva urobil Sidónii. Hoci mal rád žarty, nemal rád posmeškárov. Rozmýšľal, kto mohol kozu vziať, pomaľovať ju a potom nepozorované priviazať o kôl pred výhňou Hanka Wurmu. Prebral rad-radom možných hriešnikov, ale nevedel prísť na súči výsledok. A tak sa mu zase zamotala do mysele jeho najstaršia dcéra.

Zakaždým, keď sa stretne so Samuelom Gubanom, zožiera sa zlostou naňho. Nie preto, že sa s ním Anna pozabudla. Že s niekým iným, to bolo nad slnko jasnejšie nilenen jemu, ale každému, kto videl malú Bernhardinu. Dievčatko malo už teraz v tvári všetko, čo z obyvateľov Hrašného mlyna robilo čiernych Gubanov. Zlostil sa na Samuela preto, že sa zapletol do tej veci s kontesou.

— Mal som ich nechať ísi, kade by ich oči viedli! Pre ktorého dasa som ich bral k sebe na noclah? — výčital si vždy, keď sa zastavil pri úvahе, čo by sa bolo stalo, keby ich bol hned zavrátil, lebo ďalej cez hory už cesty niet.

Na dne duše, skryvané i pred najblížšimi, ležalo mu želanie, aby sa raz zázrakom, lebo ináč to už ani nie je možné, vyjavilo, že to predsa neboli Samuel, čo zodvihol sekuru nad hlavu, aby vraždil. Vždy, keď to želanie vyplávalo na povrch jeho mysele, ponorila ho naspäť hrozná neistota: „Čo o tom vie Anna...?“

Niečo musí vedieť, čo nevie ani on ani nikto. Len tak pre nič sa tak nezatvrdila proti otcovovi svojho dieťaťa, keď radšej nesie nelahký osud prespanky.

Tri traktory, tmavozelené škodovky strojového družstva v Drienkovciach, zožali za prvy augustový týždeň pšenicu všetkým členom. Pretože bola chladná jar, jačmene sa vyklastili neskôr, neskôršie aj dozreviali. Hoci sa na prvy pohľad videli byť súče pod kosu, nebolo tomu tak. Len čo sa po jačmennom poli prehnal vietor a rozvlnil hladinu klasov, hned sa odspodu zazelenalo. Sladový jačmeň musí dobre dozrieti. Gazda musí vystihnúť tú pravú chvíľu, kedy ho má zožať. To všetko zapríčnilo traktoristom niekoľkodňový prestávku. Predseda mestného národného výboru Lambert Lantaj ju rád využil na pomoc tým gazdom, ktorí neboli členmi družstva a morili sa ručnou kosenou. Koniec koncov dodávky výkupnému závodu bude plniť celá obec. Väčšina z nich prijala pomoc. Traktory vybehlid do polí. Zlté plachty pšenice boli roztratené po chotári, ani čo by ich vietor rozvial. Aj Helene Adamicovej dobre zarodili role. (...)

Augustín Leština zašiel večer k sestre. Vsetci, aj stará gazdiná Hermína, motkali sa ešte po dvore, po maštaliach, chlievoch. Roboty mali vyše hlavy. Prišli z poľa až večer. Kravy bučali, kone erďali a ošipané

Prestala dojíť. Pomaly vstávala zo stoličky. Zazrela zo strany kruto na brata. Priduseným hlasom so ho pýtala:

— Aké všeličo...?

— Nehovorme o tom, — Augustín by si bol najradšej zahryzol do jazyka. (...)

— Nestačíš na všetko sama. A bude ešte tuhšie. Tak, ako sme hospodári doteraz, ďalej už nebude možné, — hovoril Augustín svojím obvyklým spôsobom.

— Čo mám robiť? Porad' teda, keď si mûdry! — Helena nezmäkčila tón. Chytla dva struky kravského vemena a začala rytmicky dojíť.

— Nemala si ostat' sama, — vyrieckol Augustín.

Ruky sa jej zastavili:

— Narázňaš na Simona...?

— Nie akurát. Nebol tu len Simon.

— To boli iba klebety, — povedala s istotou v hlase. Dobre poznal jej nátuру. Keby bola mala voľajaký citový vzťah k Simónovi, neboli by jej nikto zabránil, aby sa zaňho vydala. Taká bola. Od tých čias, čo bola dievčatkom, nevzdávala si ničoho, čo mohla dosiahnuť.

— Nepochybujem. Poznám ťa dobre... — povedal viac pre seba.

— Ten vás Šimon sa raz vyfarbi. Zapamätaj si, čo ti vravím! — obrátila náhle reč. — Až príde z kurzov, ty dopredseduješ! Dostane vás všetkých do kolchozu. Aj ty budeš paholčiť, ty, gazda Augustín Leština, u paholka Simona!

— Máš naňho krvavé oči preto, lebo nechcel byť nadosmrti paholkom. Nečudujem sa mu, — Augustín sa nedal vystrašiť jej proroctvami.

— Od nikoho nič nechcem! — rieckla tvrdovo.

— Od Šimona, ani od teba, ani od vás všetkých! Prečo lezieš za mnou s radami, keď o ne nestojim...?

— Pomoc som ti chcel ponúknúť. Na rady si ty odjakživa málo dala. Ale aký pomôž pánboh, taký pánboh daj, — obrátil sa do dveri.

— Skôr vy budete kozy kuvať než ja! To si pamäťaj! — volala za ním.

Augustín poznal, že ju opantala zúrivá zlost. Radšej sa ponáhal z Podkosu. (...)

Keby sa bol Augustín zdôveril Beňákovovi, neboli by aj Beňák pochadol tak ako on. Sviatok Heleny padol na sobotu. Helena Adamicová bola krstná mat jeho vnučky. V nedele ráno povedala Beňákovovi žena:

— Patrilo by sa zájsť s malou zavinovať krstnej materi.

Dvor na Podkose bol opustený. Starý pes Brinkoš niekoľkokrát nerozohnie zaštekal, akoby si dodával odvahu vyskočiť proti pričadzajúcim. Potom však potriásol chlapou hlavou a vtiadol sa naspať do pelechu zo starého pazderia, aby pokračoval v rannom sne. Bola práve taká mŕtva hodina. Okolo desiatej pred obedom.

Beňák vysiel s vnučkou na drevenú verandu, rezko zaklopal na dvere do pitvora a zavola:

— Doma ste...? Mohol by som vás vykraďať! Dobrý deň — pozdravil.

Helena stála pri sporáku sklonená nad hrncami a na pozdrav odpovedala bez toho, aby sa obrátila. Strýka poznala.

— No bež, Babuľka, a zavinuť krstnej mamičke, — posmelil Beňák vnučku, ktorá sa i po veľkom posmešovaní iba skrývala za starého otca.

— No chod', smelo... Bozkaj ruku krstnej mamičke a vinšuš...! potiskal Beňák dievčatko dopredu, pobavený jeho rozpakmi.

Babuľka sa neosmeliila, a keď sa Helena obrátila, ešte tuhšie objala starému otcovovi koliená. Beňák jej so šťastným úsmevom hladil vlásky, ktoré sa už teraz čerňou priam ligotali.

— Však sa ona osmelí, — rieckla Helena ľahostajným hlasom. Prejdite k stolu a sednite si. Teraz v robotách tu jeme aj varíme. Niet času na upratovanie, — ospravedlňovala sa, že prijíma hostí v prechodnej izbe. (...)

Otvorili sa dvere a v nich sa zjavil starý Adamicavojtech.

— Reku, kto to prišiel... reku... Aká slečinka to zavítala k nám... zavítala... prihō-

Kresba: Areta Fedaková

voril sa dievčatku, ktoré sa prvý raz smelšie pozrelo spoza starého otca a trocha sa usmialo. Starý Adamica bol už „nedelne“ oholený. Mäkké, snehobiele vlasy ležali mu po korne po oboch stranach hlavy. Tvár mal vráskavú, pobytom na slnku starecky do hnedá opálenú. — Mohlo to ešte pári dny vydržať, pári dni... — prenesol Adamica vzápäť reč na počasie.

— Nezaškodi okopaninám ani druhým dátelinám, — povedal pokojne Beňák. — Spŕchnie deň-dva, a bude zase pekne.

— Deň-dva... Len aby, len aby... Keď idú mraky z toho kúta a tiahnu proti vode, prší obyčajne dlho... Máme ešte skoro všetku pšeniciu v hrstiach... V teplom daždi môže začať kličiť, v teplom daždi... kličiť... — Adamica sa posadil oproti Beňákovovi.

Helena odišla po pohostenie. Beňák využil jej neprítomnosť:

— Mohli ste ju mať už v križoch. Dva dni stáli traktory so samoviazačmi. Stačilo slovo povedať...

— Mne to vravíš...? Nie som tu gazda... Mne vravíš... Ja by som... starý sa zastavil. V pitvore sa bližili kroky. (...)

Potom sa rozhodilo v izbe rozpačité ticho. V plechovom odkvapovom žľabe začala živšie zúčať voda.

— Voľajako sa zase rozpršalo, — povedal Beňák, len aby niečo povedal.

— Ráno razilo z kanálov, razilo ráno... — pridal Adamica.

Nebolo potrebné viac hovoriť. Obaja rozumeli. Keď stúpa západ z kanálov od chlievov a mašťali, vyzerá to, že bude dlho pršať. (...)

— Ja som vymodlila tento dásd? — Helena evendžal hlas. — Teraz ste mûdry!

— Nestariem sa ti do gazdovania, nestariem. Pomôžem, čo moje staré sily stačia, pomôžem. Iní...

— Co iní...? — opýtala sa tvrdo.

Starý Adamica mlčal a Beňák sa poušmial. „Má ta tá na opratách, bratku! Tu si už nezastrečuješ ako volákedu pri Hermíne!“ pomyslel si.

— Nuž, iní neboli takí horenosi ako ty, — povedal nahlas a pozrel sa jej rovno do očí. Zaikrilo sa jej v nich, akoby sa dva blesky skrižili.

— Aj vy mi tu, strýko, budete pod nosom fahať tie vaše spolkové medové motúzy...? Za tie ma do spolku nedotiahnete!

— Jedno horšie ako druhé... jedno... — začal hned starý Adamica. — Bol som sa pozrieť na strnískach za tými vašimi traktormi, bol som sa pozriet. Zrná na zemi, kde sa len pozrieš... Zrná na zemi... Do klobúka môžeš zberať, do klobúka...

— Padalo trocha, to je pravda... Rýchle dozrelo, zrno prší aj pod kosou. No v križoch sa mu už nič nestane, aj dva týždne môže pršať! — rieckol Beňák s istotou. — Na zemi skliči, budeš ho musieť od zeme odťhať, — obrátil sa k Helene.

— I tak sa nebudem prosiť takým...! hrdo vysunula bradu.

— Tvoja škoda, — povedal Beňák a bol by už najradšej prešiel na iný rozhovor.

— Prečo sa naraz tak o mňa všetci staráte...? — pozrela na Beňáka prižmurenými očami. Vydržal tento podozrievavý pohľad. Pomaly jej odpovedal:

— Keď nezmúdríš, bude horšie, — povedal pokojne. Vzbíkla jej tmavá červen na líciach. Oči zmenili blankytný jas na tmavú očelovú šed' zrelých sliviek.

— Že aj vy, strýko, máte plné gate, to sa teda čudujem. Keby len ten nás poľapkany Augustín, nečudovala by som sa. Ale že aj vy...? — hlas jej až klokočal opovrhnutím.

To sa dotkla Beňáka na jeho najcitlivejšom mieste. Beňáka sa nesmelo prirovnávať k niekomu v Drienkoveciach. A Helena nielenže ho prirovnávala, ešte ho aj ponižila. Zapochybovala oňom. To bolo priveľa, aby to vydržal. Najmä keď prišiel s úmyslom podať pomocnú ruku. Neprivyoľ, že by ju niekto takým spôsobom odmietał.

— Len aby si ty nemala plný rubáš! — odpovedal jej temným hlasom. — V jeseni sa zratúvajú kurčatá! Až prídu s kontingentom, neukážeš im vykličené hrste na roliach, že to si už novú úrodu zasiala... posmešne stiahol ústa. — Pýchou vrečia nenaplníš??

— Nemala som potuhy, že milý strýko bude spievať s trhanmi v jednom kŕdli! — Helena hovorila naoko pokojnejším hlasom ako Beňák, ktorý sa nechával unášať zlostou. — Teraz, keď vás Lantaj zobrať do toho svojho národného výboru, zase budete rekvirovať. Ako za vojnou... (...)

— Škoda tu dobré strácať, — rieckol prioduseným hlasom. — Chcel som vám pomôcť. Budete lutovať, no bude neskoro... Ked' dásd' potváry štyri-päť dni, budete mať starosti až s jačmeňom. Začne padáť na korení... Ale komu niet rady, tomu niet pomoci... — vstal.

— Podľa, Babuľka. Dovinšovali sme!

— Nevyskakuj hned, nevyskakuj... — začal starý Adamica.

— Obaja ste ako sršni, obaja...

— Nech len idú! Aká cesta k nám, taká od nás! — rezko rieckla Helena. Robila sa, akoby si Beňáka viac nevšimala. Beňák zbledel zlostou i urážkou.

V tom momente sa rozleteli dvere. Cyriánovi svietili zlatobiele vlasy a biele obrvy a černeli sa husté pehy na červenkastej bronzovej tvári. Ako bolo na ňom na prvý pohľad vidieť, že je od skorej jari ustavične na slnku a vzdachu, tak bolo na ňom v tej chvíli hned vidieť, že sa mu prihodilo čosi mimoriadne. Oči sa mu nevedeli zachytiť na jednom bode. Ústa sa mu chveli nedočkavostou:

— Simon prišiel! — vyrazil zo seba a odýchol si.

Všetci v prechodnej izbe ostali stáť na mieste, kde ich novina zastihla. Helena bola poloobrátená k sporáku, starý Adamica stál s bezradne pokrčenými plecami a Beňák vo výkroku.

— Kam prišiel? — opýtal sa Beňák.

— Domov! Bol som sa ostríhať u Leštinovcov. Videl som ho, ako išiel s kufrom k matéri, — hovoril Cyrián a pozeral s veľkým začudovaním na Beňáka, na gázdinu, na starého gazdu. Ako môžu byť takí ľahostajní?

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

ZO ŽIVOTA KSSČaS

V klubovni MS v Krempachoch sa 11. januára t.r. konalo 7. plenárne zasadanie Ústredného výboru Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Poľsku.

Účastníci zasadania sa oboznámili so správou o plnení zjazdových uznesení a o činnosti KSSČaS v uplynulom roku, ktorú prednesol úradujúci člen ÚV kr. Eudomír Molitoris. Podotýkať sa v nej o.i., že po dlhom čase boli vlani po prvýkrát uistené všetky členské príspevky. V minulom roku sa uskutočnili až štyri celokrajanské prehliadky – divadelná v Malej Lipnici, folklórna v Nedeci, dychoviek v Novej Belej a ľudových kapiel v Hornej Zubrici. Naše súbory sa okrem toho zúčastnili viacerých regionálnych podujatí. Ústredný výbor Spoločnosti venoval veľa úsilia vybaveniu folklórnych súborov v Nedeci a Podsrni krojmi a hudobnými nástrojmi.

Ako vyplýva zo správy ÚV, v tomto školskom roku sa v 24 základných školách (11 na Spiši a 13 na Orave) učí slovenčinu spolu 712 žiakov. 24 mladých krajanov študuje na stredných a vysokých školách na Slovensku.

Členovia ÚV prijali správu o činnosti a odporúčali nadáľe vyvíjať úsilie pre realizáciu krajanských potrieb. V ďalšej časti zasadania si vypočuli a schválili správu o plnení finančného rozpočtu za minulý rok. Oboznámili sa tiež s návrhom finančného rozpočtu a plánom práce Spoločnosti na tento rok. Najviac pozornosti sa v oboch dokumentoch venuje 40. výročiu Spoločnosti a podujatiám súvisiacim s týmto jubileom.

Veľa miesta v diskusii zabrali kádrové otázky v súvislosti so zmenami z júna minulého roka, kedy rezignoval na funkciu predsedu ÚV kr. Ján Molitoris a túto úlohu plnil dočasne podpredseda ÚV Alojz Šperlák. Terajšie plénum (11.01.1987) rozhodlo, že funkciu predsedu ÚV plní kr. Ján Molitoris a uzneslo sa, že vo vedení ÚV nebudú uskutočnené žiadne zmeny.

D.S.

TYCHY

Na tradičnej krajanskej besede v Katoviciach sa 21. novembra m. r. zišli členovia Miestnej skupiny KSSČaS na Slezsku, medzi ktorými sú väčšinou Oravci a Spišiaci roztrúseni v tejto oblasti. Stretnutia sa zúčastnilo 23 krajanov, hoci výbor MS pozval skoro 80 osôb. Avšak termín stretnutia nie všetkým pozvaným vyhovoval. V činnosti našej miestnej skupiny to však bola príležitosť nielen na stretnutie všetkých členov, ale predovšetkým na vyhodnotenie celoročnej práce.

Na stretnutí sme uvítali generálneho konzula ČSSR v Katovicach dr. Rudolfa Remiša a jeho manželku. Účastníci stretnutia najprv zhodnotili a vyúčtovali trojdňový vlastivedný zájazd členov našej miestnej skupiny na Slovensko po trase Těšín – Trnec – Žilina – Martin – Dolný Kubín a Námestovo, ktorý sa uskutočnil na pozvanie Matice slovenskej. Takto už druhého zájazdu do starej vlasti sa zúčastnilo 43 krajanov, tentokrát na vlastné náklady. Zájazd sa vydařil vďaka aktivite výboru miestnej skupiny a výbornému sprievodcovi doc. Jozefovi Čongvovi. Cestovné náklady neprekročili sumu 1500 zl na osobu.

V ďalšej časti stretnutia výbor miestnej skupiny vybaľoval otázky členstva našich krajanov v Spoločnosti, rozdelil kalendáre Života a iné propagáčne materiály obdržané z konzulátu v Katowiciach. V rámčekom pracovnom programe MS na tento rok sa veľa miesta venuje 40. výročiu existencie našej Spoločnosti a účasti miestnej skupiny v jeho oslavách. Na stretnutí sa tiež hodnotila účasť členov zo Slezska v podujatiach organizovaných miestnou skupinou. Krajania zároveň poukazovali na fažost a prekážky, ktoré nedovolili uskutočniť všetky plánované podujatia.

Diskusie sa zúčastnili: dr. R. Remiš, doc. J. Čongva, dr. J. Sýkora, Br. Knapčík, M. Adamčíková a ďalší krajania, ktorí svojimi príspevkami vniesli veľa zdravého optimizmu, nielen do krajanskej besedy, ale hlavne do ďalšej práce miestnej skupiny. Jej úspechy tešia nielen krajanov na Slezsku, ale sú tiež dôležitým prinosom pre rozvoj celého krajanského hnutia.

BRONISLAV KNAPČÍK

ZELOV

Dne 4. ledna sa konala schúze Obvodného výboru KSSČaS v Zelově, ktorý byl prijatý čestným predsedom Spoločnosti, Šéfredaktorom Života Adam Chalupec. Na schúze bola členom výboru na miesto zemrelého Gustava Dedečiuse zvolena Eva Matejková. Výbor projednal niektoré otázky činnosti našej krajanskej skupiny.

Bola zvolena delegacia krajanů, ktorá má projednat s mestskými a vojvodskými úrady eventuálni pozvání československého velvyslanca na oslavu 40. výročia KSSČaS v Zelově. Vatrak k tomuto výročiu chceme usporiadať 22. a 23. srpna.

Zvolili jsme rovněž tříčlennou delegaci na rozhovory s představiteli československého velvyslanectví a Československého kulturního a informačního střediska ve Varšavě, s nimiž má projednat plán spolupráce na letošní rok. Jedná se nám především o tyto otázky: Dohodnutí přesných termínů kursů češtiny v Zelově (lektora už Středisko má), příjezd českého hudebního souboru do Zelova, uspořádání Panoramatu české kultury v Zelově v rámci oslav 40. výročí KSSČaS v Polsku, zájazd našich krajanů do Varšavy s návštěvou ve Středisku a pomoc při vybavení klu-

bovny propagáčními materiály, reproducemi obrazů českých malířů apod. Snad by nám vyslanectví mohlo také usnadniť zájazd našich členů do Československa.

Po vymalovaní bude výbec potrebnej nová dekorace klubovny. Navrhujeme, aby nám redakce Života pomohla miestnosť vyzdobit archíválnimi snímky a reprodukciami a aby nám poslala všetky ročníky Života do roku 1984. Bylo by dobré, kdyby redakce mohla zakoupit pro Zelov volejbalový míč a síť, fotbalový míč a komplet kometky. Hodily by se nám v letných mesiacoch. (Od redakcie: Plánujeme tyto sportovní potreby ako ceny v kresliarskej soutěži apod.)

Ve voľných návzech jsme se usnesli požádat ústrední výbor, aby se schüze ÚV a plenárni schüze konaly v sídle ústredného výboru v Krakově. Delegáti ze Zelova, Kucova a Husince mají problémy s dojazdem; ztratí na to tri dny a cestují v noci, a těžko žádat, aby si na pondělí po zasedání brali den z dovolené.

A na konec to nejdôležitější: Rozhodli jsme se usporiadať k 40. výročí KSSČaS soutěž na vzpomínky o českém Zelově, Kucově a Husinci. Doufáme, že dostaneme hodně příspěvků!

ZENON JERSÁK

V posváteční neděli 28. prosince se v naši klubovně sešlo na večírku pro samotné a starší osoby přes dvacet krajanů. Shledli český film „Křtiny“, který promítal Vladislav Pospíšil, zapívali si české písničky a bavili se při hudbě z gramofonových desek. Večírek připravila krajanka Olga Kimmerová. Nikdo se ne nudil, všichni strávili příjemný večer v milém přátelském ovzduší.

OLGA KIMMEROVÁ

SOUTĚŽ NA VZPOMÍNKY

Obvodní výbor Kulturně sociální společnosti Čechů a Slováků v Zelově pořádá u příležitosti 40. výročí KSSČaS v Polsku soutěž na vzpomínky o českém Zelově, Kucově a Husinci, o krajanské organizační a kulturní práci, souborech, ochotnických divadlech, pěveckých sborech, zájmových skupinách a jiné krajanské činnosti a o lidech, kteří se zasloužili o krajanské hnutí. Práce zasílejte do 31. srpna 1987 na adresu: Zenon Jersák, předseda OV KSSČaS v Zelově, 98 120 Zelov, Zelovského 45.

DOLNÁ ZUBRICA

Miestna skupina KSSČaS v Dolnej Zubrici obdržala pod via-

nočný stromček cenný dar od nášho krajana Jozefa Vojčáka, ktorý sa vystával z Hornej Zubrici na Slovensko a žije v Novej Bani. Daroval nám komplet nôt pre našu nedávno založenú dychovku. Je to pre nás veľmi hodnotná vec a iste prispeje k obohateniu repertoáru dychovej kapely. Touto cestou chceli by sme srdečne podakovať krajanovi Jozefovi Vojčákovi za tento cenný dar.

Uznanie a vďaka patri aj krajanovi Ignácovi Pieronkovi, kapelníkovi z Podvŕšia, ako aj krajanovi Jánovi Solavovi z Dolnej Zubrice, ktorí tak pilne načičovali s našou dychovkou, že už na Vianoce sa mohla verejne ukázať a zahrať pred celou obcou. Naši krajania boli nadšení, pozývali dychovku do svojich domov v rámci „po kolede“, ale pre mimořadne tuhú zimu to nebolo možné.

Krajan Solava chodil neúnavne v nedele a po večeroch za členmi kapely a spolu načičovali. Preto ani neprevapuje, že sa tak rýchlo naučili. Jemu a členom želám v novom roku 1987 veľa zdravia a koncertných úspechov.

Zároveň v mene našej miestnej skupiny želám redakčnému kolektívu veľa zdaru v novom roku, úspechov v práci a v osobnom živote.

EUGEN KOTT

SPOMIENKA NA MIKULÁŠA

V klubovni Miestnej skupiny KSSČaS v Novej Belej sa konala mikulášska slávnosť pre deti, ktoré navštievujú hodiny slovenčiny.

Každý rád dostáva darčeky, tak deti, ako aj dospelí. U nás, v Novej Belej, snáď ani nebolo človeka, ktorý by nedostal darček od Mikuláša. Niekoľko to bolo iba teplé slovo a milý pohľad, ale aj to bol pekný darček.

Je zaujímavé, že žiadne dieťa sa Mikuláša nebálo. Ostatne Mikuláš nechodi sám, má svoj sprievod, aby sa mu nič zlého nestalo. U nás boli s ním preobliečení anjeli a čert s vidlami, rohami a veľkým chvostom, ktorý chráni Mikuláša, vraj pred zlými deťmi. Ale ved' všetky deťi sú dobré! Teraz už vieme, prečo sa deti nebáli, keď čert sem tam do nich zabodal rohami, pihol vidlami alebo ich pošíbal svojim veľkým chvostom. Prečo boli deti také odvážne? Nuž, je to predsa jasné! Celý rok sa všetky dobre učia, sú poslušné, počívajú rady a prikazy rodičov, učiteľov a starších. Myslim si, že aj vy, čo čitate náš Život, mito potvrdíte. Som presvedčená, že aj u vás všetkých bol Mikuláš a doniesol vám veľa darčekov. Možnože sa niekde oneskorí. Nuž, ale príčina je zrejmá – bola tuhá zima a veľký mráz.

Vráime sa k darčekom. Ako sme ich dostávali? Rôzne. Napríklad, ja som dostala darčeky do čistej topánky položenej pred spánkom na oblok za záclonu. Iní našli svoje darčeky pod vankúšom atď. Ale som presvedčená, že nikto neboli tak milo prekvapený, ako deti zhromaždené v klubovni MS KSSČaS v Novej Belej. Na hodinách slovenčiny sa učili o Mikulášovi a o jeho šte-

Mikuláš medzi žiakmi O. triedy

drosti. A ten jedného zimného večera medzi ne zavítal. Prišiel starý, zadýchávaný, zasnežený a s veľkým batohom. Tróška sa oneskoril, ale ved pol hodinové oneskorenie nie je nič, oproti obrovskej radosti nás všetkých.

Mikuláš nerozdával darčeky len tak, za nič. Každý si svoj darček musel zaslúžiť. Najskôr deti museli recitovať básne, zaspievať, zúčastniť sa rôznych súťaží. Napríklad dva chlapci museli piť s detských fliaš s cumlíkmi bez dierok slaný a kyslý čaj. Veru nemali to také jednoduché. Obávali sa však, že Mikuláš odíde aj s darčekmi a všetkých vystaví na posmech. Preto im aj všetci pomáhali skandovaním. Boli tu aj učiteľky Angela Zarembová, Stanislava Kolodziejová a Mária Galiniaková, ktoré sa snažili deťom našepkávať (tu si to mohli dovoliť), ale to iba pre povzbudenie. Ved deti sa už všetko naučili v škole. A vedia toho neúrekom.

Nakoniec sme sa presvedčili, že Mikuláš, aj keď starý a unavený, má dobré srdce. Má rád nielen malé a väčšie deti, ale aj starších. Všetkých hojne obdaril sladkosťami a dobrým slovom. Neskor večer sa pobral na ďal-

šiu cestu. Možno odišiel do Krempach obdarovať tamojšie deti. Iste boli tak šťastné ako my.

U nás zostali smutní len najmladší žiaci z O. triedy. Veľmi ľutovali, že medzi nimi nebola ich vychovávateľka Anna Mušová. Bola by si vypočula, ako pekne spievali a recitovali básne — aj

bez našepkávania. Triedna učiteľka dokázala, ako má rada svoje deti, práve tak isto, ako deti majú radi ju, ved' ich neskamala. Keď aj neskoro, predsa len prišla. Nakoniec si všetci posedeli pri horúcom čaji a chutných šiškách a zákuskoch a besedovali s členmi miestneho výboru KSSČaS.

Dobrý Mikuláš nezabudol ani na babičky a dedkov. Každého z nich navštívil osobne aj so svojím sprievodom doma, aby nemuseli chodiť do klubovne, lebo boli obavy, že v tunej zime môžu ochoriet.

ZOFIA CHALUPKOVÁ

POĎAKOVANIE

Miestna skupina Kultúrno-sociálnej spoločnosti Čechov a Slovákov v Nedeci srdečne ďakuje všetkým za pomoc pri vybavovaní finančných prostriedkov na zabezpečenie krojov pre náš folkórny súbor Veselica. Zároveň želáme celému redakčnému kolektívu veľa zdravia, pohody a úspechov v práci.

Výbor MS KSSČ v Nedeci

Hľadisko novobelskej klubovne zaplnili žiaci, učiteľky a rodičia

KREMPACHY

Doterajšie číslovanie domov v Krempachoch bolo veľmi chaotické. Napríklad číslo 147 bolo na hornom konci dediny a 148 na dolnom konci. Boli taktiež čísla 30 b, c, d. S takýmto číslovaním mali problémy sami občania, nechoviac o turistoch a iných návštěvníkoch. Preto ričtárská rada vyšla s návrhom pomenovania miestnych uličiek a zavedenia nového číslovania. Tento návrh Krempašania prijali na verejnej schôdzke. A tak 21. októbra 1986 boli krempašské uličky oficiálne pomenované a zaviedlo sa nové číslovanie podľa zvyklosti — po pravej strane ulíc sú párne čísla a po ľavej strane nepárne. V Krempachoch je desať ulíc: Dluga, Kamieniec, Tatranska, Polna, Spiska, Na Równi, Nad Mlynówką, Krótka, Sloneczna a Nad Łazy.

Na každej ulici majú svoje čísla až stavebné pozemky. Každý majiteľ domu dostal novú kovovú tabuľku s názvom ulice a jej číslom.

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 19. decembra 1986 umrela v Hornej Zubrici vo veku 84 rokov krajanka

MÁRIA KNAPČÍKOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou miestnej skupiny. Narodila sa v Spojených štátach a do Hornej Zubricie pricestovala spolu so svojimi rodičmi ako malé dieťa. Odišla od nás vzorná krajanka, dobrá žena a matka ôsmich detí.

Cest je pamiatke!

MS KSSČaS
v Hornej Zubrici

Dňa 31. decembra 1986 umrel v Lapšanke vo veku 88 rokov kraján

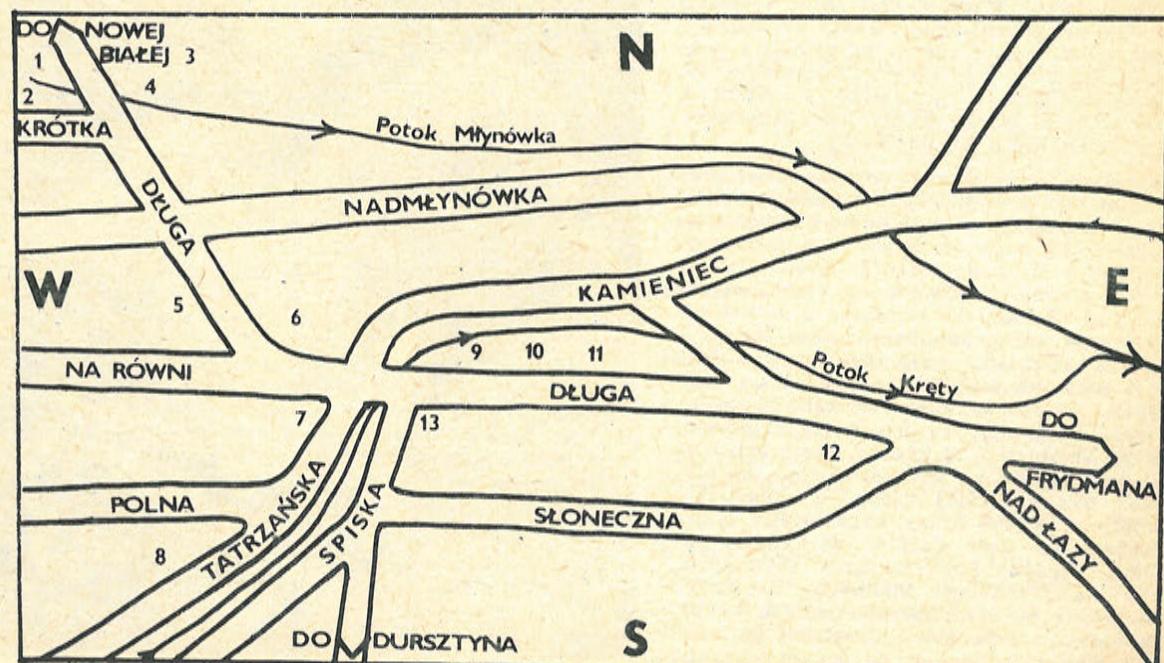
PAVOL ZIEMBA

Zosnulý bol jedným z organizátorov našej Spoločnosti a zakladateľom Miestnej skupiny KSSČaS v Lapšanke, v ktorej vyše tridsať rokov plnil funkciu predsedu. Bol dlhý čas členom Obvodného výboru Spoločnosti na Spiši a neúnavným propagátorom nášho časopisu. Aktívne sa podieľal na všetkých práciach Spoločnosti a do konca svojich dní sa zaujímal o jej činnosť. Za dlhoročnú obetavú prácu mu udeliili medailu Za zásluhy pre KSSČaS a lapšanskí krajania ho zvolili za čestného predsedu MS.

Odišiel od nás vzorný kraján, dobrý a čestný človek.

MS KSSČaS v Lapšanke
OV KSSČaS na Spiši
ÚV KSSČaS a redakcia Života

LEGENDA: 1. Čerpacia stanica. 2. Pila. 3. Družstevný sklad hromadných tovarov. 4. Výkupné streedio dobytku. 5. Sídlo gminného družstva. 6. Cintorín. 7. Hostinec a obchod. 8. Pekáreň (vo výstavbe). 9. Hasičská zbrojnica. 10. Kostol. 11. Základná škola. 12. Obecný kultúrny dom. 13. Autobusová zástavka.

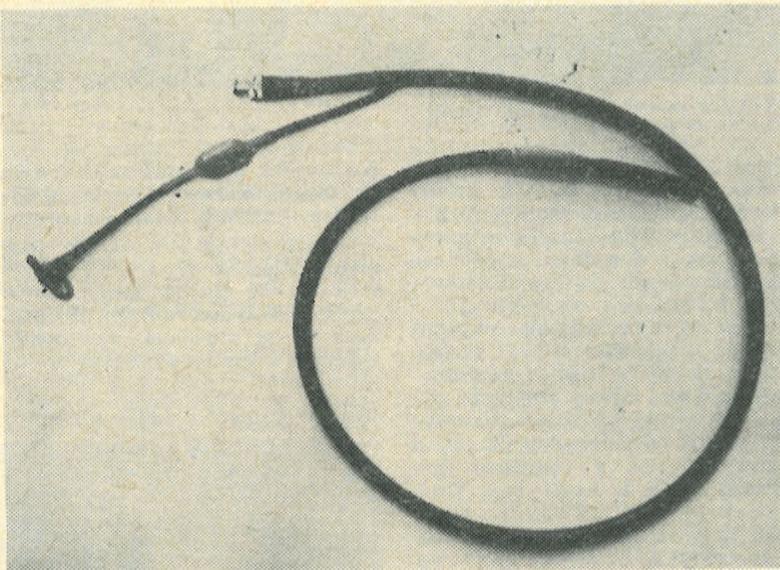

Poldruhamesačný býček červeno-bieleho plemena, ktorý sa narodil z preneseného zárodku.

Raschov kateter používaný na vyplachovanie zárodkov. Počas jedného zákroku môžu skúsení odborníci získať od jednej kravy 5 až 8 zárodkov, z ktorých 4 až 5 sa hodí pre prenášanie.

zovali cykle plodnosti darkýň a príjemkýň. Plánuje sa tiež založenie banky zárodkov zanikajúceho „červeného poľského“ plemena. Stredisko v Głogówku, jedno zo šiestich v Poľsku, v ktorom registrovali prenášanie zárodkov, plní tiež úlohu servisu v tejto oblasti. Tunajší kolektív odborníkov prenáša zárodky v Kombináte St. majetkov v Bialej Nyskej a v žrebčinci v Strzelcoch Opolských. Uvažuje sa o rozšírení tejto formy služieb na každom mieste a aj pre súkromné gazdovstvá.

BIOTECHNOLÓGIA V CHOVE

Metóda, bez podrobností, spočíva v prenášaní zárodkov vysokoefektívnej kravy a jeho umiestnení v maternici kravy nositeľky, kde sa nový organizmus rozvíja a rastie. V praxi to slúži na zvýšenie počtu potomstva mimoriadne hodnotných kráv, u ktorých sa to obvyčajne obmedzuje do jedného ročne. Zároveň umožňuje výmenu genetického materiálu medzi poprednými chovateľskými strediskami na svete bez obáv o nakazenie. Prenášanie zárodkov na experimentálnej úrovni poznali už koncom 19. storočia a v praxi začali používať asi pred 17 rokmi v USA, vzhľadom na veľmi prísne hygienicko-veterinárne predpisy, sťažujúce dovoz európskych plemien. V roku 1983 sa v Severnej Amerike pri použití tejto metódy narodilo ok. 70 000 teliat. Veľmi rýchlo ju využili v reálizácii chovného pokroku v Maďarsku, jej praktické možnosti intenzívne rozvíjajú v NDR a berú ju do úvahy aj v chovných programoch iných krajín RVHP.

V Poľsku uskutočňovali výskumy nad prenášaním zárodkov v Ústavе fyziologie a umelej oplodňovania zvierat Zootechnického inštitútu v Balicích pri Krakove, v kolektíve, ktorý pracuje pod vedením prof. Stefana Wierzbowského. O výsledkoch výskumov informovali chovateľské strediská a medzi nimi Štátne stredisko plemenného chovu v Głogówku (Opolské voj.), kde sa ako prví začali zaoberať praktickým využitím tejto metódy. Týmto spôsobom získali 55 teliat. V najblížom čase sa ich počet priblíží k stovke. Najstarší z 12 býčkov, ktoré prišli na svet pred r. 1985, sa teraz preveruje ako plemenný býk najvyššej triedy a genetickej hodnoty a ostatné kravy vypestované týmto spôsobom sa stali ďalšími darkyňami zárodkov. Zárodky berú od kráv rekordérok, ktoré majú najviac kladných dedičných vlastností a sú matkami plemenných býkov. Vďaka tzv. superovulácii vyvolanej hormónmi, možno mať za rok od jednej darkyne

viacej teliat ako prirodzenou metódou počas celého života takej kravy.

Stredisko prenášania zárodkov sa nachádza na gazdovstve v Zawade. Tu sa triedia a pripravujú darkyne a príjemkyne a uskutočňuje sa prenášanie zárodkov. V najbližšom čase toto gazdovstvo obdrží zariadenie umožňujúce zmrzovanie zárodkov v teplote teukutého dusika (-195°C), čo o.i. pozdvihne hodnotu, ako aj rozšíri možnosti využívania metódy bez ohľadu na to, aby sa synchroni-

Biologický pokrok sa dosahuje rôznymi cestami, avšak v chove zvierat, najmä dobytku, ktorý má najdlhší cyklus plodnosti, možno čas vývinu nových, lepších jedincov skrátiť iba tak, ako to robia odbornici z Głogówka, ktorí sa nechcú dať predbehnut svetu a v každom prípade sa snažia skrátiť tempo jeho doháňania. V polnohospodárstve sú tieto šance najväčšie.

Snímky: CAF

Zverolekár Jan Żyłka a zootechnička Barbara Gnilková počas získavania zárodkov.

HELVÉTSKA SUPREMÁCIA

Vlaňajšie vynikajúce výsledky švajčiarskych zjazdárov spôsobili, že už na začiatku tohto ročného lyžiarskej sezóny odborníkovia zaujímali v podstate tri otázky: či reprezentanti Švajčiarska vyhrajú oba Svetové poháre, kolko medailí na majstrovstvách sveta v Crans-Montane „prepustia“ zjazdárom iných krajín a či Pirmin Zurbriggen zopakuje na tomto šampionáte výkony Toního Seilera a Jeana Claude Killyho, ktorí pred rokmi na ZOH v Cortina d'Ampezzo a Grenoble vybojovali po tri zlaté medaily. A hoci dnes, keď pišeme tieto riadky (polovica februára), je ešte ďaleko k ukončeniu zimnej sezóny, jednako možno už bez väčšej chyby odpovedať na všetky otázky.

Malo je v športe takých odvetví, v ktorých by jedna krajina tak výrazne dominovala, ako práve Švajčiarsko v zjazdovom lyžovaní. Tak v družstve žien, ako aj mužov, má táto krajina aspoň po niekoľko prvotriednych zjazdárov, ktorí môžu úspešne bojať o prvenstvo na každých pretekoch. Nečudo, že počas nedávnych MS v Crans-Montane vybojovali až 8 zlatých medailí z desiatich (spolu získali 14).

Najväčšou hviezdu tohto šampionátu bol bezpochyby Pirmin ZURBRIGGEN, dnes vari najväčšie a najlepšie lyžiar na svete, ktorý vybojoval 2 zlaté a 2 strieborné medaily. Mohol nie len vyrovnáť, ale aj prekonat výsledky Seilera a Killyho a získať dokonca 4 majstrovské tituly.

Veď ako sa iste mnohí pamäťajú, práve vo „svojich“ disciplinach — zjazde a kombinácii, v ktorých je najlepší, obsadil „len“ druhé miesto. A predsa dnes, keď lyžiarska technika pokročila tak ďaleko a stúpli rýchlosť, keď sa rozvinula úzka špecializácia, je oveľa ľahšie byť najlepším a vyhŕať vo všetkých zjazdových disciplinach ako v časoch Seilera a Killyho. Dokáže to len 24-ročný „dlhý Pirmin“, ako ho nazývajú, ktorý získava body dokonca v tak špecializovanej discipline ako slalom. Dnes s ním môže súperiť len taktiež veľmi všeobecný Luxemburčan Marc Girardelli, držiteľ zlatej a dvoch strieborných medailí z Crans-Montany, a zanedlho i Markus Wasmaier z NSR, tak isto zjazdár univerzálny.

Ešte presvedčivejšia je v zjazdovom lyžovaní supremacia švajčiarskych pretekárov, ktorým sa tento rok nikto nedokáže vyrovnáť. Stačí uviesť, že na šampionáte v Crans-Montane vyhrali všetky súťaže. Najvyrovnaniejsiu formu a veľkú všeobecnosť demonštrovali najmä 23-ročná Maria Walliserová, ktorá vyhrala zjazd a super-G a v obrovskom slalome bola tretia, ako aj 24-ročná Erika Hessová, ktorá získala majstrovské tituly v kombinácii a slalome.

Maria WALLISEROVÁ, hoci preteká už 7 rokov, doteraz nemala na šampionátoch šťastie. Vyhrala sice celý rad pretekov a vlni dokonca svetový pohár, ale na prvé medaily musela čakať

M. Walliserová (zľava) a M. Fuginová na stupni víťazov

až doteraz. Pripomeňme, že napr. na ZOH v Sarajeve (1984) prehrala v zjazde olympijské zlato so svojou krajanou Fuginovou o 0,05 sek. Naproti tomu Erika HESSOVÁ má už za sebou nejeden úspech. Medzi ďalším na majstrovstvách sveta 1982 vybojovala až tri zlaté medaily. Je bezpochyby najväčšie lyžiarou. Trikrát vyhrala na MS (1982, 1985, 1987) kombináciu a je aj víťazkou vo Svetovom Pohári. Keby sme mali hľadať jej nástupkyňu, tak popri Švajčiarkach môže sa ľoňa stať jedine 18-ročná Juhoslavka Mateja Svetová, ktorá v Crans-Montane získala striebornú a 2 bronzové medaily.

Kto tento rok vyhrá Svetový pohár? V súťaži žien — možno to

povedať už dnes po skončení majstrovstiev sveta — že prakticky jedinými kandidátkami sú Maria Walliserová a Vreni Schneiderová, ktoré majú tak veľký bodový náškok, že im už prvenstvo nesmie ujsť. Za nimi by mali byť ďalšie Švajčiarky a M. Svetová. Naproti tomu v súťaži mužov Strieborný glóbus získala akiste Pirmin Zurbriggen (prvýkrát ho vybojoval už v r. 1984) pred Markusem Wasmaierom z NSR. Ďalší už nemajú šance, v tom aj M. Girardelli, ktorý na začiatku sezóny utrpel zranenie a stratil príliš veľa bodov. Ale presné konečné poradie bude známe až koncom marca.

JAN KACVINSKÝ

Hviezdy svetovej estrády

BRYAN ADAMS

Je to známy kanadský spevák anglického pôvodu. Pochádza z Kingstone v kanadskej provincii Ontario a býva vo Vancouveri. Už ako malý chlapec začal hrávať v školských hudobných skupinách, najprv na bicích nástrojoch, potom na gitare. Nestal sa však nikdy veľkým gitaristom, zostal spevákom a na gitare sa sám sprevádzal.

Významným medzníkom v Bryanovom živote bol rok 1976, kedy sa zoznámil s hráčom na bicích Jimom Vallanceom, ktorý podobne ako Bryan veľmi chcel sklaňať piesne. A skutočne tak sa aj stalo. Začali písat, nadväzovali kontakty s inými hudobníkmi a so svojou tvorbou sa čoraz viac presadzovali. Medzi prvé úspechy patrila pieseň Let Me Take You Dancing, ktorá sa stala hitom. Zároveň spôsobila, že jedna z gramofónových firiem im vydala prvú samostatnú dlhohrajúcu platňu pod názvom Bryan Adams. Mala veľký úspech a bola rýchlo vypredaná. Firma tiež uhradila Adamsovi prvé turné.

V roku 1981 vyšla druhá Adamsova veľká platňa You Want It You Got It, no už ne-

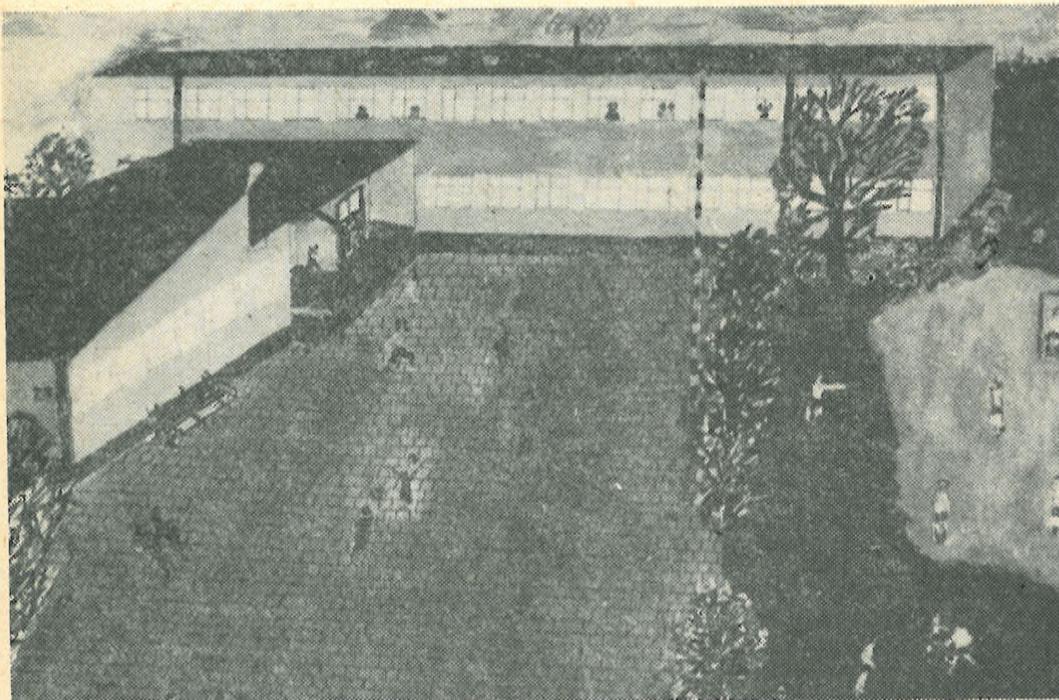
mala taký úspech, ako sa očakávalo. Totiž bolo na nej desať dobre pripravených piesni, z ktorých iba niektoré mali vysokú kvalitu. Týka sa to tak hudobnej, ako aj obsahovej stránky. Priemerné pesničky hovoriace o starostlach i radostiach mladých ľudí a o medziľudských vzťahoch.

Rok 1982 začal Adams dlhým uměleckým zájazdom, na ktorom zbiera skúsenosti pre svoju tretiu dlhohrajúcu platňu Cuts Like A Knife. Vyšla v januári 1983 a znamenala prelom v jeho tvorbe. Predala ju v niekoľko miliónovom náklade, za čo získala platinovú platňu a niekoľko špičkových umiestnení v medzinárodných zoznamoch najpopulárnejších skladieb. Nečudo, že za rok 1983 ho v Kanade uznali — udelením ceny Juno Award — za najlepšieho speváka roku.

Úspešný bol pre Adamsa aj rok 1984. Zložil pre film svoju prvu pieseň, uznávanú za jednu z najkrajších v jeho tvorbe. Zároveň sa zúčastnil obrovského turné až po Austráliu a Čínsky východ. Vystupoval zavše s viacerými slávnymi sólistami, medzi ďalšími súčasťou speváčkou Tina Turnerovou. Potom sa pustil do prípravy svojej

štvrtej dlhohrajúcej platňe, ktorá vyšla v novembri 1984. Podobne ako predošlá, rýchlo zmizla z predajní. Zaradil sa ľoňa, akiste na dlhšie, medzi špičku kanadskej populárnej hudby. (js)

Prestávka — maľba Jana Brzegového (VI. tr.) z Dolnej Zubrince — 2. miesto v staršej skupine

NAŠE ODMENY V SÚŤAŽI KRESIEB '86

MLADŠIA SKUPINA

1. DANA VAREŠAKOVÁ (10 r.), Horná Zubrica, škola č. 2 — hodinky
2. MARIUSZ PLAČAK (10 r.), Horná Zubrica, škola č. 1 — stolnotenisová súprava
3. JOZEF BIEL (1 tr.), Horná Zubrica, škola č. 1 — volejbalová lopta
4. KRIŠTOF VALEK (4. tr.), Veľká Lipnica, škola č. 4 — pleciak
- 5.—6. MATEJ RUTKOWSKI (6 r.); SABINA SZAFLARSKÁ (5 r.), Horná Zubrica, Materská škôlka č. 1 — obdržali hru Grand Prix
7. RICHARD KULAK (3. tr.), Horná Zubrica, škola č. 1 — badmintonová súprava
8. BARBORA BUDZOVÁ (3. tr.), Nižné Lapše — komplet kružidiel Skala
- 9.—12. DANA MŠALOVÁ (3. tr.), Horná Zubrica, škola č. 1; MONIKA KOTTOVÁ (4. tr.), Horná Zubrica, škola č. 2; BARBORA CZARNIAKOVÁ (3. tr.); DOROTA DZIURČAKOVÁ (2. tr.) Horná Zubriea, škola č. 1 — všetci obdržali peračníky
- 13.—15. MALGORZATA BARTKOWIAKOVÁ (1. tr.), Horná Zubrica, škola č. 1; ANNA NOVOBILSKÁ (2. tr.); MÁRIA KOVALČIKOVÁ, (2 tr.), Nižné Lapše — všetky obdržali skladáčky

PO UZÁVIERKE

V decembri m.r. redakčná porota uzavrela ďalší ročník súťaže kresieb pre školskú mládež tentoraz na tému Moja škola. Na záver tejto súťaže by sme sa chceli podeliť o niekoľko postrehom.

Už v minulých rokoch sme hovorili o tom, že nie všetky školy z Oravy a Spiša sa zúčastňujú našej súťaže. Pričiny sa nám zatiaľ nepodarilo odhaliť. Jedno je však nepochybne — neúčasť najviac ukrivdila žiakov. Samozrejme, každý účastník automaticky nevyhrá, ale takáto šanca vždy je. Domnievame sa tiež, že nie všetci budú spokojní s výsledkami súťaže, lebo každý by chcel, aby vydrali jeho žiaci. Musíme však otvorené povedať, že o ocenení nerohodovali žiadne vedľajšie záujmy, najďôležitejšia bola umelecká úroveň prác. Z našich výsledkov možno vysvetliť určité závery. V školách, kde sa dobре pracuje na hodinách výtvarnej výchovy, žiaci získavajú aj najviac odmen. Hoci to nie je pravidlo. Súťaže kresieb '86 sa zúčastnilo 305 žiakov z 13 obcí s celkovým počtom 366 prác. Odmenili sme 30 účastní-

STARŠIA SKUPINA

1. IZA KIEDZIUCHOVÁ (6. tr.), Jurgo — hodinky
2. JÁN BRZEGOVÝ (6. tr.), Dolná Zubrica — stolnotenisová súprava
3. MARTIN BRYJA (8. tr.), Krempachy — volejbalová lopta
4. RENATA PIRCHALOVÁ (5. tr.), Nižné Lapše — pleciak
- 5.—6. EWELENA BRZYZEKOVÁ (8. tr.); ZE NON PACIGA (8. tr.), Krempachy — obdržali hru Grand Prix
7. PETER VOJTAŠ (7. tr.), Jurgo — badmintonová súprava
8. ANETA OTREMBIAKOVÁ (5. tr.), Veľká Lipnica, škola č. 4 — komplet kružidiel Skala
- 9.—12. EDUARD BRZEZOWICKI (5. tr.), Horná Zubrica, škola č. 1; BOHUSLAVA HARKABUZOVÁ (8. tr.); BEATA KIERPIECOVÁ (8. tr.), Harkabuz; MIROSLAV KACZMARCZYK (6. tr.), Krempachy — malá lotéria
13. RENATA NOVAKOVÁ (6. tr.), Zelov — skladáčka
- 14.—15. MÁRIA GOMBOSOVÁ (8. tr.), Jurgo; ADAM MONIAK (12. r.), Horná Zubrica, škola č. 1 — obdržali šachy.

kov súťaže. Celkove však možno povedať, že posledná súťaž bola na nižšej umeleckej úrovni. Najlepšie a najpôsobivejšie, ako vždy, boli práce maľované pastelkami a vodovými farbami. Nie najlepšia je estetika prác. Iba niekoľko desiatok prác bolo obrubených páperovými rámcami (fartuchmi).

Tešíme sa však, že naša súťaž vošla do povedomia žiakov a ich učiteľov, o čom svedčí počet prác. Tentokrát sme dostali práce od najmladších účastníkov z materských škôl, ktoré boli veľmi sympatickým prejavom ich záujmu o našu súťaž. Už dnes pozývame všetkých záujemcov na novú kresliarsku súťaž, ktorú oznamíme v druhej polovici roka.

Veľká škoda, že v našom časopise nemôžeme ukázať všetky odmenené práce (z ohľadu na polygrafické možnosti — farba červená a modrá, hnedá buď pomarančová bude čierna) a tie, ktoré ukazujeme, strácajú v čiernobielej fotografii prinajmenšom 50 percent svojej hodnoty. Dúfame však, že si tie-to a predošlé práce budete môcť pozrieť na výstavkách, ktoré mienime zorganizovať v miestnych skupinách pri príležitosti 40. výročia Spoločnosti.

Mladým k jubileu KSSČaS

MILÉ DETI!

Pokračujeme v našom kvíze na tému našej Spoločnosti. Keď ste pozorne čítali predošlé stránky pre mladých, ľahko dnes odpovieť na našu otázku, ktorá znie, kde a kedy sa konal prvý celoštátny (zlučovací) zjazd Spoločnosti a kde sa nachádzalo do roku 1961 sídlo jej ústredného výboru. Odpovede posielajte na adresu našej redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme slovenské knihy.

JÁN VALO

JAR

Čo sa leskne v jarčekoch?
To sú slzy zimy.
Slnka nesiem za batoh
s kvetmi voňavými.

**NAŠA
FOTOHADANKA**

Naša snímka predstavuje známeho polského divadelného a filmového herca. Čitateľia si ho iste pamäťajú z takých filmov ako: Rodina Połanieckych, Línia, Barbara Radziwiłłová a najmä seriály — Do poslednej krví, Štyridsaťročný (Czterdziestolatek), Kariera Nikodema Dyzmu, ako aj Čierne obľaky (Czarne chmury). Napište nám jeho meno a pošlite do redakcie. Čakajú knižné odmeny.

* * *

V živote č. 1/87 sme uverejnili snímku Daniela Olbrychského. Knihy vyžrebovali: Z. Pospišil — Zelov, A. Hoffmanová — Belchatów, M. Pojedincová — Nedeca, S. Golonková — Jurgo, B. Klozyková — V. Lipnica, A. Pajkosová — Chyžné, K. Kovalčíková — Krempachy, M. Paciga a M. Kubasková — Kacvín, M. Stachuláková — Jablonov, J. Grobarčík — Oravka, A. Kolodejová — Nová Belá, J. Šoltýsová — Vyšné Lapše, H. Sarana — Čierna Hora, A. Hosaniaková — Podškale, J. Pleva — Fridman, H. Markovičová — Hodonín, J. a T. Glista — Čierna Hora.

KAROL KARMAN

Kytička mamičke

Znovu prišla krásna chvíľa,
ako chodí každý rok.
Zmenila sa na motýľa,
prileteľa cez oblok.

A s ňou kytku, malá, biela,
kytku prvých snieženok.
Zo srdiečka priala
ako predtým každý rok.

Buď nám, mamka, dlho zdravá,
za dverami je už jar.
Zazelenieva sa tráva
rozprestretá cez chotár.

V potôčiku voda žblnká
ako nežná pesnička.
Srdce sa mi chvie sia vlnka:
Blahoželám, mamička!

HEDA PRŮCHOVÁ

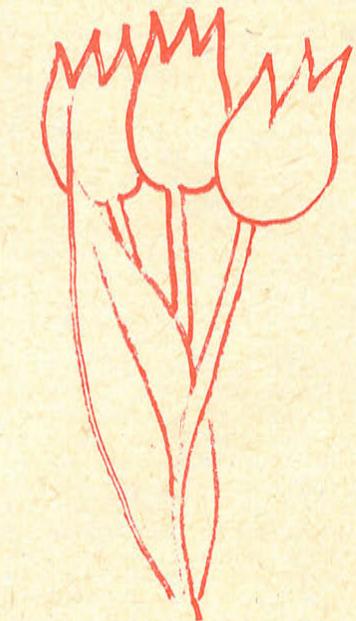
Březen v příslovích

V březnu vítr fouká z břízy,
poslední sníh z pole mizí.
Smíření nepřátelé,
jak březen a led.

Suchý březen, duben s deště
a máj s větry nesou štěstí,
plní pytle obilím
a sudy vínem.

Na Řehoře čáp přes moře,
lenoch sedlák, když neoře.
Na Řehoře
žába hubu otevře.

I když Josef světlo zháší
a kočičky v lese raší —
březen,
za kamna vlezem.

Z KLENOTNICE L'UDOVEJ HUDBY

Mierne *p.mf*

I - šlo dievča po vo - du, po vo - du, po vo - du,
cez tú pán-sku zá - hra - du, zá - hra - du, zá - hra - du.
I - šiel pán, roz - bil džbán, a - ha, i - hi, roz - bil džbán.
I - šiel pán, roz - bil džbán, a - ha, i - hi, roz - bil džbán.

ŠLO DIEVČA PO VODU

2. Dievča veľmi plakalo, plakalo, plakalo
a za džbánom želelo, želelo, želelo.
(:Keď si pán, zaplat džbán, aha ihi, zaplat džbán.:)
3. Neplač, dievča, neplač ty, neplač ty, neplač ty,
za džbán sa ti zaplatí, zaplatí, zaplatí.
(:Za ten džbán toliar dám, aha ihi, toliar dám.:)
4. Dievča toliar nebral, nebral, nebral,
len za džbánom želelo, želelo, želelo.
(:Keď si pán, zaplat džbán, aha ihi, zaplat džbán.:)

OLDŘICH SYROVÁTKA

Jak písmenko M uteklo

Na rohu křížovatky dvou ulic, z nichž jedna se jmenuje Dlouhá a druhá Široká, byla mlékárna. Nad ní byla umístěna veliká písmena: MLÉKÁRNA

Od časného rána sem chodili lidé pro mléko a pro housky slané i makové, pro loupáčky a pro chléb, pro máslo, pro sýry, pro syrečky, pro vajíčka, pro smetanu a pro jogurt. Chodily sem maminky, ale také kluci a děvčátka, děti, které maminkám pomáhají. Chodí sem Olda, Jirka, Honzík, Slávek, Riša, Aleš, Věra, Alenka, Dáša, Zdenka, Karlik, Miloš, Jarek a ani už nevím kdo ještě. Možná že vy to víte lépe.

A nad mlékárnou se dívají na křížovatku dvou ulic, Dlouhé a Široké, písmenka, a nejzvětšejší a nejneklidnější je písmenko M. Nejraději se díválo na semafory, v němž se rozříhalo barevná světýlka. Zelené, oranžové, červené — a to už také písmenko vědělo, co to znamená. Ani bych to nemusel říkat, protože vy to také jistě víte.

Cervená — stát, nepřecházet! Oranžová — pozor, připravte se! Zelená — klidně a bezpečně přejdeme!

Semafor svítí a je jako strom s jablíčky. Napřed je jablíčko zelené, a to ještě není zralé. Potom zvolna žloutne, zbarví se do oranžová a pak už pěkně červené.

Písmenko M se dívalo na křížovatku, kudy projížděla osobní i nákladní auta, tramvaje, motocykly, trolejbusy, vozy a kola a někdy tu zaburácel i traktor. Na chodníku pod písmenkem chodili lidé, ale písmenko je vlastně z výšky ani pořádně neznalo. Zdálo se mu, že pod sebou vidí procházející se jenom klobouky, rádiovky, barety, čepice, a z kluka ostřihaného na ježka písmenko vidělo jen ježka, jak se batolí na ulici. A když se objevil kluk ostřihaný dohola, zdálo se, že se pod písmenkem kutálí bělounký měč. Lidé spěchali, někdy některí ani nevyčkali, až se na semaforu rozřánila zelená. Přecházel ulici a to se už také zčistajasna objevil člen SNB. I když se usmíval, byla z toho vždycky pokuta.

To všechno písmenko M znalo, to všechno denně vidělo a už je to ani nezájimalo. Dívalo se do ulic, byla mu dlouhá chvíle, a když už ta chvíle byla nejdélší, písmenko si jednoho dne řeklo:

Co tady? Je to nuda k ukousání. Je nás tu osm písmenek, je nás tu dost. Jsem úplně zbytečný, co o jedno písmenko? Písmenko sem, písmenko tam. Půjdu se podívat do města. O jedno písmenko více nebo méně, co na tom záleží? Ještě tu zůstane písmenek dost. Nikdo nepozná, že tu nejsem.

POKRAČOVÁNÍ V PŘÍSTÍM ČÍSLE

KRÍŽOVKA

A	I	K	
Z	E	N	A

Vašou úlohou je odpovedať na otázku — kto má sviatok 8. marca. Odpověď najdete v krížovce po její vyplnení. Zvisle:

1. Fúzaté morské zviera.
2. Veľká plocha vody.
3. Príslušník dobrovoľnej organizácie.
4. Zenské meno.

Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme slovenské knihy.

Z DEJÍN AUTOMOBILOVEJ DOPRAVY

Vozidlo „La Rapide“ (Rýchla) Amadea Bolléca z roku 1881 dosahovala rýchlosť vyše 60 km/hod.

ZO SÍREHO SVETA

TAJOMNÉ VÝKLENKY. Francúzske ministerstvo zahraničných vecí sa spolu s egyptským ústavom pre starožitné pamiatky rozhodli zorganizovať novú expedíciu do vnútra slávnej Cheopsovej pyramídy, aby preskúmali tajomné výklenky nachádzajúce sa v chodbe. Chodba viedie veda hlavnej miestnosti, v ktorej sa nachádza sarkofág. Existenciu týchto výklenkov zistili dva francúzski architekti Gilles Dormion a Jean-Baptiste Goidin pomocou zvláštneho mikrografovyrobeného pre tento účel. Predpokladá sa, že v ukrytých výklenoch môžu byť drahé predmety, drahokamy a diela starožitného umenia, ktoré dali do hrobky spolu s kráľovskou múmiou. Žriedlom týchto domnieiek je podoba s hrobkou v Doline kráľov, v ktorej pochovali mladého egyptského vladára Tutanchamona. Objavil ju po ôsmich rokoch hľadania v r. 1922 anglický egyptológ Haward Carter a otvorili ju v r. 1923 v nepoškodenom stave. Našli v nej v maskovaných komorách a výklenoch, veľké množstvo vzácnych predmetov dennej potreby, prepychových umeleckých diel a výrobkov remesla; zlatý trón, podstenou dve veľké sochy v zlatých šatách, štyri pozlátené debyny, v nich sarkofág a v nich ďalšie tri do seba nalisované truhly, z ktorých posledná, z čistého zlatého plechu, obsahovala múmu vladára so zlatou portrétovou maskou tváre. Po prývrate mohli egyptológovia uvidieť a preštudovať plný obsah egyptskej kráľovskej hrobky.

Francúzski egyptológovia pravdepodobne počítajú s podobnými objavmi, keď podnikajú v poradí ďalšiu expedíciu do vnútra Cheopsovej pyramídy.

VÍŠ, ŽE...?

PTÁCI za svých jarních a podzimních poutí preleti často i několik tisíc kilometrov. Jejich zvyky zajímají nejen ornitology. Odborníci došli k názoru, že stehnovaví ptáci mají v organizme jakési astronomicko-biologické hodiny, ktoré jim spolehlivo ukažují smér letu. Mohli bychom je srovnati s letadly řízenými automatickým zařízením a nejlepšími navigátory. Podle pohybu slunce a hviezdi na nebi dovedou presne korigovať smér letu. Vypadá to tak, ako by dovedli dobre čísť z nebeské mapy.

V CELOM SVETE je už rozšírená metóda umelého počatia. Avšak iba v poslednom čase zaviedli do nej techniku zmrazovania. Prvou krajinou, v ktorej dosiahli plný úspech, bola Austrália (Melbourne). V poslednom čase vo Francúzsku prišli na svet dve deti, ktorých embryá umiestnili na niekoľko týždňov v teku tom dusíku pri teplote —196°C až potom ich umiestnili v lome matice. Zmrazenie prinieslo kladné výsledky. Sarah (3 kg) a Guillaume (4 kg) sú celé a zdravé. Okrem Francúzska a Austrálie zmrazovanie embryí uskutočnili ešte vo Veľkej Británii.

BRITSKÍ LEKÁRI tvrdia, že v krajinách, v ktorých sa pije veľa vína, zaznamenávajú menej infarktov. Ale namiesto toho rastie počet chorých s cirhózou pečene. Experti predpokladajú, že činitele obmedzujúce srdcové choroby sa nachádzajú v aromatických zlúčeninach vína. Istotne však takýmto činitelom nie je alkohol, lebo hoci pivo má trochu podobné vlastnosti ako víno, tak voda už nie.

TAKOVÝ JE ŽIVOT

PĚTAPADESÁTLETÁ JAPONKA Hana Yamabata, úplne ochrnutá, napsala knihu, ktorá má 280 stránok. Nazvala ju „Chci mluvit mrkáním okem“. Těžká nemoc svalů jí znemožnila pohyb i mluvení, ale díky přístroji, který sestrojil její lékař Akihisa Matsumoto z nemocnice v Sapporu, neztratila možnost dorozumívat se s okolím. Měla před sebou tabulkou s japonskými ideogramy, po níž se přesunovala snímač. V okamžiku, kdy snímač ukázal příslušný ideogram, Yamabata mrkla okem. Zařízení spojené s malým počítacem registruje mrknutí a zaznamená příslušný ideogram v paměti. Práce na knize trvala pět let.

MAJITEL KLUBU v anglickém meste Leeds nabízí zvláštnu službu ženatým mužům, kteří chtějí v klidu vypít sklenici whisky. Má telefon, v němž se jako doprovod hlasu manžela, kteří vysvětlují ženě, že se z významných příčin trochu zdrží, ozývá klapot psacích strojů, hlasy z nádraží nebo letiště.

JÍZ STO LET působi v jedné italské vesnici Klub škaredů. Před 100 lety tehdejší obecní rada zjistila, že 128 ošklivých děvčat z vesnice se neměly vdát a rozhodla se propagovat vady na kráse jako ctnost. Každoročně se dokonce pořádá svátek ošklivých. Klub má dnes téměř tři tisíce členů obého pohlaví z celé Itálie. Bývají uzavírána i zdařilá manželství. Symbolem klubu je staroitalský bůh Vulkán. Kultovní obřady vedla kaplanka.

LEN v štáte Kalifornia v USA je možný poštový rozvod. Manželia, ktorých zväzok trvá menej ako dva roky, nemajú deti ani väčší majetok, môžu sa písomne obrátiť na matričný úrad a automaticky dostanú dokument o rozvode po zaplatení malého poplatku v kolkoch.

VO VÝCHODNEJ štvrti Londýna Bow, žijú originálne čiernobiele dvojčičky: Kelly a Carly. Ich matkou je beloška Pat Smithová a otec Tony Smith je černoch. Oba dievčatká sú si celkom podobné okrem farby pokožky. Kelly je blondína s modrými očami a tmavou pleťou, zasa Carly je brunetka s čiernymi očami a takou istou pokožkou. Nemám také starosti ako iné mamičky dvojčiek — konštatovala paní

Smithová predstaviteľovi jedných londýnskych novín. Ihned ich rozpoznám.

Po „gazdovsky“ vyriešil otázku manželskej nevery sedliak z dedinky Prayagpur v indickom štáte Uttar Pradeš. Odovzdal totiž svoju sokovi manželku za byvola, ktorého potreboval do gazdovstva.

O manželke prezidenta USA Nancy Reaganovej bolo možné nedávno bez prehľadu povedať, že „pláva v kvetoch“. Počas krátkého prejavu jej manžela po koncerte slávneho klavirista Vladimíra Horowitza, Nancy Reaganová sa presunula so stoličkou príliš daleko a spadla z pôda do húšťavy kvetov, ktoré tam stáli ako dekorácia. Ronald Reagan jej prišiel na pomoc, ale pri tejto príležitosti povedal: Čosi také by si mala robíť iba v tom prípade, keď nikto netlieska.

Američanka Harriet Montgomeryová, skoro celkom slepá, došala po fažkej operácii dve správy: dobrú a zlú. Dobrá znala, že teraz bude vidieť skoro celkom normálne. A zlá správa, že stratila prácu v kiosku v budove istej inštitúcie. Táto práca bola totiž rezervovaná pre osobu telesne postihnutú. Aj tak je to pre mňa dobrá správa, konštatovala H. Montgomeryová.

Princezná Karolína z Monaca už nepotrebuje potvrdenie od psychológov, že počas manželstva s Filipom Junotom bola psychicky nezrelá. Vatikán s konečnou platnosťou ukončil vybavovanie prosby o zrušenie manželstva princeznej so záporným výsledkom. Pre cirkev totiž manželstvo naďalej trvá a je právoplatné.

V rámci uskutočňovanej novelizácie zákonov a nariadení anulovali vo Veľkej Británii predpis, vydaný ešte v 16. storočí kráľom Henrichom VIII. Tento zákon zakazoval vdovcom a rovdeným uzavierať manželstvo s bývalou svokrou. Teraz je to povolené a možno sa oženiť s bývalou svokrou.

MYŠLIENKY

5 × O ŽENÁCH

Ziarlivosť na minulosť ženy je vrcholom hlúposti. (V. Margueritte)

* * *

Štýradsafrčná žena urobí pre teba všetko, dvadsafrčná nič. (Balzac)

* * *

Skazená žena patrí k tomu druhu žien, ktorých muži nikdy nemajú dosť. (O. Wilde)

* * *

Zenu vždy viacej vzrušuje byť anjelom ako samicou. (L. Pirandello)

* * *

V plienkach nás učia hudba, škola nás učí Cicera, svet nás učí ohýbať sa, ale rozumu nás učí manželka. (Mikołaj Biernacki — Rodoč.)

RADÍME

Zemiaky okrem výbornej chuti majú aj iné cenné vlastnosti, ktoré možno využiť pre praktické účely. Tu je niekoľko príkladov:

Lesklé miesta na nohavičiach alebo sukni možno odstrániť tak, že na ne položíme čerstvo pretreté zemiaky a potom energicky vykefujeme, vysušíme, vyprášime a odstránieme stopy tvrdou kefou.

Zemiakové šupy s troškou popola z dreva odstraňujú do konca staršie stopy po ovocných liehových nápojoch a šťavách.

Staré olejové obrazy možno vyčistiť, keď ich jemne potrieime polovičkou čerstvo prekrojenej zemiaka.

Pribory z nehrdzavejúcej ocele vložené na 10 minút do vody, v ktorej sa varili zemiaky, budú vyzerat ako nové.

Zaváraniny v pohároch viazaných celofánovým, buď pergamutovým papierom sú viac vyštevené na pôsobenie plesne, ako zaváraniny hermeticky uzavorené v pohároch „twist“ alebo v patentných pohároch. Preto si ich treba pozorne všimť.

Ak vrstva plesne pokryje celý povrch zaváraniny a siaha do hlbky, najlepšie urobíme, ak obal pohára jednoducho vyhodíme, aby sme sa nevystavili nebezpečiu otravy škodlivými jedovatými látkami. Ale keď spozorujeme jednotlivé, dokonca najmenšie škvŕny plesne, najčastejšie špinavobiele alebo zelenkavé, musíme ich ihned odstrániť spolu s centimetrovou vrstvou zaváraniny. Zaváraninu potom dáme do kastróla, postavíme na malom ohni a za stáleho miešania prividejme do varu. Potom by sme ju mali variť aspoň 15 minút. Je pravdu, že to znižuje jej vitamínovú hodnotu, spôsobuje rozpadávanie sa ovocia, ale chráni pred skazením. Sklenené nádoby, viečka, gumičky a pružiny musíme dôkladne vydezinfikovať. Poháre varíme ok. 20 minút alebo necháme ok. 20 minút v mierne vyhriatej rúre. Gumičky musíme dôkladne umýť a pretrieť vatou namočenou v špirite. Viečka od twistov umyjeme a sparíme vriacou vodou. Potom do suchých, horúcich pohárov nakladáme zaváraninu „hned z hrnca“, ihned užavárame a skladujeme na chladnom mieste.

Ak bola zaváranina zabezpečená papierom, musíme ho vyhodiť, na povrch prevarenej zaváraniny položiť krúžok celofánového papiera namočeného do špiritu (môže byť aj salicylový) a zaviazať novým kúskom celofánového papiera, predtým spareného vriacou vodou.

Niekedy sa zaváranina začína kvasiť, čo vidíme po zmene obsahu. Obsah pohára dostáva penu, vidíme maličké mechúrky kysličníka uhličitého, možno vycítiť miernu vônu alkoholu. Zaváranina nie je vtedy zdraviu škodlivá ale musíme takým procesom predchádzať. Musíme pridať asi 3 lyžice cukru na pohár zaváraniny (cukor spotreboval proces kvasenia), prevaríť a zaváraninu preložiť do čerstvo dezinfikovaných pohárov.

Všetkým krajankám k sviatku žien veľa zdravia, radosť a životnej pohody želá.

ÚV KSSČaS
a redakcia Života

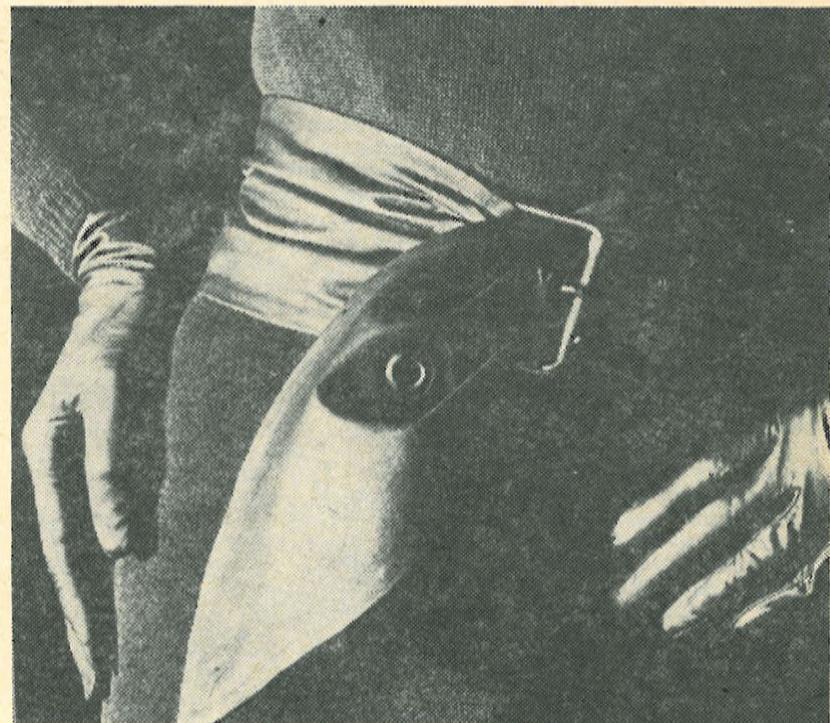
BIELO-ČIERNE SVETRE

Veľmi módnu novinkou sú bielo-čierne vzorky vo všetkom (v interiéroch bytov, nábytku a rôznych predmetoch). Preto vám ponúkame dva modely svetrov s bielo-čiernymi vzormi, ktoré si môžete upiesť samy. Sama koncepcia takto vzorkovaného svetra môže mať niečo úplne distingované buď šialené, niečo prekvapujúce alebo jednoduché, napr. vodorovné či zvislé pásiaky eikeaky (veľmi módné), kuracia nožička, štvorčeky a iné vypuklé vzory. Tieto vzorkované svetre môžete nosiť s nohavicami z bielo-čiernej kockovanej látky. K takýmto svetrom sa veľmi hodí aj čierna sukňa a nohavice. Nezabúdajme o doplnkoch — rukavičkách, kabulkach a šálach.

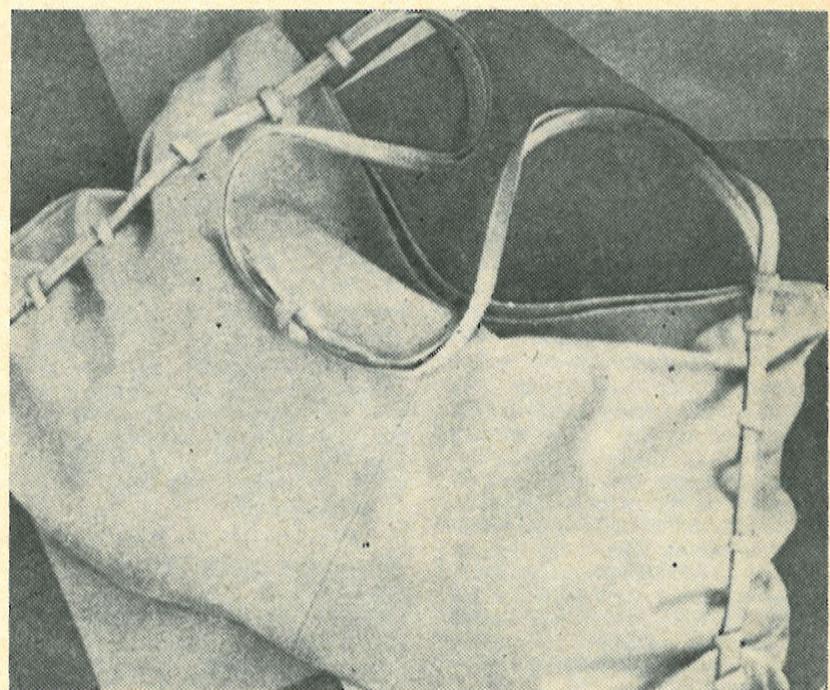
MÓDNE BARETKY

Sú praktické a pristanú deťom, dievčatám i zrelým ženám. Nosia sa rôzne druhy — baretky šité, kožené, pletené, háčkovane a filcové. Ak ste šikovné, vyčariťte z nich niečo pekné a originálne. Napr. na dolný okraj príšijete pásek kože alebo koženky a na boku ho ozdobite stuhou.

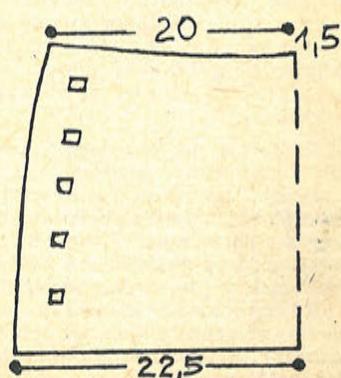
OPASOK

Z tenkej mäkkej koženky vystrihnite pás široký dvanásť až pätnásť centimetrov a dlhý podľa potreby. Na jednom konci vytvarujte pás do špice. Okraje zahnite a prešite strojom alebo prilepte lepidlom. Druhý koniec pásu prišite k spone a prebytočnú šírku nariaste. Samy alebo u obuvníka dajte na opasok vyrazit kovové dierky a máte pekný, módnny doplnok.

TAŠKA

Z koženky vystrihnite podľa nakreslenej schémy štyri časti, z ktorých dve a dve spolu v strede zošíte. Švík po oboch stranach prešite strojom. Potom ušite jeden a polcentimetrový pásek, nastrihajte z neho krátke časti a prišite ich na označené miesta. Ušite rovnakej veľkosti podšívku a prišite ju na horný okraj tašky. Okraj zahnite a prešite strojom. Ušite ešte dva stodvadsať centimetrov dlhé pásiaky, prevlečte ich cez pútku a spolu zviažte.

**LEKARZ
WĘTERYNARII**

ZALEGANIE PRZEDPORODOWE KRÓW

Jak sama nazwa wskazuje, chodzi tu o niezdolność dźwignięcia się samicy leżącej na kończynie tylnej, przy czym jej stan ogólny nie pozostawia nic do życzenia. Taka niemoc krowy cielnej może być wyrazem: ogólnego wyciecia i ostabienia, zatrucia właściwego w okresie ciąży, puchliny wodnej błon płodowych, zbyt dużego płodu lub ciąży mnogiej, porażenia zadu, złamań itd. Ta niemoc wstawania jest więc wspólnym objawem wielu chorób. W każdym przypadku zalegania przedporodowego musi przede wszystkim krowy ulegać temu schorzeniu, aczkolwick takie zaleganie zdarza się, choć rzadko, i u innych samic ciężarnych. Kwestia czy ilość porodów może mieć pewne znaczenie dla powstawania tej choroby zdarza się być rozstrzygnięta przecząco, bowiem zalega-

nie u krów dotyczy zwykle wieledek. Krowa dotknięta zaleganiem przedporodowym zwraca na siebie uwagę niezdolnością dźwignięcia się. Z reguły zdarza się to tuż przed porodem, rzadko tylko na kilka tygodni przed porodem. Krowa jest przy tym zupełnie przytomna, zwraca uwagę na otoczenie, ogląda się na każdego kto do niej podejdzie, a nawet jakby w przystępce chwilowego przestrachu i przybycia obcej osoby, stara się zerwać z ziemi. Próby te jednak kończą się tym, że w najlepszym razie wspiera się na przednich nogach, podczas gdy tył leży bezwładnie. Szybko jednak uspakają się zarzucając dalsze próby powstania, zaczyna jeść lub przeżuwać. Obserwując ją można niekiedy zauważać, że krowa leżąca, przerzuca się przez kończyny na stronę przeciwną, aby po pewnym czasie znów zmienić bok. Od czasu do czasu słyszy się przeciągle postękiwanie, z czym łączy się parcie i nasilone oddawanie kalu. Kał ten przy dłuższym zaleganiu może być zbitý i wówczas szczególnie trudny do wydalania, albo też jest płynny, zwłaszcza gdy celem usunięcia zatwardzenia, podano krowie środek czyszczący. Podobnie i narząd moczowo-płciowy nie wykazuje nic szczególnego, ale gdy zaleganie przeciąga się, to pod wpływem parć może dojść do wyparcia pochwy. Krowa porusza tylnymi nogami i reaguje na uklucie, lecz podniesiona do góry, nogi trzyma pod-

kurczone, bo o własnych siłach utrzymać się nie może. Przy dłuższym zaleganiu dochodzi do powikłań w formie odleżyn, które nie wróżą nic dobrego, gdyż od tej chwili krowa gwałtownie chudnie i jeśli weześniej nie przeszczęśliwi jej na rzeź, wnet ginie na ogólne zakażenie. Zaleganie przedporodowe może w rzadkich przypadkach przejść jeszcze przed ocieleniem się krowy, z reguły jednak — jeśli ma ustąpić, to ustępuje w kilka dni po porodzie. Poród jest więc tu punktem zwrotnym. Jeśli bowiem i po porodzie zaleganie trwa nadal, to los krowy jest przesądzony. Na ogół rokowanie jest złe, jeśli zaleganie pojawi się na miesiąc przed porodem, natomiast wątpliwe, gdy od chwili pojawienia się choroby do ocielenia upłygną dwa tygodnie. Im mniejszy okres czasu dzieli chwilę pierwszych objawów zalegania od porodu, tym korzystniejsze jest rokowanie. Z dalszych powikłań zalegania należy wymienić wzdecia, wypadnięcie pochwy i za wcześnie bóle porodowe. Leczyć zaleganie przedporodowe znaczy znaleźć przyczynę, a ponieważ określenie jej jest trudne, przeto leczenie jest także trudne i raczej objawowe. Aby krowa przy tak długim leżeniu jak najmniej ucierpiała, stanowisko jej musi być obficie ścielone. W tym samym celu przerzuca się krowę przez nogi dwa razy dziennie z boku na bok. Zamiast ściółki można zastosować 20 cm warstwę piasku,

który znakomicie zapobiega powstawaniu odleżyn. Ewentualne zatwardzenie zwalcza się lewatwami. Ważną rzeczą jest masaż zadu i kończyn, robiony raz dziennie przy pomocy wiechci słomy. Wszelkie próby dźwigania się krowy należy wspomagać poprzez dźwiganie jej tak od przodu jak i od tyłu. Nie należy natomiast podnosić krowy za ogon, gdyż można złamać kości krzyżową. Z karm należy wybierać najbardziej treścive i posiłne — poidla z otrąb pszennych lub żytnich, z mąki dobre siano lub świeże ścięta karma zielona. To, że chora krowa powinna mieć duży miejsca i powietrza, rozumie się samo przez się. Niekiedy zaleganie przedporodowe może być wynikiem ociążalnego i powolnego usposobienia krowy, które w czasie ciąży być może potęguje się do rozmiarów zalegania. Wówczas krowa ma zwykłe napędzanie a nawet na podnoszenie nie reaguje, lecz uparcie leży. Takie stany zdarzają się i pozorują typowe zaleganie. Aby więc, nie mieszać go z uporem i niechęcią samicy leżącej, dobrze jest uciec się do takiego środka jakim jest nalewanie wody do ucha, uklucie szpilką, przeciąganie nakrytego derką grzbietu gorącym żelazkiem, lub straszenie krowy. Oprerając się na doświadczeniu, że zaleganie przedporodowe u krów kończy się zwykle w kilka dni po porodzie, o ile wystąpi ono na 6–8 tygodni przed tymże porodem — należy go przyśpieszyć,

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

KAPUSTNICA. Rozpočet: 250 g zemiakov, 120 g kyslej kapusty, rasca, 2 dl kyslej smotany, 20 g hladkej muky, 1 žltok, 30 g masla, 1 lyžica mletej červenej papriky, klobása, prípadne údené mäso, soľ.

Surové zemiaky olúpeme, pokrájame na kocky, zalejeme vodou, pridáme soľ, rascu a varime. Keď sa zemiaky trocha povarili, pridáme kyslú kapustu pokrájanú na kolieska alebo údené mäso pokrájané na kocky a spolu uvaríme do mäkkia. Potom prilejeme kyslú smotanu zmiešanú s múkou, znova povaríme a na koniec primiešame mletú červenú papriku rozotretú s maslom a žltok vymiešaný v smotane alebo mlieku.

BRAVČOVÉ REBIERKA NA PAPRIKE. Rozpočet: 4 bravčové rebierka, soľ, 1 lyžička mletej červenej papriky, 30 g masti na pekanie, 20 g hladkej muky, 30 g masti, 40 g cibule, 2 dl kyslej smotany.

Rebierka na okrajoch narežeme, naklepeme, osolime, obalíme červenou paprikou a mukou a na rozpalenej masti z obidvoch strán prudko opečieme. Opražené rebierka dáme do väčšieho kastróla na mast, v ktorej sme opražili cibuľu pokrájanú nadrobno, zalejeme vriacou vodou a prikryté pomaly udušíme do mäkkia. Mäkké zalejeme smotanou rozšľaha-

nou s trochou muky a všetko ešte chvíľu povaríme. Rebierka urovnané na misu a polejeme precedenou štvavou.

Podávame s cestovinou, ryžou alebo so zemiakmi.

VAJCA ZAPEČENÉ S CHRENONOM. Rozpočet: 8 vajec, chren podľa chuti, soľ, 100 g masla.

Vajcia uvaríme na hniličku, olúpeme, rozpolíme, vložíme do ohňovzdornej misky alebo panvice vymastenej maslom, posypejme postrúhaným chrenom, polejeme maslom roztopeným do hneda a v dobre vyhriatej rúre rýchlo zapečieme.

RYBÍ FILÉ DUŠENÉ NA VÍNE. Rozpočet: 600 g zmrazeného rybího filé, větší cibule, 2 lžice másla, 4 lžice rajčatového protlaku, nebo kečupu, sůl, lžice hladké mouky, 4 lžice strouhaného křenu, 2 lžice citrónové šťavy, šálek bílého vína, voda na podlití.

Rybí filé necháme rozmrazit, nakrájíme je na osm dílků, osolíme, zakapeme citrónovou šťavou a poprášíme hladkou moukou. Cibuli nakrájíme na kroužky, vložíme na rozhrité máslo a necháme zesklcovat. Potom přidáme filé a po obou stranách je opečeme do złotego. Oheň musi byt mírný, aby cibule nezhnědla. Pak přidáme rajčatový protlak nebo kečup zreděný vínem, podle potřeby podlijeme vlažnou vodou a dusíme. Při podávání posypeme porce filé nastrouhaným křenem. Podáváme s vařenými brambory a poléváme prolišovanou šťavou.

OSLÁVENCOM

MRIEŽKOVANÝ KOLÁČ. Rozpočet: 160 g hladkej muky, 120 g masla, 80 g jemného kryštálového cukru, 250 g oreškov, vanilkový cukor, citrónová kôra, 1 žltok, 20 g masla a 20 g hrubej muky na vymästenie a vysypanie formy, 150 g ríbezľového lekvára.

Do muky pridáme cukor, postruhánu citrónovú kôru, zomleté orešky, vanilkový cukor, rozsekané maslo, žltok a rýchlo výpracujeme cesto, ktoré necháme v chlade stuhnut. Potom ho vývalkáme, vykrojíme podľa tortovej formy posúch, ktorý prenesieme do maslom vymästenej a mukou vysypanej formy a vidličkou na niekoľkých miestach popicháme. Po obvode spravíme z cesta okraj a spodok cesta na trieme ríbezľovým lekvárom. Nakoniec cez povrch koláča urobíme mriežky zo zvyšku cesta a v mierne vyhriatej rúre upečieme do ružova.

SALÁT

MRKVOVÝ SALÁT S HRAŠKEM A MAJONÉZOU. Rozpočet: 500 g mrkví, 200 g sterilovaného hrášku, 100 g majonézy, 1 dl smeta-

ny, sůl, citrónová šťava, lžička cukru.

Mrkev nastrouháme a vložíme do salátové mísy. Přidáme oka-paný sterilovaný hrášek. Majonézu smícháme se smetanou, osolíme, ochutnáme citrónovou šťavou a cukrem a dobře promícháme s připravenou zeleninou. Salát podáváme po vychlazení.

MLADÝM HOSPODÝŇKÁM

KORENÁRSKÉ DESATERO.

- Dokonalá znalosť jednotlivých druhov koření a bylin, jejich vlastností je základním předpokladem užití.
- Nepostradatelným pomocníkem jsou vytríbená chut a čich.
- Ke každému jídlu přísluší jedno hlavní koření pro ně charakteristické. Ostatní přísady jen doplňují a zjemňují.
- Je třeba si vypěstovat cit pro optimální množství. Platí zásada — raději méně než příliš mnoho.
- Nesmíme se obejít bez experimentu. Kuchařské mistrovství se neobejdje bez fantazie a bez pokusů.
- Pestrá škála kombinací dává netušené možnosti vtipknout každému jídlu osobitou lákavou chut a vůni podle vlastního vkusu.
- Dětská jídla kořeníme vždy zdrženlivěji.
- Výrazně aromatické koření přidáváme do polévek nedrcené,

czyli przeprowadzić sztucznie. Zabieg taki u krów nastręcza dużo trudności a nie zawsze przechodzi bez niepożądanych i bardzo niebezpiecznych dla życia matki powikłań. U krowy przeprowadzenie sztucznego porodu — przedwczesnego — pociąga za sobą zatrzymanie lożyska i prowadzi często do ogólnego zakażenia kończącego się śmiercią matki. Tak więc sztuczny przedwczesny poród jest praktycznie bezcelowy. Dla krowy, u której pojawiło się zaledwanie przedporodowe wskutek marnego żywienia, najlepszym środkiem jest odpowiednia racja dobrego owsa. Zaledwanie przedporodowe u krów może też pozornie wystąpić w wypadkach gdzie stoiska są zbyt wąskie, małe ciasne tak, że gdy krowa się położy, to powstać może tylko z największą trudnością. W stadiach daleko posuniętej ciąży nawet i największe wysiłki ze strony krowy, aby się dźwignąć pozostają bezwocne. Celem wzmacniania krowy, zwłaszcza jeśli się podejrza, że niemoc dźwignięcia się u niej pozostaje na tle lamikostu, dobrze jest podawać wapno, które przepisze lekarz. Niektórzy uważają zaledwanie tuż przed porodem za nietypową formę porażenia i dla tego polecają wtłaczanie powietrza do wymienia. Ale ponieważ w 90% przypadków przyczyny są niezbyt jasne, taka forma leczenia jest co najmniej wątpliwa.

H. MĄCZKA

celku, a przed podáváním je z pokrnu odstraníme.

9. Kořenovou zeleninu vkládáme do vrouci polévkы asi 40 minut před dokončením, aby nevznikly zbytečné ztráty těkavých aromatických látek.

10. Čerstvé bylinky trháme pro potřebu kuchyně nejlépe ráno, kdy jsou nejaramatičtější.

ŠETŘÍME V KUCHYNI

KARBANÁTKY Z TAVENÉHO SÝRA. Rozpočet: 250 g taveného sýra, sůl, 3 vejce, 50 ml mléka, potrželka nebo paštika, 50 g jemné strouhanky, 120 g tuku na smažení.

Tavený sýr nastrouháme na hrubším struhadle, přidáme podle chuti sůl, celá vejce, mléko, jemně nakrájenou potrželku nebo paštiku a vše dobře promícháme. Strouhanky přidáme jen tolik, abychom dostali dobré zpracovatelné těsto, z kterého tvoříme malé karbanátky. Smažíme je na rozhřátém tuku po obou stranách dočervena. Podáváme teplé na krajíčku chleba pomazaném horčicí a sypané jemně nakrájenou cibulkou.

ODPOVEĎ:

ČÍSLA: 8, 7, 3, 2, — 2, 4, 9, 5, — 5, 6, 1, 8.

DZIERŻAWA

Dzierżawa wykonywana jest na podstawie umowy zawartej między wydzierżawiającym a dzierżawcą. Wydzierżawiający zobowiązuje się wydać dzierżawcy rzecz do użytkowania i pobierania z niej pożytków przez czas oznaczony lub nieoznaczony w umowie, a dzierżawca zobowiązuje się płacić wydzierżawiającemu umówiony czynsz.

Zagadnienia dotyczące dzierżawy regulują postanowienia kodeksu cywilnego. Zapoznamy dziś naszych czytelników z podstawową problematyką wiążącą się z tą umową.

JAKIE CECHY CHARAKTERYSTYCZNE POSIADA UMOWA DZIERŻAWY?

Pierwszą z tych cech jest ta, że oddający rzecz w dzierżawę przenosi na dzierżawcę prawo do pobierania pożytków, jakie ta rzecz może przynieść, a zatem, można wydzierżawić tylko taką rzeczkę, która ze swojej natury lub przeznaczenia przynosi pożytki. Drugą cechą jest możliwość oznaczenia czynszu nie tylko w pieniędzach, lecz także w świadczeniach innego rodzaju lub w ulamkowej części pożytków z rzeczy wydzierżawionej.

CZYN SZ DZIERŻAWNY

Czynsz ten, obok możliwości ustalenia jego wysokości w pieniędzach może być również ustalony w świadczeniach innego rodzaju. Świadczenie takie zachodzić będzie na przykład w przypadku wydzierżawienia gruntu pod warunkiem obsiewania i zbierania plonów przez dzierżawcę własnymi środkami z innych gruntów należących do wydzierżawiającego. Wykonanie określonej pracy własnym sprzętem dzierżawcy na innych gruntach wydzierżawiającego stanowi w tym przypadku zapłatę umówionego czynszu.

Wysokość czynszu może być również określona częściowo w pieniędzach, a częściowo w świadczeniach innego rodzaju. Świadczenie czynszowe można także ustalić w postaci równowartości części pożytków z rzeczy wydzierżawionej. Strony zawierające umowę dzierżawy fermę kurzej mogą na przykład zastrecz czynsz w wysokości równowartości 1/10 ilości jaj wyprodukowanych w ciągu miesiąca. W razie ustalenia w umowie czynszu w ulamku części pożytków, które ma uzyskać dzierżawca — realizacja umowy jest przynajmniej

częściowo losowa, zarówno dla dzierżawcy jak i wydzierżawiającego (w przytoczonym przykładzie niepewna jest ilość wyprodukowanych miesięcznie jaj). Oprócz zapłaty czynszu dzierżawca może zobowiązać się do uiszczenia podatków i innych ciężarów związanych z przedmiotem dzierżawy, a także kosztów ubezpieczenia.

NA JAKI CZAS MOŻE BYĆ ZAWARTA UMOWA DZIERŻAWY?

Umowa może być zawarta na czas określony lub nieokreślony. Reguła jest zawieranie umów dzierżawy na okres nie dłuższy niż 10 lat. Jeżeli umowa została zawarta na czas dłuższy niż 10 lat, to po ich upływie umowę taką poczyna się za zawartą na trzy lata. Jeżeli na rok przed upływem trzyletniego okresu umowa nie została wypowiedziana, przedłuża się ona automatycznie na dalsze okresy trzyletnie. W wypadku dzierżawy nieruchomości rolnej, jeżeli umowa była zawarta na okres dłuższy niż trzy lata, lub trwała faktycznie przez okres co najmniej 10 lat — dzierżawcy przysługuje ustawowe prawo pierwokupu w razie gdyby nieruchomości ta była sprzedawana.

FORMA ZAWARCIA DZIERŻAWY

Umowę dzierżawy można zawrzeć w dowolnej formie (pisemnej lub ustnej), a fakt zawarcia takiej umowy może być stwierdzony wszelkimi dowodami. Wyjątek od tej zasady zachodzi wówczas, gdy wartość prawa dzierżawy przekracza 10 tys. zł. — w takim wypadku umowa dzierżawy powinna być stwierdzona pismem.

WYKONANIE PRAWA DZIERŻAWY

Uprawnienie dzierżawcy do używania rzeczy i pobierania z niej pożytków obejmuje również prawo do wytwarzania pożytków, w sposób zgodny z wymaganiami prawidłowej gospodarki i nie wpływając na zmianę przeznaczenia rzeczy wydzierżawionej. Dzierżawca gruntów rolnych uprawniony jest zatem do ich obsiewania i zbierania plonów, a przy dzierżawie sadów i ogrodów, jeżeli umowa tego nie zabrania, ma prawo zakładania i utrzymywania inspektorów i cieplarni.

Dzierżawca powinien wykonywać swoje prawo zgodnie z wymaganiami prawidłowej gospodarki i nie może zmieniać przeznaczenia przedmiotu dzierżawy bez zgody wydzierżawiającego. Wykonywanie prawa dzierżawy zgodnie z wymaganiami prawidłowej gospodarki jest w każdym konkretnym przypadku zależna od przedmiotu dzierżawy i rodzaju pożytków. W przypadkach spornych, z reguły, decydującą jest opinia biegłych.

Dzierżawca zobowiązany jest wrócić rzecz wydzierżawioną w stanie niepogorszonym lecz, nie ponosi odpowiedzialności za zużycie rzeczy będącej wynikiem prawidłowego użytkowania. Gdyby spo-

sób korzystania z rzeczy wydzierżawionej naruszały wymagania prawidłowej gospodarki (stosowanie nieracjonalnych zasad gospodarowania, niewłaściwe wykorzystanie itp.), wydzierżawiającemu przysługuje roszczenie o naprawienie szkody, a także może wypowiedzieć umowę dzierżawy ze skutkiem natychmiastowym. Również zmiana, bez zgody wydzierżawiającego, sposobu zagospodarowania przedmiotu dzierżawy, prowadząca do zmiany jego przeznaczenia, uprawnia wydzierżawiającego do udzielenia dzierżawcy upomnienia, a gdy okaże się ono bezskuteczne — do wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym. Jeżeli dzierżawca zaniedbuje rzecz wydzierżawioną do tego stopnia, że narażona jest ona na utratę lub uszkodzenie, upomnienie nie jest konieczne.

Dzierżawca realizuje prawo dzierżawy osobiste. Bez zgody wydzierżawiającego nie może oddać przedmiotu dzierżawy osobie trzeciej do bezpłatnego użytkowania ani go oddać bezpłatnie. Gdyby nie zastosował się do tego wymogu — wydzierżawiający może wypowiedzieć dzierżawę bez zachowania terminów wypowiedzenia.

Dzierżawca ma obowiązek dokonywania napraw niezbędnych do zachowania rzeczy wydzierżawionej w stanie nie pogorszonym.

PŁATNOŚĆ CZYNSZU

Jeżeli postanowienia umowy dzierżawy nie regulują sprawy płatności czynszu inaczej — czynsz dzierżawny płatony jest z dołu, ponieważ dzierżawca uzyskuje fundusze na czynsz przed wszystkim z przychodów osiągniętych z rzeczy dzierżawionej.

W przypadku, gdyby wskutek okoliczności, za które dzierżawca nie ponosi odpowiedzialności i nie dotyczą jego osoby (np. klęska żywiołowa), osiągnął on przychód z przedmiotu dzierżawy w stopniu znacznie ograniczonym — może żądać obniżenia czynszu przypadającego na dany okres gospodarczy.

Przy ocenie, czy istotne przychód uległ znacznemu zmniejszeniu należy uwzględnić okoliczności, które mogą wpływać na wyrównanie normalnych dochodów z dzierżawy np. odszkodowanie w PZU z tytułu ubezpieczenia od zdarzenia, które spowodowało obniżenie dochodu.

W przypadku, gdy dzierżawca zwiększa z zapłatą czynszu co najmniej za dwa pełne okresy płatności, a gdy czynsz jest płatny rocznie, jeżeli nie dokona zapłaty po upływie dodatkowych trzech miesięcy — wydzierżawiający może wypowiedzieć umowę dzierżawcy bez zachowania terminu wypowiedzenia. Powinien jednak uprzedzić o tym dzierżawcę, udzielając mu dodatkowego trzymiesięcznego terminu do zapłaty zaledwiego czynszu.

CD W NAST. NUMERZE
WIESŁAWA MOLITORIS

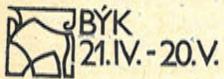
HVĚZDY O NÁS

BERAN

21.III.-20.IV.

V tvůrce práci rozvíjíš činnost vzdálenou rutině. Může to přinést úspěch, budeš-li se vyhýbat rozhodnutím pod vlivem náhlého impulu. Potkáš někoho, kdo na první pohled vzbudí tvůj zájem a sympatii; chceš-li však, aby se vaše známost přiznivě rozvíjela, nevnučuj se a jednej taktně. Do ma tě čekají finanční nesnázky, ale vyřeší je neočekávané peníze — výhra, premie.

BÝK

21.IV.-20.V.

Nezvelici věci, které se oděravají ve tvém nejbližším okolí. To, co se děje, má mnoho dobrých stránek. Využij své znalosti a zkušenosti, můžeš díky tomu předhonit své soupeře na cestě za úspěchem. Nezapomeň však pro práci na své nejbližší. Rodinné ovdovuši také potřebuje teplo, srdečnost a péci.

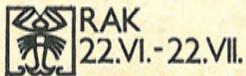

BLÍŽENCI

21.V.-21.VI.

Čeká tě důležité rozhodnutí, které se netýká pouze tebe, ale ty žiješ v oblacích a neprojevuješ žádný zájem. Probuď se, nebo toho budeš trpce litovat. Co zanedbáš dnes, zítra už nedohoniš. A máš příležitost vyzkoušet vlast-

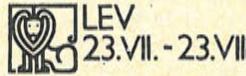
ní sily a schopnosti a ukázat svému okolí, co dovedeš.

RAK

22.VI.-22.VII.

Ocitneš se v situaci, v níž budeš v první chvíli bezradný; naštěstí to nebude trvat dlouho a najdeš dobré řešení, které ti pomůže nejen v odborné kariéře, ale i ve finančních otázkách. Dostaneš místo, na které už dlouho čekáš, ale musíš projevit velkou iniciativu a pracovitost, abys dokázal, že jsi schopen ho zastávat.

LEV

23.VII.-23.VIII.

V práci přijdou nové plány, změny a úkoly. Čeká tě mnoho pracovních i společenských setkání; nevyhýbej se jim, mohou být užitečná a pomohou ti splnit tvé naděje a očekávání. Dostaneš neočekávanou zprávu o osudech někoho blízkého, která ti způsobí velké starosti.

PANNA

24.VIII.-23.IX.

Čeká tě rušný měsíc, plný neočekávaných událostí a situací. Většinou však budou příznivé,

takže si nemusíš předem dělat starosti. Zejména jedna z nich, dost osobní, ti přinese mnoho dobrého. Po všech těch zážitcích budeš unavený a vyčerpaný, dobré by ti udělala krátká dovolená.

trápi tě žárlivost. Přestaň poslouchat klípky tak zvaných „oddaných přátel“ a podívej se na situaci střízlivě. Možná že se ukáže, že nemáš žádné důvody k žárlivosti?

KOZOROŽEC

22.XII.-20.I.

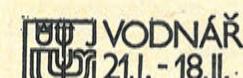
V práci dostaneš nové úkoly a navážeš nové známosti. Tvoje práce vyvolá uznání a obdiv a přinese ti značný finanční prospech. Doma nepůjde všechno tak hladce. Něčí neočekávaná cesta vyvolá v rodině neklid a spor, zejména členové rodiny budou mít různé výhrady, částečně odůvodněné. Zachovej klid a všechno se samo upraví.

ŠTÍR

24.X.-22.XI.

Záležitost, kterou se v poslední době zabýváš, se protahuje a komplikuje. Začínáš ztrácat trpělivost, ale snad by stalo za to ještě trochu počkat a nepřerušovat navázané známosti a styky. Koncem měsíce může dojít k určitým změnám a objeví se dobré perspektivy. Vyslechni dobrou radu osobě, která je ti příznivě nakloněna.

VODNÁŘ

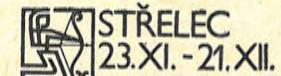
21.I.-18.II.

Rozmanité pracovní a společenské povinnosti budou vyžadovat nejvyšší úsilí. V té situaci se změní tvoje osobní plány. Tvůj partner s tím nebude spokojen, dojde mezi vámi k nedorozumění a ochlazení. Snaž se mu všechno vysvětlit a najít si alespoň chvíli volného času, který bys mu mohl celé věnovat.

RYBY

19.II.-20.III.

STŘELEC

23.XI.-21.XII.

Bude to těžký a vyčerpávající měsíc. Nabral sis více práce a povinnosti, než můžeš zvládhnout. Přiznej se k tomu a popros spolupracovníky o pomoc. Ani psychicky se necítíš příliš dobře,

kolem tebe se rozvíjejí vášničky spory. Snažíš se zůstat mimo a udržet si nezávislost, ale na delší dobu se ti to nepodaří. Před definitivním rozhodnutím si dobře rozmysli všechna pro i proti. Obě strany si tě váží. Tvoje objektivní minení může přispět k dosažení kompromisu.

NÁŠ TEST

Akú máte pleť?

Každá pokožka je iná: suchá, mastná alebo zmiešaná. Určitými zásahmi však možno jej stav upravit, případně úplne změnit. Skuste si spolu s nami test, který sme prebrali z bratislavského Života. Dozviete sa, aký typ pokožky máte a ako si ju máte ošetrovať.

I.
Koža sa vám mierne ligoce...
Vaša pokožka má veľké póry...
Vaša pleť má hrubú štruktúru...
Má sklon k vyrážkam...
Kde-to sa tvoria jemné vrásky...

II.
Vaša pokožka vyzerá tenká a jemná...
Má malé póry...
Má sklon k tvorbe lišajov...
Má sklon k tvorbe vrások okolo úst a očí...
Je napnutá v chlade, vetre a vlnku...

III.
Na koži sa tvoria šupinky...
Vaša pleť má veľmi jemné póry...
Tahko sa opáli, prípadne spália...

Má sklon k rozšíreným žilkám...
Je citlivá na chlad a vítor...

IV.

Vaša pleť sa začne rychlo lesknúť na čele a brade...
Brada, nos a čelo majú veľké póry...
Máte znečistenú pleť na nose a okolo brady...
Vaša pleť je suchá na lícach a okolo očí...
Nereaguje citlivě na vítor a nečas...
Svoj typ pokožky určite tak, že každú otázkou, ktorá sa týka vašej pleti, označíte križíkom. Vaša pleť patrí do skupiny, v ktorej budete mať najviac križíkov.

ODPOVEDE NA TEST

I. — mastná pleť

● Pleť silne neodmastňujte (napríklad liehom), lebo takýto postup podnecuje tukové žľazy k väčšej produkcií tuku.

● Čistite si pleť 2 × denne pleťovou vodou s obsahom alkoholu ● Na ochranu a pestovanie pokožky potrebujete krémy s vlhčiacim efektom (hydračné krémy) ● Aj

mastnú pleť musíte chrániť pred slnkom krémom na opaľovanie. Vy však používajte radšej krém, ktorý nie je priveľmi mastný.

II. — suchá pleť

● Vaša pleť potrebuje tuk a vlhkosť, aby sa normalizovala ● Ráno používajte vlhčiacce, ale zároveň aj mastičace preparáty (výživný hydračný krém) ● Neumývajte sa mydlom, čistite si pleť radšej čistiacim olejom alebo krémom. Slnko a napríklad aj saunu užívajte striedavo, vysušujú pokožku.

III. — citlivá pokožka

● Vyhýbajte sa všetkému, čo by mohlo dráždiť vašu pokožku ● Používajte len jemné prípravky a nealkoholické čistiace vody ● Chráňte si pleť pred chladným a horúcim vzduchom ● Na slnku používajte krémy s ochranným filtrom ● Ked si kúpite nový, neoverený krém alebo iný kozmetický prípravok, najprv ho vyskúšajte, ako ho vaša pokožka znáša — natrite si krém v ohybe ruky a nechajte pôsobiť cez noc ● Používajte kozmetické prípravky bez parfémov.

IV. — zmiešaná pleť

● Vaša pleť potrebuje dvojakú starostlivosť ● Vlhčiacce krémy, ale nie mastné, na čele, nos a bradu ● Láhké mastné, výživné krémy na líca, hrdlo, dekolt a okolo očí ● Raz do týždňa potrebujete vysušujúcu pleťovú masku pre zvlášť mastné partie na čele, nose a bradu.

MILAN LECHAN

POVRÁVKY, ÚSLOVIA, PRANOSTIKY

- S chybami začíname.
- S mankom končime.
- Mladý zohreje sa aj na fáde.
- Ale musí byť s whisky.
- Ženu vlastná huba často bije.
- Nemusí muž.
- Iba smrť zadarmo.
- Pohreb za peniaze.

- Včera mi nás Karolko dal nezodpovedateľnú otázku, — hovorí pán Kmín manželke.
- Akú?
- Prečo som si ľa zobraľ...

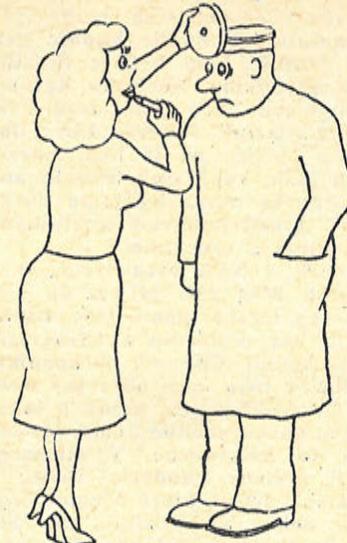
* * *

Otec hovorí synovi:

- Tak keď už máš tých osemnásť, môžeš si jednu-dve cigarety zapaliť.
- Oco, ved' ja už tri roky nefajím!

* * *

- Pri svojej štvrtej žene som mal štastnú ruku, — chváli sa spisovateľ. — V manželstve s ňou som dostał nárazy na šest detektívok...

- Starý, bol tu niekto?
- Len poštár.
- Niečo pre mňa?
- Nie, nič. Je tučný, plešatý a ženatý...

* * *

- Našu Moniku požiadali naraz dvaja páni o ruku. Pán Veselý a pán Zelený.
- A na koho sa usmialo šťastie?
- Na pána Veselého. Monika si zobraľa pána Zeleného.

- Ale mami, kedysi si vychovala osem detí, a teraz si neporadíš s dvomi?

MENO VEŠTÍ

JACEK — najčastejšie pochádza z vojenskej rodiny budúcej strednej inteligencie. Máva staršiu sestru alebo mladšieho brata. Od detstva robi rodičom starosti a zle sa učí. Je vysoký, štíhly, s rovnými blond vlasmi. Jackova výuka sa najčastejšie končí na strednej škole. Má veľké ambicie a široké životné plány, ktoré niekedy uskutočňuje, ale dosť zriedkavo. Je teda spokojný s tým, čo sa mu podari v živote dosiahnuť hoci vždy vyniká medzi jemu podobnými ľuďmi svojim taktom, vrodenou kultúrou a schopnosťou spolunažívania s inými ľuďmi. Býva z neho dobrý elektrikár, predavač, majster vo fabrike. Nemá šťastie v lásku, ženy ho považujú za rezervu, keď hľadajú stáleho partnera. Žení sa neskoro a to rozhoduje, že máva spravidla iba jedno dieťa. Ako otec a manžel je starostlivý, podnikavý a zodpovedný. Vo veku okolo 35 rokov máva už prostriedky na auto, domček a nábytok. Ľudia mu závidia hmotné majetky, ale nikto nevie, akou námahou ich Jacek dosiahol. Doma ho nechápe otec a rozmaznáva chorlavá matka. Naučil sa teda vyhýbať a hľadať priateľstvo mimo nej. Máva jedného priateľa, ktorý pre neho znamená viac ako brat a rodina. Jacek sa dožíva neskorej staroby s pocitom nesplnených nádejí a príležitostí, ktoré mu poskytoval život.

TADMÍR

SNÁŘ

Věříte snům? Ne? Ani my nevěříme, ale co to škodí podívat se občas do snáře. Je to přece jen zábava, a co když se vám dobrý sen vyplní? Tedy, zdálo se vám o:

Mléku: mléko nésti — obdržíš mnoho peněz; kupiti — radost; pít — jsi šetrný; rozlití — škoda z přenáhlení; přetéci viděti — máš nepřátele.

Mláčení obilí — velké obchodní úspěchy; prázdné slámy — mnoho námahy, málo úspěchů.

Mouchách: mouchy chytati — vlastní vinou upadneš do bidy; nalézti je v jidle — nebezpečí, úděs; být nimi obtěžován — nepřátelství; zabití je — vyhneš se nepříjemnostem.

Náhrdelníku — štěstí, spokojenosť, příjemné požitky.

Natíráni na bílo — utřpiš těžkou ztrátu; na černo — ztratíš přítelnebo přítelkyni; na zeleno — dobré naděje; na červeno — obdržíš pozvání; na modro — dobromyslnost a veselost; na žluto — máš důvod k žárlivosti.

Noži: nalézti ho — uvažuj o svých slovech; kupiti — přijdeš lehko k majetku; s ním krájeti — zjistíš nějakou výhodu; vyřezávati — jsi nestálý; rezavém — ztráta; brousit ho — budeš se hádat; dárem obdržetí — budeš povzán ke stolu.

Noze zlomené — ponížené povolání; opuchlé — škody a ztráty; poraněné — neštěstí; dřevěné — budeš podveden; nastavené — překážky.

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO KULTURALNY
00-372 WARSZAWA, UL. FOKSAL 13.
TEL. 26-44-49 (red. nacz.), 26-04-55, 26-42-57

ORGAN TOWARZYSTWA SPOŁECZNO-KULTURALNEGO
CZECHÓW I SLOWAKÓW W POLSCE, adres ZG TSKCIS
31-504 Kraków, ul. Zygmunta Augusta 7/3-4, tel. 22-12-92.

ODZNACZONY: Złotym Medalem ze Wstęgą Czechosłowackiego Instytutu Kontaktów Międzynarodowych, Medalem Macierzy Słowackiej Za Zasługi dla Rozwoju Literatury Słowackiej, Złota Odznaką Za Zasługi dla Ziemi Krakowskiej, Medalem Za Zasługi dla TKCIS.

REDAKCJA: Adam Chalupec (redaktor naczelny), Areta Fedak (opracowanie graficzne), Anna Krištofeková, Mieczysław Pożarski (redaktor techniczny), Eva Rudnicka (tłumacz), Alzbeta Stojowska (tłumacz), Dominik Surma, Ján Spernoga (sekretarz redakcji).

WYDAWCA: Wydawnictwo Współczesne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-490 Warszawa, ul. Wiejska 12, tel. 28-24-11.

SPOŁECZNE KOLEGIA REDAKCYJNE: Augustin Andrašák, Zofia Bogaćkówna, Józef Congva, Ján Halač, František Harkabuz, Zofia Chalupkowa, Bronislav Knapčík, Eugen Kott, Eugen Miśnec, Lídia Mšalová.

WARUNKI PRENUMERATY: Prenumeratę na kraj przyjmują Oddziały RSW „Prasa-Książka-Ruch”, oraz urzędy pocztowe i doręczyciele w terminach: do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do dnia 10 czerwca na II półrocze roku bieżącego.

Cena prenumeraty: kwartalnie 30 zł, rocznie 120 zł. Instytucje i zakłady pracy opłacają prenumeratę w miejscowościach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch” lub — w miejscowościach, gdzie Oddziałów nie ma — w urzędach pocztowych. Czytelnicy indywidualni opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i (na wsi) u doręczycieli.

Prenumerate ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch” Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw, ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata z wysyłką za granicę jest droższa o 50% dla zleceniodawców indywidualnych i o 100% dla instytucji.

DRUK: Prasowe Zakłady Graficzne RSW „Prasa-Książka-Ruch”, 00-375 Warszawa, ul. Smolna 10. Zam. 81.

Nie zamówionych tekstów, fotografii i rysunków Redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów.

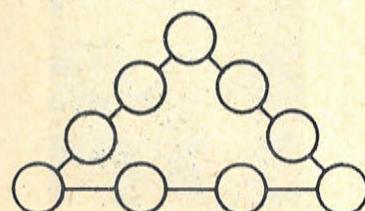
Numer oddano do składu 3.01.1987, podpisano do druku 19.03.1987.

DOKÁŽEŠ TO?

CÍSLA

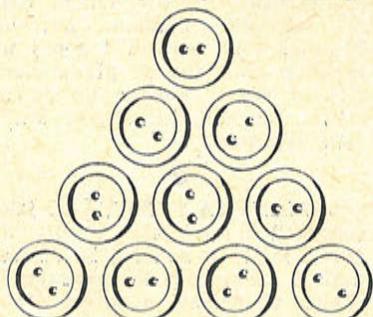
Do krúžkov vpište čísla 1—9 tak, aby ste dosiahli v každej z troch spojnic súčet 20!

(Odpoveď na str. 29)

MĀŠ POSTŘEH?

Sestavte deset knofliků do takového pyramidu není nic těžkého. Vaším úkolem je obrátit pyramidu vrcholem dolů, ale smíte přesunout jen tři knofliky. Nepřijete-li na to pozorováním obrázku, vypůjčte si od maminky knofliky a pohrajte si s nimi.

STÁVA SA ■ STALO SE...

SERIÁL „ANDÍLKOVÉ CHARLIEHO“ se sice promítal v televizi už dost dříve, ale většina diváků se dobře pamatuje na tři hrdinky, detektivy v sukňích. Nejsympatičtější z nich byla Kate Jacksonová, která nevynikala klasickou krásou, ale zato velkým půvabem a kouzlem. Kate je i nadále detektivem v dalším televizním seriálu „Agent se srdečem“. Má velký úspěch v Americe a v četných evropských zemích. Televizní podnikatelé a ředitelé si proto Kate váží. Hodnotí ji rovněž vysoko daňový úřad v Los Angeles, kterému hebrecká platí vysoké daně ze svých výdělku.

Kate Jacksonová dostává denně spoustu dopisů a květin od svých obdivovatelů obého pohlaví. Jeden z této důkazů přizněvšak Kate pořádně polekal. Do její ložnice ve vile v Beverly Hills se potají dostal jakýsi láskou šílený obdivovatel a nechal tam obrovský růžový balón s lístekem: „I tak budeme jednou spolu...“ To anonymní významní přinutilo Kate k tomu, že si koupila dva velké zlé psy, hledající její ložnice. Na snímku: Kate Jacksonová.

KARIÉRA POKRAČUJE. Kto by si to pomyslel? Gina Lollobrigida ukončí tento rok 60 roků! Napriek tomu, že dosiahla dôchodkový vek, nechce odpocívať. „Myslím si, že aj keď budem mať osemdesiat rokov, budem nadále aktívna“ — povedala prednádavnom.

Gina neznáša nečinnosť. Pred 40 rokmi debutovala vo filme ako štatistka. Mala už za sebou niekoľko väčších úloh, keď si v roku 1952, vďaka filmu Fanfán Tulipán, v ktorom bola partnerkou Gerarda Philipa, získala medzinárodné meno. Hrala až v 60 filmech. V roku 1972 po úspechu vo filme Kráľ, dolník, dámá, navždy opustila filmové ateliéry. Lollobrigida ukončila vtedy svoju prvú kariéru slávnej filmovej hviezdy a začala druhú: kariéru slávnej fotografky.

Aj v tejto oblasti získala medzinárodné meno. Jej snímky uverejňovali najväčšie obrázkové magazíny na svete, vystavovala svoje práce v desiatkach miest — od Paríža po Tokio a album jej nádherných fotografií Italia má jej priniesol viaceré ceny. Fotografovala aj mnohých významných ľudí: Fidela Castro, Tita, Salvadoru Dali.

Teraz sa „Gina nationale“, ako ju nazývajú v Taliansku, stala svojho druha „veľvyslankyňou“ svojej krajiny. Cestuje po celom

svete a svojou osobou přidává lesku výstavám talianského umenia alebo priemyselných výrobkov. Gina, stále krásna, pôvabná a temperamentná reprezentuje Taliansko aj na filmových festivaloch a iných medzinárodných podujatiach. Napríklad na jeseň v Lozanne, kde sa rozhodovalo o volbe miesta ďalšej zimnej olympiády, Gina bola patrónkou Cortiny d'Ampezzo v Taliansku. Je pravdou, že zvolili francúzske Albertville, ale činilia očarení Lollobrigidou uistňovali, že ďalšia olympiáda sa určite bude konať na mieste, ktoré odporúča tak neobvyklá žena. Na snímke: Lollobrigida na výstave v New Yorku.

DESIATE VÝROČIE SVADBЫ NEDÁVNO oslavil vo Švédsku veľmi populárny pári: princ Bertil a jeho manželka, knažná Liliana. Princ má 74 rokov, Liliana — 71. Zobrali sa teda, keď už neboli najmladší. Ale ich láska trává nepretržite už 43 rokov. Všetko sa začalo počas vojny v Londýne. Princ bol vtedy vojenským attaché na švédskom veľvyslanectve vo Veľkej Británii.

Hned po vojne sa Bertil a Liliana chceli zobrať. Ale po tragickej smrti svojho brata a otca dnešného kráľa, Carla Gustáva, Bertil obdržal titul následníka trónu. Podľa dynastických predpisov bolo nemožné, aby sa budúci kráľ oženil so slečnou bez žiadneho titulu, bez kvapky modrej krve. Princ Bertil sa podriadil platiacim predpisom, ale Lilianu nenechal. Zili spolu štastne, aj keď bez soháša. Iba po smrti starého kráľa Gustáva VI. Adolfa, keď sa kráľom stal jeho vnuk, sa situácia zmenila. Mladý Carl Gustav — ako vieme — sa oženil so Silviou, ktorá nemá

šachtický pôvod a je dcérou Brazílskejky a Nemca. Časy sa zmenili a také manželstvo bolo možné. Hned po vlastnej svadbe Carl Gustav udelił Liliane titul knažnej a urobil ujovi slávostnú svadbu. Starčekovia sú nadále šťastným párom... Na snímke: princ Bertil s manželkou.

DĚTI Z DOVOZU. V NSR stále více bohatých bezdětných manželských dvojic kupuje děti v Brazílii. Loni bylo z Brazilie do západního Německa dovezeno téměř 3000 dětí. Jsou hezké a... laciné. Takové „dítě z dovozu“ přijde na 10 tisíc marek, čili tolik, kolik stojí levnější auto. Je to cena „legálního dovozu“, prostřednictvím příslušných institucí a organizací.

Tisk v NSR však tvrdí, že z oněch 3000 dětí přijelo do Německa legálně pouze tisíc. Rychleji, bez problému a byrokracie lze koupit dítě od obchodníků, kteří z toho mají obrovský zisk.

Brazilské úřady bojují s takovým obchodováním dětmi, ale není to jednoduché. V slumsech žijí milióny chudých rodin s mnoha dětmi, které ochotně jedno nebo dvě prodají, aby jim zajistily lepší budoucnost a sobě peníze. Obchodníci tuto situaci bezohledně využívají. Ve Florianopolisu jižně od Rio de Janeiro policie našla v jednom z

domů 20 nemluvňat, koupených za několik peso od chudobných matek, především samotných. Děti už byly připraveny na cestu do Evropy. Séf bandy obchodníků, advokát, za děti bral od německých zákazníků 35 tisíc marek. Na snímku: Virginia a Susanna s novou matkou.

PIERRE BRICE je už řadu let hercem, ale jeho jméno by nebylo známe bez jedné jeho role — šlechetného Indiána Winnetou z filmové úpravy románu Karla Maye. Herec, ktorý je Francouzem a ve skutečnosti sa jmenuje Louis de Bris a je baronem, naposlasy vystoupil ako Winnetou v roce 1962. Když se přestaly natáčet filmy s Winnetou, Brice se nevzdal indiánské čelenky ani koně, ačkoliv už nevystupuje v kině. Jíž deset let se v Espani v jižním Vestfálsku (NSR) tři měsíce v roce hraje příběhy Winnetou, samozřejmě s Bricem v hlavní roli. Letos však vystoupí už naposled. Organizátoři představení chtějí 57letého Brice nahradit mladším hercem. Brice se však nevzdává a prý už jedná o tom, aby se představení s jeho účasti konala na jiném místě. Na snímku: Pierre Brice jako Winnetou.

SAMANTHA FOXOVÁ už jako patnáctiletá přestala chodit do školy. Došla k názoru, že už dost umí a skutečně se ukázalo, že školní vědomosti nepotřebuje; o

rok později o ni anglické noviny „Daily Mail“ začaly psát jako o „britském symbolu sexu“. Mladická, drobná Samantha (153 cm) udělala kariéru jako fotomodelka a zanedlouho i jako zpěvačka. Její deska „Touch me“ měla rekordní úspěch. Říká se, že o Samanthu projevil zájem i film a že se připravuje na velké turné po Evropě a Americe. Dnes dvacetiletá slečna Foxová vydělává kde může; firmuje svým jménem prádo, patří jí londýnská restaurace „Sam's Bar“. Za své úspěchy vděčí Samantha hlavně svému popří (96 cm obvodu při vosím pase a nevysoké postavě) a tatínkovi, který je jejím nejlepším manažerem. V poslední době se proslychá, že Samantha chce vydat své vzpomínky. „Jsem mladá, ale hodně jsem už zažila,“ tvrdí anglická sexbomba. Na snímku: Samantha Foxová.

CENY ŠTVORNOŽCOM. Od roku 1951 každoročně udělují v Hollywoode cenu najvýznamnejšiemu... štvornohému hercoví. Cenu sa nazýva Patsy Award a jej zakladateľmi sú výrobcovia pokrmu pre zvieratá (samořejme — pre reklamné účely). V porotě tohto „zvieracieho Oscara“ sú členovia amerického spolku na ochranu zvierat.

Tento rok cenu v kategórii divokých zvierat obdržal šimpanz Dee (na snímke), ktorý vystupuje v seriáli Simon a Simon. Spomedzi koní vystupujúcich vo filme, za najlepšieho herca uznali bieleho koňa Mike, zase najtalentovanějšími psami boli tri dobermany, ktoré boli partnermi hrdinovom seriálu Magnum a Lucan. Zvláštnu odmenu jury udělila porota mačkám — Tom a Callico. Poznamenajme, že mačky možno iba ľahko drezírovať, a preto „herecké výsledky“ oboch kocúrov uznali za hodné odmeny.

